

Eesti Vabariik

**KESKKONNAMINISTEERIUMI
ARENGUKAVA**

aastateks 2011-2014

Tallinn 2010

Sisukord

I SISSEJUHATUS.....	3
II ORGANISATSIOONI STRATEEGILINE RAAMISTIK, VISIOON NING PÕHIVÄÄRTUSED	5
III TEGEVUSVALDKONNAD, EESMÄRGID, TEGEVUSED.....	7
1. Tegevusvaldkond: tõhusa keskkonnakorralduse tagamine ning maavarade ja vee säästlik kasutamine	7
1.1. Vee kaitse ja säästlik kasutamine.....	7
1.2. Maavarade säästlik kasutamine	14
1.3. Jäätmetekke vähendamine ja jäätmekäitluse arendamine.....	17
1.4. Välisõhu kaitse ja kiirgusohutuse tagamine, kliimamuutustega kohanemine.....	20
1.5. Keskkonnamõju hindamine, keskkonnajuhtimissüsteemi ja -tehnoloogiate arendamine ning keskkonnastutuse tõhustamine, kuluefektiivse keskkonnapoliitika ja keskkonnakaitse majandushoobade arendamine.	26
2. Tegevusvaldkond: looduse, sealhulgas metsa ja kalavarude kaitse ning säästlik kasutamine ..	33
2.1. Looduskaitse korraldamine, arendamine ja elustiku mitmekesisuse kaitse	33
2.2. Säästva metsanduse tagamine.....	36
2.3. Kalavarude kaitse ja säästlik kasutamine.....	41
3. Tegevusvaldkond: teadmispõhise ja säästva keskkonnapoliitika arendamine ning kvaliteetse keskkonnainfo kättesaadavuse tagamine.....	45
3.1. Keskkonnateadlikkuse arendamine	45
3.2. Kvaliteetse keskkonnainfo kättesaadavuse tagamine.....	47
3.3. Tõhusa ilmteenistuse tagamine.....	50
4. Tegevusvaldkond: riigi maapoliitika elluviimine, maainfo kättesaadavuse tagamine.....	55
4.1. Maareformi, maareservi ja maa hindamise alase tegevuse korraldamine, Maainfosüsteemi arendamine ning geoinformaatika alase tegevuse koordineerimine.....	55
4.2. Geodeetilise, geoloogilise ja topograafilise kaardistamise infrastruktuuri väljaarendamine ja andmestiku haldamine.....	58
5. Tegevusvaldkond: keskkonnajärelevalve tõhustamine.....	61
5.1. Järelevalve süsteemsuse ja tulemuslikkuse tõstmine	61
IV ORGANISATSIOONI ARENDAMINE.....	66
6.1. Strateegilise planeerimise ja teadmispõhise juhtimise arendamine.....	66
6.2. Ministeeriumile ja valitsemisala asutustele kompetentse ja motiveeritud personali kindlustamine.....	69
6.3. Tõhus varade ja finantsressursside juhtimine ning tänapäevase turvalise töökeskkonna ja töövahendite tagamine.....	71
6.4. Partnerite ja huvirühmade tulemuslik kaasamine ning riigisiseste ja rahvusvaheliste partnerlussuhete arendamine.....	75
6.5. Keskkonnakaitse regulatsioonide tõhususe ja mõjususe tõstmine.....	78
6.6. Ministeeriumi eesmärke toetava teabekeskonna arendamine.....	81
6.7. Välisvahendite tulemuslik rakendamine	84
LISA 1.....	88

I SISSEJUHATUS

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala organisatsioonipõhine arengukava (edaspidi *arengukava*) aastateks 2011–2014 on:

- ministeeriumi strateegiline tegevusplaan, mis hõlmab ministeeriumi ja tema valitsemisala kõiki tegevusvaldkondi, organisatsiooni ülesehitust ning peamisi arendusmeetmeid;
- juhtimisvahend, mis seob arusaadavalt keskkonnapoliitika eesmärkide elluviimise iga-aastaste tööplaanide ja riigieelarve strateegiaga, et saavutada optimaalse aja- ja ressursikuluga tõhus keskkonnapoliitika kujundamine ja elluviimine ning koostöö nii ministeeriumi sees kui ka ministeeriumi, selle allasutuste ja koostööpartnerite vahel;
- arendusdokument, mille ülesanne on aidata organisatsioonil olla võimeline kohanema väliskeskkonnast tulenevate muutustega, olles vastuvõtlik ja avatud uutele arengusuundadele nii riigisisel kui rahvusvahelisel tasandil.

Arengukava uuendamise käigus koostati valitsemisala riskianalüüs, analüüsiti erinevatest strateegiadokumentidest tulenevate eesmärkide saavutamise seotud arendustegevust. Võrreldes eelmise arengukava perioodiga (2010–2013) on arengukava tegevusvaldkondade arv jäänud samaks. Tegevusvaldkonnad jagunevad alapeatükkideks ning kokku on alapeatükke ja nendes sisalduvaid meetmeid neliteist. Alapeatükis 3.3. „Tõhusa ilmasteenistuse tagamine“ on kirjeldatud riigieelarve strateegias kavandatud meetme 3.4. tegevusi. Eelmises arengukavas kasutusel olnud meede 3.3. „Kiirgusohutuse tagamine“ on perioodil 2011–2014 eraldiseisvana välja jäetud ja tegevused on liidetud alapeatükis 1.4. „Välisõhu kaitse ja kiirgusohutuse tagamine, kliimamuutustega kohanemine“ meetmega 1.4.

Arengukava koosneb neljast peatükist ja Lisa 1 toodud oluliste alusdokumentide loetelust. Teises peatükis tutvustatakse lisaks arengukava strateegilisele raamistikule organisatsiooni põhiväärtusi ning tulevikuvisioni. Kolmas peatükk kirjeldab organisatsiooni tegevusvaldkondi, milleks on:

- Tõhusa keskkonnakorralduse tagamine ning maavarade ja vee säästlik kasutamine.
- Looduse, sealhulgas metsa ja kalavarude kaitse ning säästlik kasutamine.
- Teadmispõhise ja säästva keskkonnapoliitika arendamine ning kvaliteetse keskkonnainfo kättesaadavuse tagamine.
- Riigi maapoliitika elluviimine ja maainfo kättesaadavuse tagamine.
- Keskkonnajärelevalve tõhustamine.

Iga tegevusvaldkonna alguses antakse lühiülevaade sellest, milliseid valdkondi ja eesmärke nad hõlmavad, milline on tegevusvaldkonna üldeesmärk ja millised ministeeriumi struktuuriüksused ja valitsemisala asutused on selle tegevusvaldkonnaga seotud. Alapeatükkide kirjeldus koosneb *olukorra ülevaatest* (mis käsitleb muuhulgas peamisi saavutusi, probleeme, ohte ja riske, võimalusi), alapeatüki *eesmärgist, meetmest ja tegevusest*. Iga tegevus hõlmab peamisi tulemusi (nii väljund- kui tulemusindikaatoritena).

Neljandasse peatükki on koondatud ministeeriumi organisatsiooniline arendustegevus (7 alapeatükki), mille olukorra analüüs, eesmärk ja tegevus on tihedalt seotud kolmanda peatüki meetmete elluviimisega. Nii kolmanda kui neljanda peatüki meetmete ja tegevuse kavandamisse kaasati kõik asjaomased ministeeriumi struktuuriüksused ning valitsemisala asutused.

II ORGANISATSIOONI STRATEEGILINE RAAMISTIK, VISIOON NING PÕHIVÄÄRTUSED

Strateegilised alusdokumendid

Keskkonnaministeeriumi tegevus on suunatud keskkonnakaitse ja looduskasutuse, majanduse ning sotsiaalsfääri, tasakaalustatud arengu tagamisele, selle saavutamiseks vajaliku süsteemi toimimise tagamisele ning keskkonnakaitseks eraldatavate vahendite sihipärasele ja läbimõeldud kasutamisele.

Ministeeriumi valitsemisalas on riigi keskkonna- ja looduskaitse korraldamine; loodusvarade kasutamise, kaitse, taastootmise ja arvestamise korraldamine; kiirguskaitse tagamine; keskkonnajärelevalve, ilmavaatluste, loodus- ja mereuuringute, geoloogiliste, kartograafiliste ja geodeetiliste tööde korraldamine; maa ja ruumiandmekogudega seotud ülesannete täitmine, keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi pidamine, keskkonnavalaste välisvahendite koordineerimine ja asjaomaste strateegiadokumentide ning õigusaktide eelnõude koostamine.

Ministeerium tegutseb põhimääruse alusel ja täidab seadusest tulenevaid ja seaduse alusel Vabariigi Valitsuse antud ülesandeid oma valitsemisalas. Arengukava põhieesmärgid aastani 2014 on puhta elukeskkonna tagamine, loodusväärtuste säilimine ja loodusvarade säästlik kasutamine. Arengukava juhindub Eesti säästva arengu riiklikust strateegiast *Säästev Eesti 21* ja *Eesti Keskkonnastrateegiast aastani 2030*. *Säästev Eesti 21* (Riigikogus heaks kiidetud 14.09.2005) seob omavahel arengueesmärkidena aastani 2030 *Eesti kultuuriruumi elujõulisuse, heaolu kasvu, sidusa ühiskonna ja ökoloogilise tasakaalu*. Ökoloogilise tasakaalu eesmärgi saavutamist koordineerib Keskkonnaministeerium, hallates ressursse ja looduskeskkonda harmooniliselt ja tasakaalustatult Eesti ühiskonna ja kohalike kaaskondade huvides ning hoolitsedes inimeste keskkonnateadlikkuse tõusu eest, et inimesed käsitleksid keskkonda kui tervikut, mille osaks nad ise on.

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 (Riigikogu 14.02.2007 otsus) juhindub strateegia *Säästev Eesti 21* põhimõtetest ja on peamiseks keskkonnavaldkonna strateegiliseks dokumendiks. Keskkonnastrateegia määrab pikaajalised arengusuunad kogu elukeskkonna hea seisundi hoidmiseks ja lõimib teisi keskkonnapoliitika eesmärkidega seotud valdkondi. Keskkonnastrateegia rakendusaktiks on *Eesti Keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013* (Vabariigi Valitsuse 22.02.2007 otsus), milles on täpsemalt määratletud keskkonnavaldkonna meetmete eesmärgid, määratud hindamise indikaatorid, monitooring, vastutavad asutused, prioriteetsete tegevuste rahastamisallikad ja iga-aastase aruandluse kord.

Kuna nimetatud strateegiadokumendid suunavad enamikku keskkonnavaldkonna arendustegevusi, ei viidata neile arengukava iga alapeatüki ülevaate alajaotuses "Olulised alusdokumendid". Alusdokumentide nimistust on välja jäetud ka *Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013* ning aastateks 2007–2013 koostatud *Elukeskkonna arendamise rakenduskava*, mille keskkonnavaldkonna eesmärgid haakuvad *Eesti keskkonnastrateegiaga aastani 2030*.

Arengukava koostamisel on lähtutud veel mitmetest teistest keskkonnavaldkonnaga seotud arengukavadest või nende eelnõudest, sealhulgas *Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2008–*

2015, Riigi jäätmekava 2008-2013, Eesti kalanduse strateegia 2007–2013, Eesti maaelu arengukava 2007–2013, Kiirgusohutuse riiklik arengukava 2008–2017, ja ministeeriumi valitsemisala asutuste arengukavad.

Keskkonnaministeeriumi senise arengukava (2010–2013) uuendamisel juhinduti ka Vabariigi Valitsuse 13. detsembri 2005 määrusest nr 302 *Strateegiliste arengukavade liigid, ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord*, ja Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist aastateks 2007–2011.

Keskkonnaministeeriumi tunnuslause

Meie kõik üheskoos vastutame puhta, terve ja tasakaalustatud elukeskkonna eest.

Keskkonnaministeeriumi visioon

Keskkonnaministeerium on Eestis keskkonnavaldkonna eestvedaja. Oleme avatud koostööks oma partnerite ja avalikkusega ning arenguvõimelised. Meie eesmärk on puhas elukeskkond, keskkonnateadlikud inimesed, säilinud loodusväärtused ja loodusressursside jätkusuutlik kasutamine. Meid motiveerib meie töö eesmärk ja me oleme uhked, et saame anda oma panuse selle saavutamisse.

Keskkonnaministeeriumi põhiväärtused

- *Looduskeskkond on rahva rikkus*
- *Kujundame kogu elanikkonnal arusaamist keskkonnast kui rahva rikkusest. Suhtudes hoolivalt loodusesse toetame eesti rahvuskultuuri elujõulisust.*
- *Hoolivus ja tulevikku suunatus*
- *Hoolime nii elus- kui ka eluta loodusest ja inimestest ning tegutseme selle nimel, et meie elukeskkond säiliks väga pikkadeks aastateks.*
- *Otsusekindlus ja nõudlikkus*
- *Oleme keskkonna kaitsmisel nõudlikud. Meil on teadmisi ja meelegindlust, et kaitsta keskkonda kui üht meie elu põhiväärtust. Järgides õigusriigi põhimõtteid teadvustame ühiskonnaliikmetele nende keskkonna-alast vastutust.*
- *Partnerite kaasamine ja avatus*
- *Oleme valmis kaasama keskkonna-alasesse tegevusse partnereid ja kõiki asjast huvitatuid, oskame neid kuulata ja mõista. Kohtleme inimesi ühetaoliselt.*

III TEGEVUSVALDKONNAD, EESMÄRGID, TEGEVUSED

1. Tegevusvaldkond: tõhusa keskkonnakorralduse tagamine ning maavarade ja vee säästlik kasutamine

Tegevusvaldkonna 1 lühiülevaade

Tegevusvaldkond 1 hõlmab viit alapeatükki, mis käsitlevad vee (sh pinnavee ja põhjavee kaitse, puhta joogivee kättesaadavuse, reoveekäitluse, merekeskkonna kaitse) ja maavarade säästliku kasutamise, jäätmekäitluse, välisõhukaitse ja keskkonnakorralduse ning -tehnoloogiate valdkondi ning keskkonnastutuse tõhustamist.

Tegevusvaldkonna 1 üldeesmärk: loodusressursside jätkusuutlik kasutamine, et tagada Eestis loodusvarade pikaajalise kasutamise võimalus. Selleks loodusressursside kasutamisel välditakse ja vähendatakse reostuse ja jäätmete teket ning lähtutakse (keskkonnale ja inimese tervisele) ohutu käitlemise põhimõtetest. Eesmärgid saavutatakse tänapäevaste keskkonna juhtimissüsteemide, keskkonnatehnoloogiate kasutuselevõtu, keskkonnakaitse meetmete, keskkonnahoidlike riigihangete ja regulatsioonide tõhustamise, reostaja maksab põhimõtte rakendamise ja keskkonnastutuse suurendamise abil.

Tegevusvaldkonnaga seotud struktuuriüksused ja asutused on Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakond, maapõue osakond, kliima- ja kiirgusosakond, veeosakond, merekeskkonna osakond, haldusosakond (keskkonnahoidlike riigihangete osas), keskkonnakorralduse osakond ja õigusosakond (seoses keskkonnastutusega).

1.1. Vee kaitse ja säästlik kasutamine

Olukorra analüüs

Veepoliitika raamdirektiivist lähtuvalt tuleb 2015. aastaks saavutada pinna- ja põhjavee hea seisund. Hinnanguliselt on ligikaudu 70% pinnaveest täna heas või väga heas seisundis. Ligikaudu 17% pinnavee osas on üsna tõenäoline, et head seisundit ei ole võimalik saavutada. Samuti viieteistkümnest põhjaveekogumist 1 on halvas seisundis (Ordoviitsiumi Ida-Viru põlevkivibasseini põhjaveekogum). Ülejäänud põhjaveekogumid on heas seisundis. Pinnavee seisund määratakse ökoloogilise ja keemilise seisundi alusel halvima järgi, põhjavee hea seisund aga koguselise ja keemilise seisundi alusel halvima järgi.

Praegu ei ole Eesti õiguses piisaval määral ja küllaldase täpsusega reguleeritud merekeskkonna kaitse ja kasutamine ning selles valdkonnas rahvusvaheliste lepingutega võetud kohustused. Merestrategia raamdirektiivi (2008/56 EÜ) eesmärgist lähtuvalt tuleb 2020. aastaks saavutada EL liikmesmaade merealade hea seisund. Lähtuvalt veepoliitika raamdirektiivist on nüüdseks määratud rannikuvee (ühe meremiili ulatuses lähtejoonest avamere poole) seisund. Keemilise seisundi puhul käsitletakse lisaks ka territoriaalvett. Eesti rannikuveed on üldiselt kesises seisundis, kuna Läänemeri tervikuna on kesises seisundis. Mõnedes rannikuveekogumites, mille veevahetus Läänemerega on väike (Matsalu laht, Väinameri, Kassari-Õunaku laht) on saavutatud hea ökoloogiline seisund. Seisundi ümberhindamise põhjuseks on bioloogiliste kvaliteedielementide

lisamine hindamissüsteemi ja hindamissüsteemi ühtlustamine teiste Läänemereäärsete riikidega. Eesti peab andma oma panuse Liivi lahe, Narva lahe ja Soome lahe seisundi paranemisse, hoides maismaalt vooluveekogude kaudu merre kanduvat toitainete koormust võimalikult madalana.

Peamised saavutused

- Keskkonnateadlikkuse suurenemine, tootmistehnoloogiate keskkonnasõbralikuks muutmine, varasemal perioodil ka paljude tööstusettevõtete sulgemine on põhjustanud veevõtu ja veekasutuse vähenemise. Veevõtt kokku (Narva Elektriijaamade jahutusvesi välja arvatud) on perioodil 1991–2006 vähenenud ligi 10 korda, kuid 2007. a suurenes veevõtt 2006. aastaga võrreldes 3% võrra, mis tulenes põhjaveevõtu suurenemisest. Veevõtt kokku (välja arvatud Narva EJ jahutusvesi) jätkas suurenemist ka 2008. aastal ja seda 21% võrra 2007. aastaga võrrelduna, mis tulenes põhjaveevõtu suurenemisest, peamiselt kaevandus- ja karjääriveevõtu suurenemise arvelt. Veevõtt Narva Elektriijaamades vähenes 2008. aastal 2007. aastaga võrrelduna 20%. Veekasutus kokku (Narva Elektriijaamade jahutusvesi välja arvatud) on perioodil 1991–2006 vähenenud ligi poole võrra. Veekasutuse vähenemine tervikuna jätkus ka 2007. aastal hoolimata sellest, et olmes kasutatava vee hulk kasvas ligi 5% ja energeetikas 16%. Narva Elektriijaamades kasutatav jahutusvee kogus vähenes 2007. aastal 2006. aastaga võrreldes 21%. Veekasutuse vähenemine jätkus ka 2008. aastal, hoolimata sellest, et olmes kasutatava vee hulk kasvas 7%, vähenemine toimus tootmises kasutatava vee vähenemise arvel, kus vähenemine oli 12%, ning energeetikas toimunud vee kasutamise vähenemise arvelt, kus vähenemine oli 10%. Narva Elektriijaamades kasutatava vee kogus vähenes 2008. aastal 2007. aastaga võrreldes 20%.
- Veekogude seisundi parandamiseks on olulise meetmena edukalt käivitunud valgalapõhine veemajanduse korraldamine. Tänapäevaks on kinnitatud Pärnu, Pandivere põhjavee, Läänesaarte, Võrtsjärve, Peipsi, Matsalu, Harju ja Viru alamvesikonna veemajanduskavad. Koostatud ja avalikustatud on Ida-Eesti vesikonna, Lääne-Eesti vesikonna ja Koiva vesikonna veemajanduskavade eelnõud.
- 2009. aastal kehtestati pinnaveekogumite seisundi hindamise alused ja nende pinnaveekogumite nimekiri, mille seisund tuleb määrata. Süsteemi täiendatakse 2012. aastal pärast seda, kui bioloogiliste kvaliteedinäitajate interkalibreerimine on läbi viidud.
- Suurele osale elanikkonnast on tagatud ühisveevärk ja kanalisatsioon. 2008. aastal kasutas ligikaudu 84% elanikest ühisveevärgi vett, 2009. aastal 87%, ülejäänud osa sai vee individuaalsetest puur- ja salvkaevudest. Samas on elanikkonna hõlmatus ühisveevärgiga paikkonniti erinev. Suuremates linnades kasutab enamik inimesi ühisveevärgi vett, maa-asulates aga on ühisveevärgi vett tarbivate elanike hulk tunduvalt väiksem. Kanalisatsioon on riigis ligi 76%-l elanikkonnast.
- Joogivee kvaliteet on aastatel 2002-2008 mikrobioloogiliste näitajate osas olnud püsivalt hea ja indikaatornäitajate osas on olukord aasta-aastalt paranenud. Keemiliste näitajate osas on olukord 2007. aastani aasta-aastalt halvenenud, kuid 2008. aastal oli paranemine võrreldes 2007. aastaga. 2008. a kasutas 99,9% ühisveevärgi tarbijatest joogivett, mis vastas mikrobioloogilistele nõuetele, 91,4% tarbis vett, mis vastas keemilistele nõuetele ja 78,4% tarbis vett, mis vastas indikaatornäitajate nõuetele. 2007. a tarbis 64% ühisveevärgi tarbijatest joogivett, mis vastas kõikidele kvaliteedinõuetele, 2008. aastal oli vastav näitaja 86%, 2009. aastal 72%.
- Vee- ja reoveeinfrastruktuuri ajakohastamiseks ja laiendamiseks on aastatel 2001–2009

investeeritud enam kui 6 miljardit krooni, eelkõige Euroopa Liidu tõukevahendite (Ühtekuuluvusfondi, ISPA) ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskus kaudu. Investeeringute toel on paranenud elanikkonna varustatus kvaliteetse joogiveega ning reovee kokkukogumine ja nõuetekohane puhastamine. 2008. aastal määrati koostöös kohalike omavalitsustega üle 2000 ie reoveekogumisalad ühtsete kriteeriumite alusel eesmärgiga täpsemalt piiritleda ühiskanaliseerimisala kaetavad alad.

- On käivitunud perioodi 2007–2013 struktuurivahendite toetuste taotlemine veemajanduse arendamiseks kokku 7 miljardi krooni ulatuses.
- 2009. aastal töötati riigi tasemel välja veeteenuse hinna kontrollimehhanism, mis annab eelduse ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse õiglase hinna kehtestamiseks kõigile vee-ettevõtjatele. Vastav seadusemuudatus jõustub 2010. aastal.
- Merekomisjoni juhtimisel (Keskkonnaministeeriumi, Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Põllumajandusministeeriumi, Rahandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostöös) koostati ja Vabariigi Valitsus kiitis 2008. aastal heaks Läänemere tegevuskava aastateks 2008–2011 ja selle rakendusplaani.
- Põllumajandustootmisest pärineva reostuse vähendamiseks on alates 2003. aastast erilise tähelepanu alla võetud nitraaditundlik ala Pandivere kõrgustikul ja Adavere paeplatool, kus vett ohustavate väetiste, sõnniku ja taimekaitsevahendite kasutamisele on kehtestatud rangemad piirangud. Nitraaditundliku ala tegevuskava 2004–2008 toimimise perioodil on aasta keskmine nitraadisaldus Adavere kaevudes vähenenud 13 milligrammi võrra liitris ning vesi kuulub hea kvaliteedi klassi. Pandivere piirkonna kaevude aasta keskmine nitraadisaldus küll on tõusnud, kuid jääb 0,5 korda suuremaks hea kvaliteedi klassi piirväärtusega võrreldes. Nitraaditundliku ala edasiseks kaitseks on vastu võetud uus nitraaditundliku ala tegevuskava aastateks 2009–2011, mis sätestab nitraaditundlikule alale täiendavad meetmed.

Olulisemad probleemid

- Kohalike omavalitsuste, vee-ettevõtjate ja riigi võimalused investeerida veeinfrastruktuuri on ebapiisavad Euroopa Liiduga ühinemisel võetud kohustuste, st joogivee EL nõuetega vastavusse viimise ning reovee nõuetekohase kogumise ja puhastamise¹ tähtaegseks täitmiseks.
- Põllumajandustootjad ei ole rakendanud piisavaid meetmeid intensiivsest tootmisest tuleneva keskkonnakahju vältimiseks, täielikult ei ole kasutatud veekaitseks suunatud toetusi (näiteks sõnnikuhoidlate ehitamiseks).
- 2008. a andmetel ei suutnud 53 veevärgist, mis teenindas 2000 või rohkem tarbijat, nõuetekohast joogivett tagada 12 veevärki. 50–2000 tarbijaga 1150 veevärgist ei suutnud nõuetekohast joogivett tagada 484 veevärki.
- Mitmel reoveekogumisalal, mille reostuskoormus ületab 2000 inimekvivalenti, on seniajani korraldamata reovee nõuetekohane kogumine ja puhastamine. 2009. aastal vastas 60 reoveekogumisalast nõuetele ainult 35. Ebapiisavalt on tähelepanu pööratud reovee probleemide lahendamisele väiksematel (alla 2000 ie) reoveekogumisaladel.

¹ Euroopa Liiduga ühinemislepingus on sätestatud joogivee ja asulareovee puhastamise direktiivide täitmise tähtsused: <http://web-static.vm.ee/static/failid/189/aa00033-re03.et03.doc>, vt punkt 9, C – vee kvaliteet.

- Kohalikel omavalitsustel on ebapiisav pädevus ja suutlikkus veemajanduse planeerimiseks ja korraldamiseks, nt paljudel kohalikel omavalitsustel puudub tänaseni asjaomasele seadusele vastav ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava, mis peaks olema vee- ja reoveemajandamise korraldamisel peamine planeerimisvahend. Seetõttu ei majandata olemasolevaid ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni süsteeme nõuetekohaselt ning ei ole tagatud nende süsteemide jätkusuutlikkus.
- Läänemerele üldiselt sh Eesti merealadele on seoses meretranspordi hoogustumisega Läänemeres suurenenud üld- ja äkkreostusohud. Merel toimunud õnnetuste tagajärgede likvideerimine ei ole piisaval tasemel ning piisavalt reguleeritud.
- Läänemere vetes, sh Eesti merealade mereveestikus suurenenud toitainete sisalduse tõttu, on merevee eutrofeerumise seisund saavutanud taseme, mis ohustab mere elukeskkonna seisundit.
- Vooluveekogude paisutamisel ei taga olemasolevad paisud ja üksikud kalateed piisaval määral kalade vaba liikumist.
- Ekstreemsete ilmastikuolude sagenemise tõttu on rannikualadel suurenenud üleujutuste oht. Neid ohte ning nende vältimise meetmeid ei ole seni põhjalikumalt hinnatud.
- Puudub täielik ülevaade veevõtust põhjaveekihtide kaupa, kuna puudub kohustus pidada kasutatava vee arvestust põhjaveekihtide kaupa juhul, kui veehaardega on avatud erinevad põhjaveekihtid.
- Kohalikel omavalitsustel on ebapiisav omafinantseerimise võimekus, et tagada Ühtekuuluvusfondi veemajanduse infrastruktuuri projektide omaosalus. Selle tulemusel ei ole paljud omavalitsused võimelised rahastamise taotlusi koostama, mistõttu suureneb oht, et Eesti ei suuda täita seadustes ja määrustes sätestatud kohustusi.
- Paljudes piirkondades ei ole veeteenuse hind kooskõlas ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni seadusega. Seda illustreerib ka asjaolu, et veeteenuse hind erineb kohalikel omavalitsustel rohkem kui 10-kordselt.
- Puudub piisav ülevaade ohtlike ainete kasutajate, kasutatavate ohtlike ainete koguste ning veekeskonda heidetavate ohtlike ainete koguste kohta. Andmeid kogutakse ainult üksikute ohtlike ainete kohta. Informatsioon, milliseid aineid kasutavad ettevõtted oma tootmisprotsessis ning millised nendest ja kui suures koguses jõuab veekeskonda, on ebapiisav. Vee erikasutus- või muud keskkonnalaad ei sisalda piisavat informatsiooni eelnimetatu kohta. Informatsiooni puudulikkuse tõttu on raske planeerida ja teostada seiret ning hinnata ohtlike ainete seotud riske veekogudele.
- Puudub riikidevaheline leping Narva jõe ja veehoidla vee- ja bioloogiliste ressursside kasutamise kohta.

Ohud ja riskid

- Puudub piisav ja ajakohastatud informatsioon reostusallikate ja nende mõju kohta, mistõttu ei ole võimalik õigeaegselt kavandada meetmeid reostuse mõju vähendamiseks või kõrvaldamiseks. Vesikondade ja alamvesikondade veemajanduskavad ei lõimu alati planeeringutega, mistõttu nende rakendamine on raskendatud.
- Veepoliitika raamdirektiivi, joogivee direktiivi ja asulareovee puhastamise direktiivi nõudeid ei jõuta tähtjaks rakendada, mis võib tuua Eesti riigile EL trahvinõuded.

- Veekasutusega seotud keskkonna- ja ressursitasusid ning veeteenuste hinda ei viida vastavusse reostaja maksab põhimõttega.
- Rahvusvahelistest kokkulepetest ja lepingutest tulenevate Läänemere kaitse nõuete rakendamine ei toimu riigisisese ebapiisava koordinatsiooni tõttu küllalt kiirelt ning efektiivselt. Puuduvad pädevad spetsialistid või on nad laiali eri ministeeriumite haldusalade vahel, kes oleks võimelised hindama veekeskkonnale mõjuvaid riske ning andma sisendit otsuste tegemiseks, rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks jne.
- Põllumajandustootmise intensiivistumine, eriti loomakasvatuse, sh piimatootmise kontsentreerumine suurlautadesse võib põhjustada tõusva surve lokaalsele veekeskkonnale.
- Programmi „Vette suunatavate fenooliheidete vähendamise kava aastateks 2004–2014“ täitmine on problemaatiline, kuna mitmed ettevõtted Ida-Virumaal on suurendanud või kavatses suurendada põlevkiviõli toomismahtu, millega kaasneb oht, et fenoolide heited suurenevad.
- Eesti merealade planeerimispõhimõtete puudumine tingib merealade planeerimatu ja organiseerimata kasutamise, mistõttu ei ole kindel, milline on lubatava tegevuse mõju keskkonnale ning võimalik piiriülene mõju.
- Lepingu puudumine Narva jõe ja veehoidla vee- ja bioloogiliste ressursside kasutamise kohta võib tekitada ebakõlasid Eesti ja Venemaa vahel.

Võimalused

- Euroopa Liidu programmiperioodi 2007–2013 tõukevahenditest planeeritakse veemajanduse arendamiseks 7 miljardit krooni, seejuures investeeringud suunatakse eelistatult direktiividest tulenevate nõuete täitmisele.
- Veealaste andmete kogumise ja töötlemise süsteemi korrastamine loob eelduse parema ülevaate saamiseks veekaitse nõuete rakendamise efektiivsusest ning aitab kaasa planeerimisprotsesside tulemuslikumaks muutmisele.
- Veemajanduskavade rakendamiseks on vaja suurendada eri asutuste (KKM, Keskkonnaamet, ITK, KKI) võimekust mitmel tasandil ning tõhustada koostööd kohalike omavalitsustega ja teiste ministeeriumidega.
- Koostöö tõhustamine Põllumajandusministeeriumi ja tema haldusala asutustega loob eeldused efektiivsemaks veekaitseks põllumajandustootmises ja paremaks toetusvõimaluste kasutamiseks Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) vahenditest.
- Integreeritud merekeskkonna seisundi parandamise meetmed aitavad kaasa merekeskkonna teenuste kvaliteedi parandamisele ja säilitamisele.
- Merekomisjoni töösse kaasatud ministeeriumide ja komisjoni efektiivne koostöö aitab kaasa merekeskkonna seisundi parandamiseks seatud eesmärkide saavutamisele.
- Merealade ruumilise planeerimise põhimõtete väljatöötamine soodustab merealade teadmispõhist kasutamist ja kavandatava lubatava või keelatud tegevuse kriteeriumide määramist.
- Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse muutmine tagab veehinna kontrollimehhanismi rakendamise kaudu vee õiglase hindade kehtestamise ja seeläbi ka ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemide jätkusuutlikkuse.

- Üleujutusriskide maandamiskavade koostamine aitab luua tegevuskava üleujutusohu plaanipäraseks vähendamiseks ning riskide mõju vähendamiseks.
- Kasutatavate ainete inventuur võimaldab riskipõhiselt planeerida seireprogramme ja tuvastada uusi probleemseid aineid. Olulise tähtsusega uute ohtlike ainete identifitseerimine ja nende keskkonnamõju hindamine on aluseks olemasolevate normide ülevaatamisele või puuduvate kehtestamisele. Veekeskkonnale prioriteetsete ja prioriteetsete ohtlike ainete seire korralduse tõhustamine võimaldab saada vajalikku informatsiooni meetmete rakendamise tõhususest veekogude hea seisundi saavutamise eesmärgi täitmisel.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: tagada inimestele nõuetekohane joogivesi ja saavutada ning säilitada pinnavee (sh rannikuvee), põhjavee ja merekeskkonna hea seisund.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Tarbijate hulk, kes saab ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett	Baastase 2009= 72% Saavutustase 2011= 85%	Saavutustase 2013 = 100%
Üle 2000 inimekvivalendi reostuskoormusega reoveekogumisaladel nõuetekohaselt töötavate reoveepuhastite osakaal	Baastase 2008 = 79% Saavutustase 2011 = 88%	Saavutustase 2013 = 100%
Lokaliseeritud jääkreostuskollete osakaal (75 olulisemat objekti)	Baastase 2009 = 41% Saavutustase 2011= 43%	Sihttase 2014=48%
Nitraaditundlikul alal põhjavee ja joogiveeks kasutatava pinnavee aastakeskmise nitraadisaldus, mg/l	Baastase 2009 = 29 mg/l Saavutustase 2011 = alla 50 mg/l	Saavutustase 2014 =alla 50 mg/l
Fenoolide heide veekogusse, tonnides	Baastase 2008 =2,78 tonni Saavutustase 2011=1,4 tonni	Saavutustase 2014 = 1 tonn

1.1. Meede: vee kaitse ja säästlik kasutamine

1.1.1. Tegevus: tervikveemajanduse korraldamine

Peamised tulemused: Vee kaitse ja kasutamise meetmeid rakendatakse veemajanduskavade kohaselt. Veekogude seisund paraneb vastavuses veemajanduskavades seatud eesmärkidega. Üleujutusohu vältimiseks kavandatud meetmed aitavad ära hoida keskkonnaseisundi halvenemist.

1.1.2. Tegevus: põllumajandustootmisest pärineva reostuse pinna- ja põhjaveele avalduva mõju piiramine

Peamised tulemused: 2009. aastast rakendatakse nitraaditundliku ala korrigeeritud tegevuskava. 2011. aasta lõpuks on sõnnikumajandusest ja väetiste kasutamisest lähtuv reostus viidud nõuetega vastavusse. Hajureostuskoormuse andmed, sh põllumajanduslikust tootmisest pärineva reostuskoormuse osakaal on korrigeeritud ja on olemas toimiv andmebaas. Nõuetele vastavuse kontrolli tulemusena on põllumajandustootjate keskkonnanõuete täitmise järelevalve muutunud plaanipärasemaks ja efektiivsemaks. Tulemusena paraneb tootjate teadlikkus ning väheneb

põllumajandustootmisest pärineva keskkonnareostuse oht. Saadakse ülevaade pinnaveekogudes esinevatest pestitsiidijääkidest, mille alusel on vajadusel võimalik planeerida keskkonnakaitsemeetmeid.

1.1.3. Tegevus: merekeskkonna kaitse tõhustamine

Peamised tulemused: 2012. aasta lõpuks on merekeskkonna kaitse õiguslik raamistik korrastatud. 2012. aasta lõpuks toimib merekeskkonna, reostustõrje ja merendusvalade küsimuste integreeritud koordineerimine. Läänemere tegevuskava rakendusplaan aastateks 2008–2011 on täidetud. Merestrateegia raamdirektiivi nõuded on Eesti õigusaktidesse üle toodud ja riigisisest sätetatud 2010. a lõpuks. Teave ja teabeallikad Eesti merekeskkonna seisundi ning seda mõjutava tegevuse kohta on kokku koondatud. Keskkonnainspeksioon ja Keskkonnaamet on valmis reostuse korral adekvaatselt tegutsema. Asjaomaste Eesti ja HELCOM-i partnerite koostöös on aastaks 2010 välja töötatud merealade ruumilise planeerimise põhimõtted ja meetodid. Ballastvete konventsioon on ratifitseeritud hiljemalt 2013. aastaks.

1.1.4. Tegevus: investeeringud veekaitseinfrastruktuuri ning reoveemajanduse arendamine

Peamised tulemused: 2010. aasta lõpuks on investeeringutega kaetud kõik üle 2000 ie reostuskoormusega reoveekogumisalad tagamaks nõuetekohast reovee käitlust. 2013. aasta lõpuks saavad nõuetekohast joogivett kõik ühisveevärgi veetarbijad. Alates 2011. aastast on ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse osutamisel tagatud õiglase veehind.

1.1.5. Tegevus: jääkreostuse likvideerimise korraldamine

Peamised tulemused: 2012. aasta lõpuks on tõukevahendite abil ohutuks tehtud või likvideeritud 15 riikliku kategooria jääkreostuskollet. Reostuskoldeid käsitlev teave on koondatud ühtsesse andmebaasi 2010. aasta lõpuks. Jääkreostuskolletest pinna ja põhjaveele tulenev oht on likvideeritud 2050. aastaks.

1.1.6. Tegevus: põhjavee kaitse korraldamine ja ohtlike ainete heidete vähendamine

Peamised tulemused: 2010. aastal on kindlaks määratud ohtlikud ained ja saasteained, mis kujutavad põhjaveele olemasolevat või võimalikku reostusohu. Määratud on kriteeriumid saasteainete sisalduse oluliste ja püsivate kasvusuundumuste määramiseks ning saasteainesisalduse langusele pööramise punktide määramiseks. Põhjaveekogumite keemiline ja koguseline seisund on hinnatud 2011. a lõpuks. Põhjavee seirekaevude andmebaas on toimiv ja 70 seirekaevu on automatiseeritud. Loodud on õiguslik regulatsioon maasoojussüsteemide rajamiseks ja puurkaevude ning -aukude rajamine toimub ajakohastatud korra alusel. Põhjaveevarude hindamine jätkub ning põhjavee andmebaasi täiendatakse pidevalt.

1.1.7. Tegevus: pinnaveekogude (sh piiriveekogude) kaitse korraldamine

Peamised tulemused: Jõe- ja järvetüüpide ökoloogilise kvaliteedi bioloogiliste näitajate klassipiiride interkalibreerimine on lõpule viidud 2012. aastaks, st EL liikmesriikide veekogude seisundi hinnanguid on võimalik omavahel võrrelda. Eesti pinnavee seisundi hindamise süsteem on kehtestatud ja täiendatud vastavalt interkalibreerimise tulemustele. Täiustatud on pinnaveekogude

kaitset ja kasutamist reguleerivaid õigusakte. 2012. aasta lõpuks on struktuurivahendite abil parandatud vooluveekogude seisundit kaladele läbipääsu avamisega. Koostöös Venemaaga on korraldatud Narva jõe ja Narva veehoidla veeressursside kooskõlastatud ja ratsionaalne kasutamine. Tagatud on Narva energeetikakompleksi häireteta töö. Rakendusuringute ja seire tulemusena on saadud andmed põhjendatud meetmekavade koostamiseks, mille alusel toimub koostöö Venemaaga piiriveekogude kaitse, hea seisundi ja säästliku kasutamise tagamiseks.

1.2. Maavarade säästlik kasutamine

Olukorra analüüs

Aastatel 1998–2001 püsisid maavarade kaevandamismahud üsna stabiilsena, kuid hiljem on need pidevalt kasvanud. Seoses nafta kallinemisega 2004. a elavnes huvi põlevkivi kui õlitoorme vastu, mistõttu esitati mitmeid põlevkivi kaevandamise loa taotlusi. Eelduste kohaselt huvi põlevkivi tootmise võimaluste vastu ei raage.

Seoses ehitustegevuse, eriti sadamate rajamise ja teede rekonstrueerimisega on tõusnud nõudlus ehitusmaavarade järele, mis ületab kohati kaevandamise võimalusi. Ehitusmaavarade varu kasutamist takistab linnalähedaste maardlate täisehitamine ja elanikkonna vastuseis kaevandamisele. Sellest tulenevalt otsitakse maardlaid asumitest kaugemal, kuid seal võib kaevandamine olla välistatud sotsiaalpoliitiliste piirangute (omavalitsuse vastuseisu) tõttu või kaevandamine võib hakata mõjutama looduskaitse- ja -hoiualasid. Viimastel aastatel on ühiskonnas kasvamas vastuseis igasugusele maavara kaevandamisega seotud majandustegevusele.

Peamised saavutused

- 21. oktoobril 2008 kiitis Riigikogu heaks Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2008–2015, mis on aluseks põlevkivi kaevandamise koguse vähendamisel ja vajalike täiendavate tööde planeerimisel.
- Tehtud on mahajäetud turbaalade revisjon kõikides maakondades. See on alusmaterjaliks, mis võimaldab suunata turba kaevandamise kasutusest välja langenud (mahajäetud), kuid kaevandamisväärse turbavaruga aladele ja sellega vältida uute turbaalade kasutuselevõttu.
- Koostatakse Eesti turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise kontseptsiooni, mis on baasdokumendiks tulevasele turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise arengukavale.
- Alustatud on mahajäetud turbaalade korrastamisega.
- Koostamisel on maapõuekontseptsioon.
- 19. juunil 2008 kiitis Vabariigi Valitsus heaks ettepaneku hakata koostama looduslike ehitusmaterjalide (ehitusmaavarade) kasutamise riiklikku arengukava. Alustatud on looduslike ehitusmaterjalide kasutamise kava koostamiseks vajalikke alusuuringuid – uurimistöö, mille käigus valmib selle valdkonna praeguse olukorra ja tulevikuvajaduste analüüs. Uurimistöö sai valmis 2009, samuti on tehtud arengukava tööversioon ja KSH.
- Asutatud on keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi funktsioneeriv maardlate nimistu andmebaas, mis kergendab informatsiooni otstarbekat kasutamist.

Olulisemad probleemid

- Üldplaneeringute ja detailplaneeringute koostamisel ning maapõue mõjutava tegevuse planeerimisel ei arvesta planeerijad maapõue kaitse põhinõudeid. See tingib olukorra, kus maardlatele rajatakse ehitisi, põhjustades maavarade kahjustamist ja raskendades juurdepääsu maardlatele.
- Üha keerulisemaks on muutunud kohalike omavalitsuste ja avalikkuse nõusoleku saamine geoloogilise uuringu või maavara kaevandamise loa saamiseks. Kooskõlastuste venimine pikendab oluliselt nimetatud lubade taotluste menetlemiseks vajalikku perioodi.
- Maavarade aktiivne varu on suhteliselt piiratud mahuga ja sageli kasutatakse seda ebaefektiivselt, puudub looduslike ehitusmaterjalide (ehitusmaavarade) kasutamise riiklik arengukava ja turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise arengukava.
- Olemasolevate õigusaktide alusel puudub riigil võimalus maavarade kasutamist suunata.
- Puuduvad mulla kvaliteedi parandamise meetmed, mis põhjustab mulla kvaliteedi halvenemist või mulla hävimist.

Ohud ja riskid

- Mõnede keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi maardlate nimistus olevate aktiivsete varude kaevandamine võib avaldada keskkonnale olulist negatiivset mõju (eriti kui maardlate vahetus läheduses on kaitseala või Natura ala).
- Keskkonnasäästlike kaevandamistehnoloogiate juurutamine toimub aeglaselt.
- Ministeeriumile esitatud maavara kaevandamise mahu aruande õigsust ei ole võimalik kohapeal looduses kontrollida ilma täiendavate tööde tellimiseta. Karjääri jääkvarude hindamine on puudulik.
- Keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi maardlate nimistusse arvatud turba aktiivse tarbevaruga plokkide ruumikuju ja mõõtmed ei võimalda kasutatava kaevandamistehnoloogia rakendamist, kuid takistavad nendel aladel muud tegevust.

Võimalused

- Kaevandamislubades sätestatud tingimuste ja kasutatava kaevandamistehnoloogia analüüsimine arvestades mäeeraldist ümbritseva keskkonna tingimusi ning vajaduse korral lubade muutmine kohustusega rakendada keskkonnasäästlikumaid tehnoloogiaid.
- Järelevalve tõhustamine, valikulise kontrollmõõdistamise korraldamine.
- Keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi maardlate nimistus olevate varude ümberhindamine nende kaevandamistundlikkuse seisukohast.
- Riigi huvi määramine looduslike ehitusmaterjalide (ehitusmaavarade) kasutamise riiklikus arengukavas.
- Põlevkivi tootmisjääkide laialdasem kasutuselevõtt alternatiivse ehitusmaterjalina.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: tagada maavarade keskkonnasõbralik ning efektiivne kaevandamine ja

kasutamine minimaalse kao ja minimaalsete jäätmetega. Tagada mulla säästlik kasutamine, mulla olemasoleva kvaliteedi hoidmine ja mulla kvaliteedi parandamine.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Põlevkivi kaevandamise maht	Baastase 2009 = 16,4 miljonit tonni Saavutustase 2011 = kuni 20 miljonit tonni	Saavutustase 2014 = kuni 20 miljonit tonni
Mahajäetud turbaalade revisjoni käigus selgunud korrastamist vajavate alade korrastamine	Baastase 2009 = 0,45% Saavutustase 2011 = 1,8 %	Saavutustase 2014 = u 3%
Kaevandatud alade korrastamine	Baastase 2008 lõpus = 5 % Saavutustase 2011 = 10%	Saavutustase 2014 = 15%
Põlevkivi kaevandamise aheraine taaskasutuse protsent	Baastase 2008 lõpus = 25% aherainest Saavutustase 2011 = kuni 40%	Saavutustase 2014 = u 50%

1.2. Meede: maavarade säästlik kasutamine

1.2.1. Tegevus: maapõue alase teabe mitmekesistamine ja ajakohastamine, keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi maardlate nimistus olevate maardlate taashindamine

Peamised tulemused: Üldgeoloogiliste uurimistööde käigus on saadud olulist teavet maavarade leviku ja paiknemise kohta. Keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi maardlate nimistu on kaasajastatud (nt maavaravarude koondbilanss on automaatselt muudetav maardlate nimistusse laekuvate aruannete, maapõuealaste lubade jm info alusel) ja informatsioon maavaravarude kvaliteedi ja koguste kohta asjast huvitatule kättesaadav. Keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemis olevatest maardlate taashindamist on alustatud, lähtuvalt maardla keskkonnamõjust, paiknemisest ning majandusotstarbekusest.

1.2.2. Tegevus: põlevkivi kasutamise jätkusuutlikkuse tagamine

Peamised tulemused: Rakendusplaanis kavandatud tööd on tehtud ja tulemused on vajaduse korral rakendatud keskkonnaalaste õigusaktide täiendamiseks.

1.2.3. Tegevus: looduslike ehitusmaterjalide (ehitusmaavarade) kasutamise pikaajaline kavandamine ning kavade rakendamine

Peamised tulemused: Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise arengukava koos rakendusplaaniga on koostatud ja kinnitatud. Arengukavas ja rakendusplaanis kavandatud tegevus toimub süsteemikindlalt.

1.2.4. Tegevus: turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise korraldamine

Peamised tulemused: Mahajäetud turbaalade korrastamine on käivitunud ja ligi 3 % mahajäetud turbaalasid on korrastatud. Turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise riiklik arengukava ja

rakendusplaan on koostatud ja kehtestatud.

1.2.5. Tegevus: mulla kaitse ja mulla säästliku kasutamise arendamine

Peamised tulemused: Tegevusest antakse aru Euroopa Komisjonile. On koostatud ja kehtestatud mullaseadus ning sellel põhinevad määrused. Mulladirektiivi eelnõu kehtestamine on takerdunud alates 2007. a detsembrist. Täiendused ja parandused, mida EL liikmesriigid pidevalt eelnõus teevad, ei võimalda veel kavandada küllaldase täpsusega eesmärke, mida on vaja saavutada.

1.3. Jäätmetekke vähendamine ja jäätmekäitluse arendamine

Olukorra analüüs

Jäätmekäitluse areng selle kõige olulisemates suundades, jäätmete nõuetekohane ladestamine ja ladestamise vähendamine ning taaskasutuse suurendamine on kokkuvõttes olnud eesmärgipärane. Kõik nõuetele mittevastavad prügilad suleti juulis 2009. Tööd jätkavad nüüd 6 tavajäätmeprügilat ja 7 ohtlike jäätmete prügilat. Aastani 2013 jätkub suletud prügilate korrastamine. Jäätmeseadusest ja pakendiseadusest tulenevate jäätmete ladestamise ja liigiti kogumise sihtarvude kohaselt väheneb prügilasse ladestatavate jäätmete maht, samal ajal kasvab taaskasutusse suunatud materjali osakaal. Omavalitsused on rajanud 2009. aasta seisuga üle 60 jäätmekogumiskohta (väiksemastaabilist taaskasutatavate jäätmete esmast kogumiskohta) ja jäätmejaama, 65%-l kõigist omavalitsustest on toimiv korraldatud olmejäätmevedu, mille eesmärk on liita kõik jäätmetekitajad ühtsesse jäätmeveosüsteemi, mis aitab seeläbi kaasa ebaseadusliku jäätmekäitluse vähenemisele. Jäätmekütuse (RDF – *Refuse Derived Fuel*) tootmise ning mehaanilis-bioloogilise jäätmetöötuse arendamise vastu on jäätmekäitlejatel järjest kasvav huvi ning antud käitlustehnoloogiat arendatakse juba mitmes Eesti paigas (Jõelähtme, Sillamäe). 2009. aastal tehti lõplik otsus rajada aastaks 2012 Iruisse jäätmete masspõletustehas maksimumvõimsusega 220 tuhat t/a. Jäätmete liigiti kogumist ja taaskasutamist aitavad alates 2009. a veelgi edendada meede „Jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise arendamine“ ning pakendiseadusega rakendunud kõrgemad pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvud. Meetme raames antakse KOV-idele toetust jäätmekäitluskeskuse, ümberlaadimisjaama või jäätmejaama rajamiseks, mille abikõlblike kulude suurus on vähemalt 5 miljonit krooni. Eestis registreeritud äriühingud võivad taotleda toetust liigiti kogutud biojäätmete taaskasutamiseks ning jäätmete, mille taaskasutusvõimalus on puudunud või on madal, ringlussevõtu arendamiseks, mis on seotud õigusaktidega kehtestatud jäätmete taas- ja korduskasutamise sihtarvude täitmisega.

Peamised saavutused

- Keskkonnateadlikkuse tõstmise eesmärgil osaleti üle-euroopalises jäätmetekke vältimise ja vähendamise teavituskampanias. Teavituskampania eesmärk on teavitada elanikkonda ning tootmisettevõtteid jäätmetekke vältimise ja vähendamise olulisusest, võimalustest ning ühendada ja julgustada organisatsioone ning ettevõtteid aktiivselt sel teemal kaasa rääkima ja vastavaid meetmeid kasutusele võtma. Antud üle-euroopaline teavituskampania on planeeritud läbi viia ka aastatel 2010 ning 2011.
- Investeeritud on tänapäevasesse infrastruktuuri: rajatud on jäätmekogumiskohti, jäätmejaamu, ohtlike jäätmete käitluskeskusi, suletud on nõuetele mittevastavad prügilad.

Jäätmete taaskasutusse suunamise süvendamiseks allkirjastati 03.08.2009 meede „Jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise arendamine“.

- Jätkus suletud prügilate korrastamine. Toetamaks nõuetele mittevastavate tavajäätmeprügilate sulgemist allkirjastati 13.03.08 keskkonnaministri määrusega meede „Nõuetele mittevastavate tavajäätmeprügilate sulgemine“, mis jõustus 29.05.2008 pärast riikliku jäätmekava kehtestamist Vabariigi Valitsuse poolt. 31.08.09 allkirjastati meetme määruse muudatus, millega muudeti taotluste esitamine jooksvaks. 2009. aastal tegi KIK kokku 11 positiivset taotlusotsust.
- Meetme „Põlevkivitööstuse nõuetele mittevastavate prügilate sulgemine ja korrastamine“ (keskkonnaministri 1. augusti 2008 määrus nr 35) raames laekunud kaks rahastamisaotlust „Tööstusjäätmete ja poolkoksi prügila sulgemine Kiviõlis“ ja „Tööstusjäätmete ja poolkoksi prügila sulgemine Kohtla-Järvel“ on rahuldatud ning töövõtulepingud mõlemale projektile sõlmitud.
- Meetme „Põlevkivienergeetika jäätmeheidlate (tuhaväljade) sulgemine ja tuhaarastussüsteemi uuendamine“ määrus allkirjastati 25.09.09. Meetme raames on toetatavateks tegevusteks Narva elektrijaamade tuhaarastussüsteemi uuendamine ja keskkonnanõuetele mittevastava prügila (Ahtme tuhavälja) korrastamine keskkonnaministri 29. aprilli 2004. a määruse nr 38 „Prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded“ § 55 tähenduses.
- Pakendiseaduse alusel on jõustunud täiendavad pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvud, mis lähtuvad pakendimaterjali liigist ja pakendiaktsiisi laienemine müügipakendilt kõikidele pakenditele aitab veelgi enam tõsta pakendijäätmete eraldi kogumist ning taaskasutamist.

Olulisemad probleemid

- Jäätmete liigiti kogumine ja taaskasutus (taaskasutuse osakaal on kõigest u 32%) ei edene piisavalt kiires tempos. Vähe on tehtud rakendusuringuid teatud liiki jäätmete (ehituslammutusprahi, aheraine, tuha) taaskasutusvõimaluste suurendamise alal. Biolagunevate jäätmete taaskasutusvõimalused on osaliselt piiratud, sest puuduvad komposti kvaliteedinõuded ja toimub ebaseaduslik jäätmekäitlus (põletamine koduses majapidamises, prügistamine jms).
- Suurenevad riigi, kohalike omavalitsuste ja ettevõtete investeerimisvajadused nii infrastruktuuri rajamiseks, kui ka jäätmekäitluse korraldamiseks. Samas on tänu majanduslangusele omavalitsuste eelarved jäätmekäitlusvaldkonnas vähenenud miinimumini, mis tõenäoliselt aeglustab oluliselt edasist kohaliku jäätmekäitluse arengut (uute jäätmejaamade rajamine, olemasolevate haldamine).
- Kohalike omavalitsuste jäätmealase tegevuse finantseerimise süsteem ei motiveeri taaskasutamist, kuna keskkonnatasude seaduse alusel kantakse jäätmete päritolukoha kohaliku omavalitsuse eelarvesse 75% olmejäätmete saastetasust üksnes jäätmete prügilasse ladestamise korral.
- Vähene ja ebapiisavalt sihikindel on era- ja avaliku sektori vaheline koostöö jäätmekäitluse arendamisel. Koostööd arendatakse ebaühtlaselt ja ainult lühiperioodiks, pikaajalised plaanid ning kokkulepped puuduvad.
- Nii riigi kui ka kohalike omavalitsuste järelevalve õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmise üle on ebapiisav.

Ohud ja riskid

- Kohalike omavalitsuste võimekus jäätmekäitluse korraldamisel võib jääda madalale tasemele. Loodud infrasüsteemi edasiarendamine ja elanike motiveerimine jäätmeid järjest intensiivsemalt liigiti kogumiseks võib seiskuda, mistõttu on oht, et jäätmete liigiti kogumise tase ei tõuse ja sihtarvud jäävad täitmata.
- Kohalike omavalitsuste huvi koostöö vastu on madal, mistõttu on oht, et kavandatud suurprojektide (masspõletuse, RDF tootmise või MBT laialdasema kasutamise) käitlussüsteem on ebastabiilne ja väheökoonoomne.
- Järelevalve tõhustamine võib toimuda liiga aeglaselt, mistõttu ei tule piisavalt esile probleemid jäätmekäitlusvaldkonnas (illegaalse ladestamise ja jäätmeveo, aruandluse jm osas).
- Majandusolukorra tõttu võib taaskasutatava materjali turustamisel tekkida pikaajalisi raskusi, mistõttu liigiti kogutud jäätmete sihtarvude täitmine muutub keeruliseks.

Võimalused

- Keskkonnateadlikkuse tõstmine (teavitustöö laste ja täiskasvanute hulgas, riigi- ja erasektoris).
- EL keskkonnapoliitika meetmete ja keskkonnatasude (regulatsioonide, investeeringute jm) efektiivsem kasutamine.
- Kohalike omavalitsuste ergutamine jäätmehooldusega tegelema (haldussuutlikkuse tõstmine).
- Ettevõtjate, keskkonnauhenduste ja kohalike omavalitsuste koostöö edendamine.
- Jäätmete taaskasutamise soodustamine, selleks vajalike tingimuste loomine.
- Jäätmetekke vältimisel ja jäätmete vähendamisel ning taaskasutamisel uute tehnoloogiate kasutuselevõtmise soodustamine (nt biogaasi tootmine jms).

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: vähendada jäätmete ladestamist, suurendada jäätmete taaskasutust ning vähendada tekkivate jäätmete ohtlikkust.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Biolagunevate jäätmete osakaal ladestatavate jäätmete hulgas	Baastase 2009 = 56% Saavutustase 2011 = 45%	Saavutustase 2014 = 30%
Korrastatud keskkonnanõuetele mittevastavate tavajäätmeprügilate osakaal (100% – 2013 a)	Baastase 2009 = 95% Saavutustase 2011 = 97%	Saavutustase 2013 = 100%
Korrastatud keskkonnanõuetele mittevastavate ohtlike jäätmete prügilate arv	Baastase 2009 = 4	Saavutustase 2013 = 100%

[100% (11 prügilat) – 2013. a]	Saavutustase 2011 = 4	
Jäätmete taaskasutamise osakaal kogu jäätmetekkes	Baastase 2008 = 30% Saavutustase 2011 = 32%	Saavutustase 2014 = 38%

1.3. Meede: jäätmetekke vähendamine ja jäätmekäitluse arendamine

1.3.1. Tegevus: jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamine, sh jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutussüsteemide arendamine vastavalt riigi jäätmekavale

Peamised tulemused: Aastaks 2013 on korrastatud kõik mittenõuetekohased prügilad, jäätmejaamade võrgustik on optimaalsena välja arendatud. Prügilasse ladestatavate biolagunevate jäätmete osakaalu on aastaks 2010 vähendatud 45 massiprotsendini ladestatavate tavajäätmete kogumassist.

1.3.2. Tegevus: ohtlike jäätmete käitlussüsteemi arendamine

Peamised tulemused: Käitluskohtade ja kogumispunktide võrgustik väljaarendatud.

1.3.3. Tegevus: tootjavastutuse põhimõtte arendamine ja rakendamine

Peamised tulemused: Taaskasutus- ja tootjavastutusorganisatsioonid, probleemtooteregister ja pakendiregister toimivad. Registreeritud tootjad täidavad kõiki kohustusi tootjavastutuse osas. Probleemtoodete (romusõidukite, elektroonikaromude, patarei- ja akujäätmete) ning pakendijäätmete jaoks on piisav arv kogumispunkte – jäätmete tagasivõtusüsteem töötab. Pakendijäätmete ja probleemtoodetest tekkinud jäätmete taaskasutamine toimub vähemalt õigusaktides kehtestatud määral. Uuringud on tehtud ja meetoodika välja töötatud.

1.3.4. Tegevus: keskkonnanõuetele mittevastavate põlevkivitööstuse ja -energeetika jäätmeheidlate sulgemine ja korrastamine

Peamised tulemused: Keskkonnanõuetele mittevastavad põlevkivitööstuse prügilad on suletud ja korrastatud.

1.4. Välisõhu kaitse ja kiirgusohutuse tagamine, kliimamuutustega kohanemine

Olukorra analüüs

Eestis baseerub elektri- ja soojuste tootmine praegu peamiselt põlevkivil. Põlevkivi madala kütteväärtuse ning kõrge väävli- ja tuhasisalduse tõttu on saavutamata jäänud olemasolevatest suurtest põletusseadmetest pärinevate saasteainete heitkoguste 1. jaanuaril 2008. a jõustunud piirväärtused. Samuti on SO₂ ja CO₂ heitkogused inimese kohta Eestis palju suuremad, kui Euroopa Liidu liikmesriikides keskmiselt. Nimetatud probleemide lahendamiseks on Eesti põlevkivil töötavatele elektrijaamadele antud üleminekuperiood vääveldioksiidi ja tahkete osakeste heitkoguste piirväärtuste järgimise osas kuni aastateni 2010 ja 2015.

Kliimamuutuste valdkonnas korraldab Keskkonnaministeerium kliimamuutuste alast tegevust ja vastavate kohustuste täitmist. Peamisteks tegevusteks on ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonis, selle Kyoto protokollis ja Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise seotud nõuete rakendamine ja osoonikihti kahandavate ainete käibelt kõrvaldamine ning vastava aruandluse korraldamine. Keskkonnaministeeriumi koordineerib rahvusvahelist koostööd ja andmevahetust kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise, kasvuhoonegaaside aruandluse ja osoonikihti kahandavate ainete valdkondades Kliimamuutuste valdkond areneb pidevalt, iga-aastaselt suureneb Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevate nõuete maht, üha olulisemaks muutuvad teadlikkuse tõstmine ja kliimamuutustega kohanemine.

Kiirgusohutuse valdkonnas korraldab Keskkonnaministeerium kiirgusohutusala tegevust ja kiirgusohutuse järelevalvet. Eesmärk on tagada inimese ja looduskeskkonna kaitse ioniseeriva kiirguse kahjustava mõju eest. Selleks on vajalik õiguslik baas ning koolitatud personal. Samas on kiirgusohutuse valdkond pidevas muutumises: kiirgusohutusnõuded täiustuvad, oluliseks muutuvad kvaliteedisüsteemid, kasvab nii välislepingutest kui ka Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevate nõuete hulk. Kiirgustegevuslubade menetlused muutuvad mahukamaks ja kvaliteetsemaks ning sellest tulenevalt suureneb kiirgusohutuse järelevalve maht. Üha olulisemaks muutub kiirgusohutusala teabe levitamine ning koolituse ja väljaõppe korraldamine, sest elanikkonna teadlikkuse tõus põhjustab suurema huvi kiirgusohutusega seotud teemade vastu, eelkõige Eestis tuumajaama rajamisega seotud diskussiooni tõttu.

Peamised saavutused

- Kasvuhoonegaaside heitkogused Eestis on vähenenud alates 1990. aastast 50% võrreldes 2008. aastaga ja Eesti on täitmas Kyoto protokolliga seotud eesmärgi.
- Täidetakse kliimamuutuste raamkonventsioonist, selle Kyoto protokollist ja EL seadusandlusest tulenevaid nõudeid
- Rakendatakse Kyoto protokollis pandlike mehhanisme – rahvusvahelist heitkogustega kauplemise süsteemi ja ühisrakendust.
- Eesti osaleb EL kasvuhoonegaaside lubatud heitkogustega kauplemise süsteemis.
- Eesti EL kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise register on edukalt ühendatud ÜRO registriga ning vastav tarkvara on välja vahetatud töökindlaks, funktsionaalsemaks ja litsentsitasuta Euroopa Komisjoni tarkvara vastu.
- On koostatud Eesti paiksetest ja liikuvatest saasteallikatest välisõhku eralduvate saasteainete summaarsete heitkoguste vähendamise riikliku programmi aastateks 2007–2015 eelnõu.
- Eesti täidab kõik osoonikihi kaitsmise Viini konventsioonist ja osoonikihti kahandavate ainete Montreali protokollist ja EL õigusaktidest tulenevad kohustused.
- Suurem osa osoonikihti kahandavate ainete käibelt kõrvaldatud. Seisuga 01.01.2010 külmaseadmetes paikneb umbes 40% osoonikihti kahandavate ainete ja 60% erinevaid külmaaineid.
- Koostöös Maksu- ja Tolliametiga toimub osoonikihti kahandavate ainete ning osoonikihti kahandavate ainete ja fluoritud kasvuhoonegaase sisaldavate seadmete ekspordi ja impordi kontroll.
- Välisõhu kvaliteedi mõõtejaamad toimivad: töötavad 3 taustajaama ja 3 linnajaama Tallinnas, linnajaamad Kohtla-Järvel, Tartus ja Narvas. Lisanduvad pistelised mõõtmised üle

terve Eesti. Ka mõningatel ettevõtetel on oma seirejaamad. Seiresüsteem hõlmab kõiki kohustuslikult määratavaid saasteaineid tiheasustusega piirkondades ning probleemseid saasteaineid ka muudes piirkondades.

- Käivitatud välisõhu saasteallikate avalik elektrooniline infosüsteem (OSIS) võimaldab ettevõtetel kasutada elektroonilist aruandlust ja lihtsustab andmete analüüsi.
- Eesti välisõhu kvaliteedi juhtimissüsteem AIRVIRO võimaldab Eestil täita mitmeid rahvusvahelisi kohustusi ning lahendada välisõhu kvaliteediga ning eri saasteallikatest tekkivate saasteainete heitkogustega seotud riigisiseseid probleeme (näiteks modelleerida välisõhus saasteainete levikut).
- Rakendatakse õhusaasteainete piir- ja sihtväärtuste süsteemi (sh seatakse saasteainete piirväärtused suurtele põletusseadmetele, kemikaale kasutavatele tegevusaladele ja toodetele jne), et vähendada välisõhu saastatust ning sellest tulenevat mõju inimese tervisele ja keskkonnale.
- On käivitatud ja toimib kütuste kvaliteedi seire.
- On koostatud õigusaktidega nõutud mürakaardid ja müra vähendamise tegevuskavad. Rakendatakse müra vähendamise tegevuskavades sätestatud meetmeid.
- Euroopa Liidu kiirusohutusealased põhimõtted on Eesti õigusesse üle võetud ja valdkond on õiguslikult reguleeritud.
- Valminud on riigi kiirusohutuse arengukava ning selle strateegilise mõju hinnang.
- Kiirusseire toimib vastavalt rahvusvahelistele ja riigisisestele nõuetele.
- On alustatud looduskiirguse uuringuid, mis on aidanud välja selgitada kõrgendatud looduskiirgusega piirkondi. Koostatud on valdade hoonete siseõhu radoonikaart.
- Juhuks, kui Eestit ümbritsevate riikide tuumajaamades toimuks avariit, on olemas varajase hoiatamise süsteem. Eesti osaleb rahvusvahelistes kommunikatsiooniharjutustes.

Olulisemad probleemid

- Välisõhu kvaliteeti halvendavad peamiselt transport (sh kütuse transiit), põlevkivienergeetika ja -töötlemine ning kodumajapidamistest (ka väikestest katlamajadest) pärinev õhusaaste².
- Müratase linnades on oluliselt tõusnud seoses kinnisvaraarenduse laienemisega ning suurenenud transpordivoogudega.
- Osoonikihti kahandavate ainete ja fluoreeritud kasvuhoonegaase sisaldavate seadmete riiklikus andmebaasis on veel liiga vähe ettevõtteid, et tekiks piisav ülevaade seadmetes paiknevatest osoonikihti kahandavate ainete ja fluoritud kasvuhoonegaaside kogustest ning koostada olukorrale hästi vastavat riskianalüüsi.
- Osoonikihti kahandavad ained ja nende põhilised alternatiivid on suure globaalset soojenemist põhjustava potentsiaaliga. Alternatiividele üle minnes valivad ettevõtted sageli eriti suurt globaalset soojenemist põhjustava potentsiaaliga fluoreeritud kasvuhoonegaase.

² Transport annab peamise osa lämmastikoksiidide ja peenosakeste heitkogustest; kütusetransiit põhjustab probleeme lenduvate orgaaniliste ühendite ja mitmete ebameeldivat lõhna tekitavate saasteainete osas, väikesed katlamajad (sh kodumajapidamised) annavad suurema osa peenosakeste (PM10; PM2,5) heitkogustest.

- Fluoreeritud kasvuhoonegaasidega tegelevatele isikutele Euroopa Liidu uutele pädevusnõuetele vastavate riiklike õppekavade ja koolitusprogrammide kehtestamine ning vajalike koolituste läbiviimine on võtnud planeeritust rohkem aega.
- Kliimamuutuste ja välisõhu alaste kokkulepetega võetud ülesannete täitmiseks on administratiivne suutlikkus väike. Vaja on ühtlustada kliimamuutuste ja välisõhu valdkondade lubade menetlemise ja aruandluse süsteeme.
- Puudub meretuuleparkide rajamise seaduslik alus.
- Puudub riiklik kliimamuutustega kohanemise kava ja sellest tulenev meetmete plaan.
- Puuduvad alusuuringud kasvuhoonegaaside aruandluse jätkusuutlikuks edasi arendamiseks.
- Puudub finantstagatiste süsteem kiirgusallika ohutuks muutmiseks pärast kiirgusallika kasutusest kõrvaldamist.
- Kiirgusohutusealase tegevuse killustatus eri ametkondade vahel on kaasa toonud tööde planeerimise, tegemise ja järelevalve ebaühtlase taseme.
- Varajase hoiatamise süsteem on vananenud (valdav osa vahenditest on üle 10 aasta vanad) ja vajab uuendamist.
- Kuigi looduskiirguse uuringuid on alustatud, vajavad kõrgendatud looduskiirguse tasemega aladel korraldatav seire ja uuringud süsteemsemat lähenemist, et tagada kohalikele omavalitsustele ühtsete soovitude välja töötamise ning võimaldada täpsemalt hinnata elanikkonna saadavaid kiirgusdoose.
- Väikese ohuga kiirgustegevuse lubade menetlemisele kulub ebaproportsionaalselt palju ressursse.
- Eestis puuduvad võimalused kiirguspetsialistide väljaõppeks ja täienduskoolituseks, mistõttu on vajaliku kvalifikatsiooniga inimeste värbamine raskendatud ning olemasolevate töötajate täienduskoolituse korraldamine kallis.
- Avalikkuse, ametkondade ja kiirgustegevusloa omajate kiirgusalased teadmised ei ole piisavad.

Ohud ja riskid

- Ettevõtetel võib tekkida raskusi põletusseadmete direktiivi nõuete täitmisega põlevkivi kasutavates suurtes põletusseadmetes.
- Mitmed taastuva energia toetusmeetmed ei pruugi olla terviklikud.
- Kiirgusohutuse järelevalve ebatõhusus.
- Varajase hoiatamise süsteemi tõrgeteta tööd ei suudeta tagada.

Võimalused

- Kliimamuutustega kohanemise olukorra analüüs ja asjakohaste riigisiseste strategiadokumentide ettevalmistamine.
- Järelevalve ja ametkondade vahelise ning -sisese koostöö tõhustamine.
- Seoses tuumajaama teema tõstatamisega elanikkonna teadlikkuse suurendamine.

- Kiirgusohutusmeetmete täiendamine ja arendamine, kiirgusallikate turvariske arvestades

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: saavutada ja säilitada välisõhu hea kvaliteet, piirata saasteainete kauglevi välisõhus ja kasvuhoonegaaside paiskamist välisõhku ning vähendada energeetika ning transpordi negatiivset keskkonnamõju, tõhustada inimese ja looduskeskkonna kaitset ioniseeriva kiirguse kahjustava mõju eest.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Välisõhku paisatava saasteaine heitkoguse piirkogus tonnides aastas (kõik saasteallikad kokku)*	Baastase 2008 = SO ₂ – 69 359, NO _x – 34 828, NH ₃ – 9 265, LOÜ-d – 35 295. Saavutustase 2011 = SO ₂ – 100 000, NO _x – 60 000, NH ₃ – 29 000, LOÜ-d – 49 000	Saavutustase 2014 = SO ₂ – 45 000, NO _x – 36 000, NH ₃ – 7 500, LOÜ-d – 42 000
Kiirgusõnnetuste ja hädaolukordade tagajärgedega kokkupuutuvate asutuste ühiskoolituste või õppuste arv (koolitused toimuvad kord aastas).	Baastase 2009 = 1 Saavutustase 2011 = 1	Saavutustase 2014 = 1
Kiirgusallikate ohutuks muutmise tagatiste süsteemi olemasolu	Baastase 2009 = tagatiste süsteem on väljatöötamisel Saavutustase 2011 = tagatiste süsteem väljatöötamine on viidud lõpule	Saavutustase 2014 = tagatiste süsteem toimib
Juhendmaterjalid kiirgustegevusloa omajale ja taotlejale, kodanikule	Baastase 2009 = 2 juhendit Saavutustase 2011 = 2 uut juhendit aastas	Saavutustase 2014 = juhendmaterjalid on olulisematel kiirgustegevusliikidel olemas
Radioaktiivsete jäätmete lõpladustuspaiga eeluuringud	Baastase 2009 = 0 Saavutustase 2011 = eeluuringud toimuvad	Saavutustase 2014 = eeluuringud on lõpule viidud

*Alus: EL-ga ühinemisleping, Vabariigi Valitsuse 20. septembri 2004. a määrus nr 299.

1.4. Meede: välisõhu kaitse ja kiirgusohutuse tagamine, kliimamuutustega kohanemine

1.4.1. Tegevus: keskkonnasõbraliku energiatootmise ja -tarbimise soodustamine

Peamised tulemused: Energia tootmisel kasutatakse jäätmeid. Avalikkust on teavitatud kütuse ja energia kokkuhoiu ning keskkonnahoidliku transpordi võimalustest. Kütusekvaliteedi seire toimub nõutud tasemel.

1.4.2. Tegevus: kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine

Peamised tulemused: Kliimamuutuste raamkonventsioonist, selle Kyoto protokollist ja kliima valdkonda reguleerivatest EL direktiividest tulenevad nõuded on täidetud. Osaletakse rahvusvahelises heitkogustega kauplemise süsteemis ja viiakse ellu ühisrakendusprojekte. Kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise riiklik programm on uuendatud ning meetmed KHG heitkoguste vähendamiseks leitud. Eestis on toimiv välisõhku paisatavate KHG-de inventuurisüsteem, inventuuriandmete kvaliteet on paranenud. EL kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise register toimib vastavalt ÜRO ja EL nõuetele.

1.4.3. Tegevus: välisõhu saasteainete heitkoguste vähendamine ja välisõhu kvaliteedi parendamine

Peamised tulemused: Välisõhu saasteainete heitkogused vähenevad. Aruanded põhinevad paiksete saasteallikate valdajate ja riigiasutuste esitatud andmetel. NEC-direktiivis³ ja Vabariigi Valitsuse 20.septembri 2004. a määruses nr 299 nimetatud saasteainete piirkogused on kehtestatud maakondade ja valdkondade kaupa. Eesti EMEP-seirevõrk vastab välisõhuseire osas täielikult EMEP I taseme seirejaamale esitatavatele nõuetele ning hiljemalt 2009. a lõpuks peab see vastama ka II taseme seirejaamale esitatavatele nõuetele. Rahvusvahelised kohustused on täidetud. E-PRTR registri täitmiseks kasutatav heitkoguste riigisisene andmebaas on täiendatud ning esimene heitkoguste aruanne esitatud hiljemalt 2009. a. Probleemsetes piirkondades ja linnastutes saasteainete vähendamise tegevuskavad on koostatud vastavalt õigusaktides sätestatud tähtaegadele. Tallinna ja maanteede mürakaardi alusel on alustatud müra vähendamise tegevuskava rakendamist. Välisõhu komponentide mõju hindamisprogramm on rakendunud.

1.4.4. Tegevus: osoonikihti kahandavate ainete kasutamise ning Kyoto protokolliga hõlmatud fluoreeritud kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine

Peamised tulemused: Eestis on korraldatud osoonikihti kahandavate ainete ja fluoreeritud kasvuhoonegaaside kokkukogumine, ringlussevõtmine, kahjutustamine ja taastamine. Osoonikihti kahandavate ainete turustamine ja erandkorras lubatud metüülbromiidi kasutamine on kontrolli all. Eesti lipu all sõitvatel laevadel paiknevad haloonid on kokku kogutud ja keskkonnaohutult käideldud. Osoonikihti kahandavate ainete kasutamine vahtude tootmisel on lõpetatud. Osoonikihti kahandavaid aineid ja fluoreeritud kasvuhoonegaase sisaldavad seadmete lekkevabamaks käitamiseks on sisse seatud seadmete hoolderaamatute süsteem. Osoonikihti kahandavate ainete ja fluoreeritud kasvuhoonegaasidega tegelevad töötajad on koolitatud ja 2011. aastaks sertifitseeritud vastavalt Euroopa Liidu nõuetele. Fluoreeritud kasvuhoonegaase sisaldavate seadmete paigaldamise, hoolduse ja teenindusega tegelevad ettevõtted on 2011. aastaks sertifitseeritud. Korraldatud hästi toimiv osoonikihti kahandavate ainete ja neid aineid sisaldavate seadmete impordi ja ekspordi kontroll, mis põhineb riskipõhisel lähenemisviisil.

1.4.5. Tegevus: kasvuhoonegaaside ja osoonikihti kahandavate ainete alase aruandluse korraldamine ning kasvuhoonegaaside kauplemissüsteemi arendamine

Peamised tulemused: osoonikihti kahandavate ainete (OKA) andmekogu ja OKA-de käibelt kõrvaldamise programm toimib ning sellega seotud aruandlus toimub nõuetekohaselt. Kasvuhoonegaasidega kauplemise registri aruandlus on koostatud vastavalt ÜRO ja EL nõuetele.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/81/EÜ õhusaasteainete riiklike ülemmäärade kohta.

Kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise aruanded on tõendatud vastavalt EL nõuetele. Kasvuhoonegaaside aruandlus on koostatud vastavalt kliimamuutuste raamkonventsioonile, selle Kyoto protokollile ja EL nõuetele. Kliimamuutuste mõjude analüüsi käigus selgitatakse välja kliimamuutustest enim mõjutatud piirkonnad, tegevusvaldkonnad ning leitakse neile võimalikud leevendus- ning kohanemismeetmed.

1.4.6. Tegevus: kiirgusohutusalase tegevuse koordineerimine ning kiirgustegevusalane teenindamine ja teavitamine

Peamised tulemused: Integreeritud kiirgusohutusalased õigusaktid. Rahvusvahelistest kohustustest tulenevad aruanded on kvaliteetsed ja õigeaegselt esitatud. Kõik kiirgustoimingud tehakse kiirgustegevuslubade alusel. Varajase hoiatamise süsteem on ajakohastatud. Kiirgushädaolukorras on tagatud kiire infoedastus. Avalikkuse, ametkondade ja kiirgustegevusloa omajate kiirgusalased teadmised on paranenud. Keskkonnaameti kiirgusalane koolitusluba ja kvaliteedisüsteem on akrediteeritud.

1.4.7. Tegevus: kiirgusseire teostamine ja andmete analüüsimine

Peamised tulemused: Õhu, pinnase, vee ja toiduainete radioaktiivsuse riiklik seiresüsteem on täiendatud ning seireandmed on kvaliteetsed ja kompleksed. Täiendavate looduskiirguse uuringute alusel on kindlaks määratud rohkem kõrgendatud looduskiirguse tasemega alasid. Täiendavad mõõtemetoodikad on välja töötatud ja olemasolevad mõõtevahendid ühildatud.

1.5. Keskkonnamõju hindamine, keskkonnajuhtimissüsteemi ja -tehnoloogiate arendamine ning keskkonnavastutuse tõhustamine, kuluefektiivse keskkonnapoliitika ja keskkonnakaitse majandushoobade arendamine.

Olukorra analüüs

Oskuslikul käsitlemisel tagavad keskkonnamõju hindamine ja keskkonnajuhtimise süsteemid otsuste langetamisel ning eesmärgi saavutamiseks soodsate tingimuste loomisel keskkonnakaalutluste tõhusa arvestamise. Keskkonnajuhtimissüsteem orienteerib organisatsiooni arengu säästvatele ressursikasutusele ja heitmete vähendamisele, mille eelduseks on tänapäeval keskkonnatehnoloogilisest innovatsioonist lähtuva parima võimaliku tehnika ja keskkonnahoidlike (riigi)hangete juurutamine nii avalikus kui ka erasektoris. Probleeme esineb keskkonnamõju hindamise kvaliteedi, andmete kättesaadavuse ning avalikkuse protsessi kaasamise osas, samuti keskkonnajuhtimissüsteemide (EMAS, ISO 14 0001 jm) põhimõtete rakendamise osas avaliku sektori organisatsioonide tarbimise ning riigihangete kavandamisel. Tarbijate ja tootjate teadlikkus keskkonnasõbralike toodete ning tootmise vallas on veel küllaltki tagasihoidlik. Keskkonnavastutuse seadus jõustus 16. detsembril 2007. Seadust on vaja hakata praktikas rakendama, pädev asutus on Keskkonnaamet.

Peamised saavutused

- Üha enam ettevõtteid kasutab keskkonnajuhtimissüsteeme – Eestis on ISO14001 kohaselt sertifitseeritud seisuga 02.03.2010 287 organisatsiooni ja EMAS-i kohaselt kaks ettevõtet.
- Eesti kahe ettevõtte toodetele on antud Euroopa Ühenduse ökomärgis, sellest ühel juhul on seda teinud Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus kui Eesti pädev asutus.
- Keskkonnamõju hindamist (edaspidi *KMH*) ja keskkonnamõju strateegilist hindamist (edaspidi *KSH*) kui tegevuse keskkonnamõju minimeerimismeetmeid kasutatakse tegevuslubade taotluste menetlemise ja strateegiliste planeerimisdokumentide koostamise juures.
- Suurtootmises on hakatud kasutama keskkonnatehnoloogiaid ja parimat võimalikku tehnikat.
- Eesti keskkonnahoidlike ning jätkusuutlike riigihangete prioriteedid aastateks 2007–2009 on aluseks süsteemsele keskkonnahoidlike riigihangete edendamisele Eesti avalikus sektoris; välja on töötatud keskkonnahoidlike riigihangete veebileht ja juhendmaterjalid olulise keskkonnamõjuga tooterühmade (sh IT-vara, transpordivahendite, mööbli, puhastusseadmete jm) riigihangeteks. Keskkonnaministeerium ning Riigihangete Amet on kokku leppinud avaliku sektori asutuste riigihangete õigus- ja keskkonnavalase nõustamise üldise mudeli asjus.
- Keskkonnavastutuse seadus on jõustunud.
- Jätkub Eesti maksusüsteemi uuendamine ökomaksureformi põhimõtete rakendamisega, et enam väärtustada loodusvarasid ja keskkonda. On välja töötatud keskkonnatasude arendamise pikaajaliste põhimõtete eelnõu, selleks on tehtud rida uuringuid ja igakülgselt analüüsitud keskkonnakaitse majandushoobade rakendamise mõju.
- Keskkonnatasude süsteem on olulises osas välja kujunenud ning keskkonnatasude määrad on pidevalt kasvanud. 2008. aastal laekus riigieelarvesse keskkonnatasusid 853 miljonit krooni, sh 838 miljonit krooni moodustasid saaste-, vee erikasutusõiguse ja maavara kaevandamisõiguse tasud. Kohalike omavalitsuste eelarvetesse laekus üle 250 miljoni krooni.
- Arendatakse keskkonnatasude arvestuse infosüsteemi.

Olulisemad probleemid

- Kuigi Euroopa Ühenduse ökomärgise ning keskkonnajuhtimise ja keskkonnaauditeerimise süsteem EMAS on juurutatud, ei ole see puudulike majandusmeetmete tõttu sihtgruppidele piisavalt huvipakkuv.
- *KMH* ja *KSH* regulatsioon ei ole täitnud täiel määral oma eesmärki. Protsessiga kaasneb suur bürokraatia, protsessis osalevad asutused ei täida õiget rolli, (sh otsuseid ei tee selleks õige asutus), hindamise protsessis osalevate isikute teadlikkus on ebapiisav, *KMH* ja *KSH* aruanded kannatavad sisu- ja vormipuuduste all, andmete kättesaadavus on raskendatud.
- Praktiliselt pooltel saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse reguleerimisalasse jäävatest suurtootjatest on ebaõnnestunud parima võimaliku tehnika õigeaegne rakendamine.
- Ökoinnovatsiooni võimaldavate teadmiste ning seadmete arendamine on riigis keskkonnatehnoloogia kohalike innovaatiliste lahenduste ja arendusmeetmete puudulikkuse

tõttu ebapiisav.

- Riigi- ja omavalitsusasutuste keskkonnajuhtimise süsteemide tase ning üldine haldussuutlikkus ei ole kooskõlas riigi säästva arengu vajadustega. Riigihangete korraldamise eest vastutavate ametnike teadlikkus keskkonnajuhtimise süsteemidest ja keskkonnanäitajate kasutamise võimalustest riigihangetes on suhteliselt madal.
- Säästva tarbimise ja säästvate riigihangete põhimõtete rakendamine on ebapiisav, sest keskkonnahoidlike riigihangete korraldamist ettevalmistavate ekspertide ja eelarvevahendite vähesuse tõttu ei ole hankejuhtide jaoks tehtud piisavalt keskkonnahoidlike riigihangete alaseid koolitusi ja abivahendeid (sh turu-uuringuid, juhiseid, nõustamist, tootekatalooge).
- Keskkonnahoidlike toodete ja teenuste pakkujaid on vähe, mitmes tooterühmas on keskkonnahoidlikud tooted keskmisest kallimad (sh võrreldes teiste Euroopa riikidega).
- Eestis puudub keskkonnavastutuse hindamise ja kahju hüvitamise metoodiline alus.
- Keskkonnapoliitika rakendamise ja keskkonnakulutuste tegemise majanduslikku efektiivsust ei analüüsita piisavalt, vastav analüüsisüsteem ei ole välja kujunenud. Informatsioon on hajutatud eri finantseerimisallikate vahel ja raskesti kättesaadav, sageli analüüsi tarbeks liialt agregeeritud.
- Ettevõtete esitatud keskkonnatasude arvutuse alusdokumentide kontroll on sageli ebapiisav, mistõttu ei ole tagatud korrektne keskkonnatasu arvutamine. Kahtluse korral ei tehta alati kontrollkäike ettevõttesse.
- Koostöö Keskkonnainspeksiooni ja Keskkonnaameti vahel keskkonnatasude küsimuses ei toimi, järelevalve ei ole tõhus.
- Keskkonnainvesteeringutega seotud riigiabi reeglistik on keeruline ja riigiabi lubade taotlemine võib põhjustada viivitusi toetuste andmisel.

Ohud ja riskid

- Parima võimaliku tehnika jätkuvalt limiteeritud kasutuselevõtt, mis toob kaasa tootmise energiamahukuse kasvu, kõrgema surve looduskeskkonnale ja majanduslikud sanktsioonid riigi suhtes.
- KMH ja KSH protsessis teevad otsuseid asutused, kes ei ole pädevad hindama kõiki töös käsitletud aspekte.
- KSH tulemused ei ole alati adekvaatsed ega realselt kasutatavad ning KSH asjakohane ja vähekoormav toimumine on pärsitud protsessi regulatsioonide laialipaisatuse tõttu eri õigusaktide koosseisu.
- Keskkonnatehnoloogiate arendamist ja ökoinnovatsiooni läbimurret soodustavate toetusvahendite suunamine üksikutesse kapitalimahukatesse projektidesse või väheses potentsiaaliga ettevõtetesse.
- Vastavalt Euroopa Liidu direktiivide 17/2004 ja 18/2004 ning Eesti Vabariigi riigihangete seaduse sätetele (sh § 3 p 6 jt) peavad riigihangete korraldajad tagama võimaluse korral keskkonna ja tervishoiu kriteeriumide arvestamise pakkumisdokumentide hindamisel ja riigihangete korraldamisel. Sellest tulenevalt võib riigi ja kohalike omavalitsuste asutustel keskkonnahoidlike riigihangete alase kompetentsuse ning haldussuutlikkuse puudumine kaasa tuua kohtulikke vaidlusi ja juhtimis-, õigus- ning keskkonnavalaseid riske.

- Keskkonnavastutuse hindamise metoodiliste aluste väljatöötamise ning rakendamise viibimine võib kaasa tuua osaliste kahjunõudeid ning pikalevenivaid kohtuvaidlusi.
- Säästvate tarbimisharjumuste kujundamiseks ei ole piisavalt kasutatud majandusmeetmeid, sh teisi meetmeid lisaks keskkonnatasudele.
- Keskkonnatasudega seotud huvigruppe on palju, nende seisukohad on omavahel vastuolus. Huvigruppide pakutud lahendused ei pruugi olla keskkonnale soodsad.
- Keskkonnaalase majandusanalüüsi tellimine on raskendatud, sest Eestis puuduvad kompetentsed eksperdid.
- Riigiabireeglite ebakorrekse täitmise korral võib tekkida tagasimaksete sissenõudmise oht.

Võimalused

- KMH ja KSH süsteemi ümberkorraldamine suurema efektiivsuse ja keskkonnakaitse kasuteguri saavutamiseks.
- Keskkonnamõju hindamise protsessis osalevate isikute teadlikkuse tõstmine ning protsessis osalevate isikute efektiivse koostöö tagamine koostatavate ja teabepäevade korraldamise teel ning väljatöötatud keskkonnamõju hindamise registri käivitamise abil.
- Keskkonnajuhtimissüsteemide ja keskkonnatehnoloogia arendamine.
- Keskkonnahoidlike ja jätkusuutlike riigihangete prioriteetides 2007–2009 taotletud viie alameesmärgi saavutamiseks vajalike meetmete piisav rahastamine ja ministriumide vahelise keskkonnahoidlike riigihangete korraldamise töörühma juhtimise ning aruandluse parandamine vastavalt töörühma tegevuskavale ning Euroopa Komisjoni algatustele.
- Keskkonnavastutuse seadusest tuleneva kahju hindamise metoodika ning kahju vältimise ja heastamise meetmete väljatöötamine ja nende rakendamisele kaasa aitamine.
- Keskkonnakulutuste majandusliku efektiivsuse analüüsisüsteemi väljatöötamine ja rakendamine.
- Pidev ministriumisisene koostöö ja koostöö Rahandusministeeriumiga riigiabi küsimustes.
- Keskkonnalubade infosüsteemi maksumooduli edasiarendamine.
- Keskkonnatasude rakendamise korrigeerimine ja tõhusa keskkonnaarvestuse tagamine, sh tasude õige määramine, analüüsisüsteemi täiustamine, keskkonnatasudega seotud järelevalve tõhustamine, koostöö eri ametkondade vahel.
- Keskkonnatasude arendamise pikaajaliste suundade etteteatamine keskkonnakasutajatele tagab tasude süsteemi mõjusama rakendamise.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: edendada keskkonnamõju hindamise, keskkonnajuhtimise-, keskkonnahoidlike riigihangete ja keskkonnavastutuse süsteemi ning keskkonnatehnoloogiaid, et tagada tasakaalustatud elukeskkond, optimaalne ressursikasutus ja jätkusuutlik majanduskasv ning toetada säästvat arengut keskkonnatasude süsteemi ning ökoloogilis-ökonoomiselt põhjendatud otsuste kaudu.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemide kasutamise tõus	Baastase 2009 = 2 EMAS-i kohaselt registreeritud ettevõtet. Baasaasta 2009= üle 286 organisatsiooni omavad sertifitseeritud KKJS Saavutustase 2011 = 5% (sertifitseeritud KKJS kasutus) Saavutustase 2011 = EMAS-i kohaselt on registreeritud 2 ettevõtet	Saavutustase 2014 =10% (sertifitseeritud KKJS kasutus) Saavutustase 2014 = EMAS-i kohaselt on registreeritud 6 ettevõtet
EÜ ökomärgist kasutatavate toodete arv	Baastase 2009 = 2 Saavutustase 2011 = 2	Saavutustase 2014 =3
Parima võimaliku tehnika rakendatavus keskkonnakompleksloa kohustusega kaitistes	Baastase 2007 = 53% Saavutustase 2011 = 90%	Saavutustase 2014 = 99%
Tootegruppide arv, kus on keskkonnahoidlike riigihangete juhendid välja töötatud/ rakendatud	Baastase 2009 = 10 Saavutustase 2011 = 10	Saavutustase 2014 = 10
Majandushoobade keskkonnakaitseefekt veemajanduses: loale mittevastava saastamise eest arvestatud saastetasu osakaal kogu arvestatud saastetasude summas, %	Baastase 2008 = 25 % Saavutustase 2011 = 28%	Saavutustase 2014 = 27%
Riigieelarvesse laekuvate keskkonnamaksude (kütuseaktsiiside, elektriaktsiisi ja keskkonnatasude) osakaal sisemajanduse kogutoodangust, %	Baastase 2008 = 2,3% Saavutustase 2011 = 2,4%	Saavutustase 2014 = 2,4%

1.5. Meede: keskkonnamõju hindamine, keskkonnajuhtimissüsteemi ja –tehnoloogiate arendamine ning keskkonnavastutuse tõhustamine, kuluefektiivse keskkonnapoliitika ja keskkonnakaitse majandushoobade arendamine

1.5.1. Tegevus: keskkonnajuhtimissüsteemide arendamine

Peamised tulemused: Sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemide kasutamine on võrreldes 2008. a tasemega 2013. a lõpuks suurenenud 25% võrra, sh EMAS-i süsteemi kasutatavate organisatsioonide arv on kolmekordistunud. Ökomärgist kasutatakse 2012. a lõpuks vähemalt kolmel tootel. Avalikule sektorile omased keskkonnajuhtimise põhimõtted on välja töötatud ja organisatsioonidele teatavaks tehtud ning avalikustatud.

1.5.2. Tegevus: keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise süsteemi täiustamine ja jätkusuutlikkuse tagamine

Peamised tulemused: Aastaks 2010 on kasutusele võetud KMH ja KSH register, mis tagab avalikkusele, huvigruppidele, ametkondadele ligipääsu KMH ning KSH alasele teabele ning materjalidele. 2011. aastaks on KMH ja KSH süsteem korrastatud ning vastu on võetud asjakohased õigusaktid.

KSH ja KMH alased juhendmaterjalid on koostatud ja avaldatud. Osalistele (kohalikele omavalitsustele, ministriumidele jt) on korraldatud koolitusi või seminare.

1.5.3. Tegevus: keskkonnatehnoloogia innovatsiooni arendamine

Peamised tulemused: Keskkonnatehnoloogilise innovatsiooni aluseks on ajakohane ning adekvaatsetel uurimistööde andmetel põhinev teekaart. KTI rakendamise katseprojektid on ellu viidud. KTI rakendamist ja parima võimaliku tehnika juurutamist toetav töövõrgustik töötab. Valminud on parima võimaliku tehnika rakendamise ulatuslikkuse ja rakendamise tulemusi analüüsiv uuring. Toimib teemakohane aruandlus, sh aruandlus Euroopa Komisjonile ja ette on valmistatud riigisiseste õigusaktide eelnõud uue Tootmissaaste direktiivi (ühendab IPPC direktiiviga⁴ veel 6 direktiivi) ülevõtmiseks. "Keskkonnategija" auhinnakonkurss on muudetud traditsiooniliseks. On loodud ökoinnovatsiooniliste lahendite parimate näidete andmepank.

1.5.4. Tegevus: keskkonnakahju vältimise ja heastamise süsteemi rakendamine ja arendamine

Peamised tulemused: Keskkonnastutuse seaduse rakendamise juhendid ja vajalikud meetodikad on koostatud. Seaduse rakendamise mõju on analüüsitud, koolitus on korraldatud ja seaduse rakendamise praktika põhjal on olemasolevad keskkonnavaldkonna regulatsioonid muudetud tõhusamaks ning mõjusamaks.

1.5.5. Tegevus: keskkonnahoidlike ja jätkusuutlike riigihangete prioriteetide elluviimine

Peamised tulemused: Aastaks 2012 on keskkonnahoidlike riigihangete abivahendid (kataloogid, juhendid jm) välja töötatud ja Euroopa Komisjoni soovitustega koosõlla viidud vähemalt 10-s tootegrupis, avaliku sektori asutuste hankespetsialistide koolitus on toimunud vastavalt prioriteetide rakendamise kavale. Keskkonnaministriumil on piisav haldussuutlikkus nii oma valitsemisala kui ka teiste avaliku sektori asutuste (sh kohalike omavalitsuste) nõustamiseks. Rahvusvaheliselt võrreldavaid tulemusindikaatoreid rakendatakse ministriumides ning suuremates kohalikes omavalitsustes. Uuringud ja analüüsid on tehtud ning tulemusi rakendatakse. Avalikkus ja huvirühmad on säästliku tarbimise põhimõtetest teadlikumad. Aruandluse ja statistika süsteem vastab Euroopa Komisjoni sätestatud tingimustele.

1.5.6. Tegevus: kuluefektiivse keskkonnapoliitika arendamine

Peamised tulemused: Andmed keskkonnakaitse kulutuste kohta majandussektorite ja keskkonnavaldkondade kaupa on olemas ja analüüsitud.

Valitud õigusaktide ja strategiadokumentide ning lepetest tulenevate kohustuste täitmise majandusmõju on hinnatud. Keskkonnainvesteeringute riigiabi riskid on maandatud.

1.5.7.. Tegevus: keskkonnakaitse majandushoobade arendamine ja osalemine ökomaksureformi rakendamisel

Peamised tulemused: Keskkonnatasude rakendamine on korrektne ja tõhus, arvutatud ja määratud

⁴IPPC – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/1/EÜ direktiiv saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli kohta (endine oli 96/61/EÜ).

keskkonnatasud laekuvad. Uued keskkonnatasude määrad on vastavalt VV-s heaks kiidetud põhimõtetele kokku lepitud ja kehtestatud. Keskkonnatasude andmebaasis on ajakohased andmed. Majandushoobade mõju on analüüsitud.

2. Tegevusvaldkond: looduse, sealhulgas metsa ja kalavarude kaitse ning säästlik kasutamine

Tegevusvaldkonna 2 lühiülevaade

Tegevusvaldkond 2 hõlmab kolme alapeatükki, mis käsitlevad looduse mitmekesisuse kaitset ja loodusvarade säästliku ning jätkusuutliku kasutamise tagamist, Eestile omaste liikide asurkondade ja elupaikade kaitsmist ning taastamist.

Tegevusvaldkonna 2 üldeesmärk: looduse mitmekesisuse kaitsmine, elupaikade ning loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku liikide kaitse tagamine ning loodusvarade säästlik kasutamine.

Tegevusvaldkonnas tegutsevad struktuuriüksused ja asutused: looduskaitse osakond, metsaosakond, kalavarude osakond, Keskkonnaamet, Põlula Kalakasvatusteskeskus, Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK), Maa-Amet, Keskkonnateabe Keskus.

2.1. Looduskaitse korraldamine, arendamine ja elustiku mitmekesisuse kaitse

Olukorra analüüs

Tänapäeva looduskaitse tähtsustab üha enam elupaikade kaitset ja väärtuslike maastike ja ökosüsteemide kaitset tervikuna. Eesti territooriumist on pool kaetud metsaga, põllumajandusmaa moodustab kuni kolmandiku maismaast ja sellest omakorda ligikaudu veerandit praegu ei kasutata.

Peamised saavutused

- Euroopa Liiduga liitumise ajaks esitas Eesti õigeaegselt Natura 2000 võrgustikuga liitumise ettepaneku, mille ettevalmistamisel inventeeriti suur osa meie kaitsealadest ja teistest väärtuslikest loodusaladest ning suurendati kaitstavate alade pindala 18%-ni Eesti maismaast.
- Alates 2001. aastast on riigi ja EU toel käivitunud looduskaitse seisukohalt väärtuslike poollooduslike rohumaade hooldamine (aastas umbes 20 000 hektaril).
- Loodusobjektide kaitse paremaks koordineerimiseks moodustati 2009. aasta alguses Keskkonnaamet. Keskkonnaameti koordineerimisel parandatakse kaitstavate alade tähistamise süsteemi ja objektide hooldust ning suurendatakse inimeste loodusteadlikkust.
- Looduskaitse valdkonna probleemidele globaalsema lähenemise ja seatud eesmärkide parema elluviimise saavutamiseks on Eesti liitunud mitme olulise rahvusvahelise looduskaitse alase konventsiooniga.
- 2007. aasta algul ühines Eesti rahvusvahelise looduse ja loodusvarade kaitse ühinguga (IUCN), mis on suurim loodus- ja keskkonnakaitseorganisatsioon maailmas. IUCN määrab maailmas looduskaitse üldised suunad, määrab tähtsamad probleemid ja teadlaste ning praktikute koostöös töötab välja abinõud nende lahendamiseks.
- Valminud on mitmed kaitsekorraldus- ja ohjamiskava hulgaliselt kaitstavate objektide kaitsekorda reguleerivaid määruseid,

- Valminud on struktuurifondide rahastamise alusdokumendid

Olulisemad probleemid

- Eesti ja rahvusvaheliselt seisukohalt oluliste liikide populatsioonide ja nende elupaikade killustumine ja hävimine. Probleemile ei läheneta tegevusvaldkondade üleselt, eri valdkondade koosmõju praegu ei arvestata (näiteks looduse mitmekesisust ohustab elupaikade killustamine, maavarade ebaratsionaalse kaevandamise, tööstusettevõtete rajamine, intensiivne metsamajandus, maaparandus, looduskaitse nõudeid eirav ebaseaduslik tegevus).
- Maaomanike vähene teadlikkus, mis tingib liialt suure vastuseisu loodusväärtuste kaitseks moodustatavatele kaitse- ja hoiualadele, lisaks tingib teadlikkuse madal tase ning järelevalve puudulikkus ka inimsurve suurenemise kaitstavatele aladele
- Ressursid poollooduslike koosluste hooldamiseks on ebapiisavad (napib töajõudu, vahendeid, puudub kohalike inimeste huvi asja vastu). Looduskaitse rahastamine on üldiselt ebapiisav.
- Puudulik kontroll võõrliikide sissetoomise ja leviku üle, võõrliikide seire puudumine, mis võib kaasa tuua kohaliku looduse kahjustamise ja ka majanduskahju.

Ohud ja riskid

- Looduskaitse printsiipide vähene arvestamine planeeringutes ja teistes tegevusvaldkondades.
- Looduskaitse valdkonna palgapoliitika konkurentsivõimetus, mis võib põhjustada personali voolavuse ning jätkusuutlikkuse probleemi tekkimise.
- Kaitsekord ei taga alati kaitse eesmärkide täitmist, millest tulenevalt on ohus võetud kohustuste täitmine.
- Looduskaitse süsteemi vähene suutlikkus rakendada looduskaitsepoliitikat, määratlemata prioriteetidid, ekspertide arv on ebapiisav.
- Üldine loodusteadlikkus on madal.

Võimalused

- Looduskaitse stabiilsem rahastamine, sh välistoetuste koordineeritum ja otstarbekam kasutamine.
- Looduskaitsest positiivsema meediakuvandi loomine ja kohalike omavalitsuste teadlikkuse tõstmine, inimeste üldise loodusteadlikkuse tõstmine.
- Looduskaitse süsteemi optimeerimine, riigi prioriteetide analüüsimine ja kaardistamine. Looduskaitse arengukava aastani 2020 rakendamine, mis peaks tagama valdkonnaülese lähenemise looduse kaitsele.
- Kaitstavate väärtuste täpsustamine, nende säilimist tagavate (optimaalsete) kaitsekordade väljatöötamine ja kaitsekorraldus ja tegevuskavade väljatöötamine ja rakendamine
- Seire parandamine, sh võõrliikide seire süsteemi loomine.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: tagada Eestile omaste oluliste taime- ja loomaliikide elujõuliste populatsioonide, nende elupaikade ning looduslike ja poollooduslike koosluste püsimine.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
EL loodusdirektiivi liikide ja elupaigatüüpide soodne seisund	Baastase 2009 = elupaigatüübid: seisund soodne 25 tk, ebapiisav 22 tk, halb 8 tk, teadmata 5 tk. Liigid: seisund soodne 24 tk, ebapiisav 44 tk, halb 5 tk, teadmata 27 tk; Saavutustase 2011 = seisund sama või paranenud	Saavutustase 2014 = seisund sama või paranenud. Teadmata seisundis elupaigatüüpide ja liikide arv 0
Hooldatud pool-looduslike koosluste pindala	Baastase 2009 = u 21 550 ha Saavutustase 2011 = u 22 000 ha	Saavutustase 2014 = 23 000 ha
Kehtivate kaitsekorralduskavade arv	Baastase 2009 = 34 Saavutustase 2011 = 230	Saavutustase 2014 = 743
Kehtivate ohjamiskavade arv	Baastase 2009 = 2 Saavutustase 2011 = 3	Saavutustase 2014 = 5
Vana kaitsekorraga kaitsealade arv	Baastase 2009 = 117 Saavutustase 2011 = 25	Saavutustase 2014 = 0
Võõrliikide tõrjega kaetud ala	Sosnovski karuputke tõrje: Baastase 2009 = 861 ha Saavutustase 2011 = 1260 ha	Saavutustase 2014 = 1260 ha
Kehtivate liigi tegevuskavade arv (vajadus 60 tk)	Baastase 2009 = 27 Saavutustase 2011 = 40	Saavutustase 2014 = 60
Tähistatud alade % kogu kaitsealade arvust (kaitsealade piiride tähistamine)	Baastase 2009 = 80% Saavutustase 2011 = 90%	Saavutustase 2011 = 100%
Loodushariduse programmi kohast õpetust saanud inimeste arv	Baastase 2009 = 20 000 Saavutustase 2011 = 20 000	Saavutustase 2014 = 40 000

2.1. Meede: looduskaitse korraldamine, arendamine ja bioloogilise mitmekesisuse kaitse

2.1.1. Tegevus: rahvusvaheliste looduskaitse programmide (sh konventsioonide) rakendamise korraldamine

Peamised tulemused: Konventsioonidest ning loodus- ja linnudirektiivist tulenevad aruanded on esitatud õigeaegselt. On osaletud rahvusvahelistes projektides.

2.1.2. Tegevus: looduskaitse arengu pikaajaline kavandamine

Peamised tulemused: Välja on töötatud looduskaitse arengukava aastani 2020, seega on tagatud bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ning teiste looduskaitse konventsioonide nõuete täitmine valdkonnaüleselt. Kaitstavate loodusobjektide kaitsekord on aja- ja asjakohane. Kaitsekorralduskavade koostamiseks ja andmete haldamiseks kasutatakse kaitsekorralduskava koostamise tarkvara. Ohustatud liikide kaitse- või ohjamist vajavate liikide ohjamismeetmete lühikirjeldused on koostatud. Juhised elustiku komponentide kaitseks väljaspool nende looduslike elupaiku (*ex-situ*) on valmis. Väärtuslike koosluste säilitamiseks on olemas asjakohased tehnilised

vahendid. Tagatud on Natura 2000 alade kaitse-eesmärkide täitmine. Loodusdirektiivi ja linnudirektiivi alase aruandluse nõuetele vastavad seiremetoodikad on välja töötatud ja andmete koondamine toimib, asjaomased aruanded ja andmed on Euroopa Komisjonile esitatud.

2.1.3. Tegevus: looduskaitse-korraldamine

Peamised tulemused: Liikide tegevus- ja ohjamiskavad on rakendatud. Toimib vigastatud ja abitusse olukorda sattunud loomade elujõulisuse taastamine. Üle Eesti toimib ühtlane looduskaitse korraldus ja rahastamine. Tagatud on loodusväärtuslike alade ning elupaikade säilimine. Hooldatakse umbes 20 000 ha pool-looduslikke kooslusi. Kaitsealused objektid on nõuetekohaselt tähistatud. Looduskaitsega seotud lube ja nõusolekuid antakse ning seisukohti esitatakse põhjendatult. Loomade pidamine loomaaedades ja loomaparkides on nõuetekohaselt reguleeritud.

2.1.4. Tegevus: looduskaitse tulemuslikkuse hindamine ja tagamine sh bioloogiline ohutus

Peamised tulemused: Looduskaitsealaste otsuste tegemiseks on pidevalt kättesaadav kaasaegne hea kvaliteediga ja selgesti mõistetav info eluslooduse seisundi ning selle muutumise kohta. Välja on töötatud meetodika, mis tagab eluslooduse seire kompleksse ja seostatud korraldamise. Elupaikade ja liikide inventuur toimub regulaarselt ja sihipäraselt. Eesti Punase Raamatu pidamine on tagatud. GMO loataotlused on seadusekohaselt menetletud.

2.1.5. Tegevus: loodushariduse ning loodusobjektide külastamise korraldamine

Peamised tulemused: Kaitstavaid objekte käsitlev info on avalikkusele kättesaadav. Külastusobjektid on hooldatud ja vastavad turvalisuse nõuetele. Perioodiliselt toimuvad traditsioonilised looduskaitseüritused. Üldine loodusteadlikkus on tõusnud.

2.1.6. Tegevus: kaitstavate loodusobjektide järelevalve

Peamised tulemused: Toimib kaitsealuste objektide heakorra järelevalve. Toetused on sihipäraselt kasutatud.

2.2. Säätva metsanduse tagamine

Olukorra analüüs

Eesti taasiseseisvumisega kaasnenud metsavarude (sh jahiulukite) intensiivne kasutamine kiire kasumisaamise eesmärgil on sedamööda, kuidas ühiskond on arenenud ja inimeste heaolu suurenenud, asendunud metsade jätkusuutliku majandamisega. Siiski on aastakümnete pikkuse alaraie tulemusena Eesti metsad suhteliselt vanad. Männikuid iseloomustab vanemate, sh küpsete, puistute rohkus. Vaatamata kuusikute küllaltki intensiivsele raietele on optimaalsest enam küpseid puistuid sh suhteliselt palju on ka juba lagunevaid kuusepuistuid. Kaasikute puhul saavutab lähima 20 aastaga raieküpsuse kõige arvukam kasepõlvkond ja haavikutele on iseloomulik küpsete ja üleseisnud puistute rohkus. Vaatamata suurele küpsete puistute osakaalule on raiemaht langenud

alla poole võimalikust puidukasutusest. Iga suurendatud miljon kuupmeetrit puidukasutust loob ca 1500 uut töökohta ning ca 600 miljonit krooni lisandväärtust, sealhulgas ca 300 miljonit krooni töötasu ja 140 miljonit maksutulu. Puidukasutust aitavad suurendada maksusüsteemi parendamine, liialt jäikade piirangute leevendamine raietel, metsaomanike aktiivne nõustamine ja pikaajalisele jätkusuutlikkusele suunatud toetuste rakendamine. Innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtuga on oluliselt paranenud metsavarude arvestus. Arendamist vajab metsakasutuse planeerimine ja korraldamine. Rangel kaitstavate metsade osakaal on tänaseks tõusnud ligi 10%-ni ja ülejäänud metsade bioloogilise elustiku mitmekesisuse tagamiseks on rakendatud mitmesuguseid meetmeid. Eesti jahinduse korraldus, mis suures osas on inertselt jätkunud nõukogude ajast peale, on seni siiski püsinud stabiilsena, ehkki muudes eluvaldkondades on toimunud suured muutused. Sellegipoolest mõningad juba varem prognoositud vastuolud maaomanike ja jahimeeste vahel on teravnenud, probleemi lahendamine eeldab jahinduse korralduse muutmist.

Peamised saavutused

- Oluliselt on paranenud ülevaade metsade seisundist, olemist ja kasutamisest (süsteemaatiline statistilise metsainventeerimise läbiviimine); metsainventeerimise ja metsamajanduslike tegevuste andmed on haldusala asutustele efektiivselt kasutatavad (arendatud on metsaressursi arvestuse riiklikku registrit ning loodud säästva metsanduse seire infosüsteem); tõhustunud on keskkonnajärelevalve metsades (ebaseaduslike metsaraiete ja muude rikkumiste arv on oluliselt vähenenud), paranenud on ülevaade metsade uuenemisest (metsauuendusosalade inventuurid) ja seisundist (jätkuvad metsaseire alased uuringud).
- Metsade kaitse on tõhustunud: kaitstavate metsaalade pindala on suurenenud, läbi on viidud vääriselupaikade inventuur (riigimetsamaal paiknevad VEP-d on kaitstud Keskkonnaministri määrusega, erametsades on kaitstud lepingutega ca 500 ha VEP-e vabatahtlikkuse printsiibi alusel), metsaseadus on sätestatud looduväärtuste kaitsemeetmed tulundusmetsades.
- Rakendatud on meetmeid metsakasvatuse edendamiseks: suurenenud on kvaliteetse paljundusmaterjali tootmine (investeeringud taimekasvatuse, seemnevaru pidamine), käivitatud investeeringutoetused metsauuendustöödeks ja noore metsa hooldamiseks.
- Suurenenud on toetus erametsandusele: välja on arendatud erametsanduse nõustamissüsteem, rakendunud on metsandustoetused SA Erametsakeskuse ja PRIA kaudu (toetatakse nii metsade korraldamist, metsaööde tegemist kui ka ühistegevust ja nõustamist) ellu viiakse jahinduse arengukava aastateks 2008–2013. Jätkunud on metsatööstuse areng: suureneb kõrgema lisandväärtusega toodete tootmise maht ja osakaal (Eesti on muutunud ümarpuitu eksportivast riigist ümarpuitu importivaks riigiks), suurenenud on oskusteabe kasutamine sektoris.

Olulisemad probleemid

- Eesti metsad kasutavad üha vähem metsamaa kasvupotentsiaali. Eriti drastiline on olukord haavikute ja hall-lepikute puhul, kus küpsete puistute osakaal on väga suur. Samas kasvavad antud puistud kõige tootlikumatel metsamaadel.
- Suur osa erametsadest on majandamisest väljas, mistõttu erametsadest turule tulev puidu kogus on oluliselt vähenenud.
- Majandamise eelduseks olevate inventeerimisandmete puudumine või aegumine (vanemad

kui 10 aastat) metsaregistris 30% Eesti metsamaa kohta (ca 650 000 ha).

- Erametsaomanikud paiknevad metsaomandist kaugel, majandamisüksused on väikesed ja palju on piiranguid. Erametsaomanikel on metsade majandamiseks vähesed kogemused ja teadmised ning erametsaomanike ühistegevus on vähene.
- Maksusüsteem ei motiveeri erametsaomanikke metsamaterjali müüma.
- Ühiskonnas valitseb metsaraie ja jahipidamise suhtes negatiivne hoiak.
- Metsade majandamise aktiivsuse langemisel vähenevad investeeringud infrastruktuuri (metsakuivendussüsteemid ja metsateed), mis amortiseerub
- Tõhusamaks muutuvad looduskaitsepiirangud vähendavad metsamajanduse konkurentsivõimet ja jätkusuutlikkust.
- Üha suurema metsade külastatavusega kaasneb jätkuvalt prahistamine, mis on suureks probleemiks nii era- kui ka riigimetsas.
- Teatud jahilukite (uluksõraliste) ülemäärane arvukus põhjustab piirkonniti ulatuslikku kahju metsa- ja põllumajandusele. Otsene või kaudne maaomanike jahiõiguse piiramine ei võimalda operatiivselt ohjata mõnede kahjustusi põhjustavate jahilukite (sh probleemisendite) arvukust.
- Jahindustegevuse vähene populaarsus ei võimalda ulukipopulatsioone vajalikul määral ohjata. Eestis oli 2006. a seisuga 15 158 jahimeest ehk jahimeeste hulka kuulub ligikaudu 1% elanikkonnast.
- Jahindusalased otsused on sageli arvamuste- mitte teadmispõhised. Keskkonnaministeeriumi haldusala asutustel on vähene potentsiaal otsuste langetajatele ulukiasurkondade seisundi kohta piisavalt hea kvaliteediga informatsiooni andmiseks.

Ohud ja riskid

- Kahaneva uuendusraie tulemusena ohustavad Eesti metsi: langev juurdekasv ja vähenev metsade süsiniku sidumise võime, langev kvaliteetsete tarbesortimentide osakaal, kahanev metsaomanike tulu ja metsasektori konkurentsivõime ning vähenev metsanduse jätkusuutlikkus pikemas perspektiivis
- Vajalike teavitusmeetmete puudumisel kasvab avalikkuse negatiivne suhtumine metsaraietesse.
- Muutuv kliima avaldab järjest negatiivsemat mõju metsatöödele (liigniisked mullad ei külmu talvel, levivad invasiivsed liigid).
- Investeeringud metsatööstusesse suunatakse ümber teistele turgudele, mille tagajärjel väheneb tööhõive, maksude laekumine riigile, langeb SKP ja Eesti metsatööstuse rahvusvaheline konkurentsivõime.
- Metsandusvaldkonnas väheneb tehnoloogiaalane innovatsioon ja selle tagajärjel langeb konkurentsivõime ning toodetav lisandväärtus. Metsafirmad baseeruvad suuresti rahvusvahelisel kapitalil ja Eestis uuenduslikkust ei ole. Nõudlus rakendusuuringu järele metsateaduses väheneb veelgi.
- Metsaomanike jaoks ebasoodne maksupoliitika ja muud kitsendused soodustavad metsaomandi müüki, mis omakorda võib mõjutada negatiivselt kohalikku tööhõivet ja

vähendab ettevõtlust maapiirkondades.

- Jahinduspoliitika ei ole kooskõlas maaomanike õiglustundega ja suurendab vastuolu jahinduse ning maamajanduse vahel.

Võimalused

- Avalikkuse teavitamine ja metsanduse maine parandamine.
- Metsakorraldustööde vajaliku mahu tagamine.
- Metsamajandust puudutava õigusliku raamistiku parendamine (maksusüsteem, majandamispiirangud jt).
- Metsaomanike nõustamine ja ühistegevuse soodustamine.
- Metsamajanduse jätkusuutlikkusele suunatud pikaajaliste investeeringute toetamine (metsauuendamine, kuivendussüsteemide rekonstrueerimine jt).
- Uute ja innovatiivsete toodete ning teenuste osakaalu suurenemine (sh taastuenergeetika, maaturism, keskkonnakaubad ja -teenused).
- Rahvusvahelise teaduskoostöö arendamine, innovatsiooni ja tehnoloogia arendamine ning tehnoloogiasiire.
- 2008. aastal valminud jahinduse arengukava ellurakendamine.

Eesmärk ja tegevused:

Strateegiline eesmärk: Tagada metsade tootlikkus ja elujõulisus ning mitmekesine ja tõhus kasutamine sh:

- tagada metsade kui elu- ja looduskeskkonna säilimine,
- luua eeldused metsasektori ettevõtete konkurents- ja kohanemisvõime ning arenguvõimaluste parandamiseks sh töökohtade säilitamiseks ja loomiseks,
- suurendada investeeringuid metsamajandusse ning teadus- ja arendustegevusse,
- tugevdada metsasektori identiteeti ja mainet,
- mitmekesistada puhke- ja vaba aja veetmise võimalusi metsades,
- tõhustada erametsade majandamist

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Metsakorralduse pindala erametsades	Baastase 2009 = u 90 000 ha Saavutustase 2011 = u 110 000 ha	Saavutustase 2014 = u 120 000 ha
Uuendusraiate pindala	Baastase 2009 = u 27 600 Saavutustase 2011 = u 21 900	Saavutustase 2014 = 32 400
Metsauuendamise tööde pindala aastas	Baastase 2009 = u 7700 ha Saavutustase 2011 = 9000 ha	Saavutustase 2014 = 13 000 ha
Nõustatud metsaomanike arv	Baastase 2009 = u 1800	Saavutustase 2014 = 2500

	Saavutustase 2011 = 2000	
Rangelt kaitstavate metsade osakaal	Baastase 2008 = 9,3% Saavutustase 2011 = 9,7%	Saavutustase 2014 = 10%
Peamiste jahiulukite minimaalne arvukus (isendite arv)	Baastase 2006: Pöder = 11700; Punahirv = 2800; Metssiga = 23000; Karu = 700; Hunt = 135; Ilves = 800; Kobras = 17000. Saavutustase 2011: Pöder = 2000; Punahirv = 200; Metssiga = 3000; Karu = 500; Hunt = 100; Ilves = 500; Kobras = 1000.	Saavutustase 2014: Pöder = 2000; Punahirv = 200; Metssiga = 3000; Karu = 500; Hunt = 100; Ilves = 500; Kobras = 1000.
Puidu kasutamine taastuenergia tootmiseks	Baastase 2009 = u 3,6 milj m3 Saavutustase 2011 = u. 4,6 milj m3	Saavutustase 2014 = u 4,6 milj m3

2.2. Meede: säästva metsanduse tagamine

2.2.1. Tegevus: metsanduse pikaajaliste arenguprotsesside planeerimine ja rakendamine

Peamised tulemused: Metsanduse arengukava aastani 2020 on koostatud ja selle täitmist on alustatud. Metsandusalane regulatsioon (sh seadused) on koostatud teadmistepõhiselt. Regulatsiooni rakendamise seire ja analüüs on teostatud. Metsade mitmekülgselt ja jätkusuutlikult kasutamist ning metsandussektori konkurentsivõimet tagavate soodustuste, toetuste ja regulatsiooni süsteem on välja töötatud ja rakendatud. EL metsandussektori tehnoloogiaplatformi raames on koostatud strateegiliste teadusuuringute kava. Metsaõigusnormide täitmise järelevalve on tõhusam. Erametsaomanike ühistegevus on aktiveerunud. Toimub metsade säästlik majandamine.

2.2.2. Tegevus: metsanduslike info- ja seiresüsteemide arendamine teadmistepõhiste otsuste tegemise võimaldamiseks

Peamised tulemused: Riik, avalikkus ja huvigrupid saavad regulaarselt ülevaate metsade kasutamisest ja seisundist jm statistilistest põhinäitajatest. Metsakorraldustööde kvaliteet ja inventeerimisandmed vastavad esitatud nõuetele. Säästva metsanduse seire- ja infosüsteem toimib, metsandusadministratsioon ja sidusstruktuuriüksused on informeeritud ning kasutavad operatiivset infot metsamajandustööde tegemisel ja töötulemuste hindamisel. Metsaregister ja selle avalik veebiteenus toimivad ning on aluseks metsade jätkusuutlikule majandamisele. Regulaarselt koostatakse metsaressursi olemit, seisundi ja muutuste operatiivseid statistilisi hinnanguid, sh ka operatiivseid ülevaateid ulukite levikust, arvukusest ja populatsiooni struktuurist, mis on aluseks ulukipopulatsioonide säästvale majandamisele.

2.2.3. Tegevus: metsa ökosüsteemide kaitse korraldamine

Peamised tulemused: Välja on töötatud Eesti metsade elustiku mitmekesisuse säilitamise meetmed. Vääriselupaigad on kaitstud. Metsade elustiku mitmekesisuse kaitsemeetmed ja seiresüsteem on

välja töötatud ja rakendatud. Kliimamuutuste mõju on hinnatud ja meetmed kavandatud.

2.2.4. Tegevus: jahinduse arengu pikaajaline kavandamine

Peamised tulemused: Ulukipopulatsioonide jahinduslik reguleerimine on sihipärane ja teadmispõhine. Riigil, huvigrupidel ja avalikkusel on pidevalt operatiivne ülevaade ulukiasurkondade seisukorrast ja selle muutustest. Jahimehed on koolitatud ja teadlikud looduse kui ökosüsteemi toimimisest. Elanikkonna suhtumine jahindusse on arvamusküsitluste põhjal pigem positiivne.

2.2.5. Tegevus: metsahariduse ja -teaduse arendamine ning teabevahetuse soodustamine

Peamised tulemused: Metsandusega seotud oluliste sihtgruppide teadlikkus metsanduses toimuvast on paranenud, taandub aramus, et metsa raiutakse rohkem, kui peale kasvab. Korraldatud on metsandusalaseid üritusi ning koostatud on mitmesuguseid teabematerjale. Metsa sotsiaalseid, majanduslikke, kultuurilisi ja ökoloogilisi funktsioone on paremini teadvustatud, ning tehtud uuringud näitavad metsa külastavate inimeste arvu suurenemist. On korraldatud seminare metsaomanike metsandusealaste teadmiste tõstmiseks ja metsandusspetsialistide kutseoskuste täiendamiseks.

2.3. Kalavarude kaitse ja säästlik kasutamine

Olukorra analüüs

Kalavarude hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks arenguks on viimastel aastatel rajatud vajalikud eeldused, alates kalavarude taastamise pikaajalisest kavandamisest ning kalavarude kasutamist reguleerivate õigusaktide korrastamisest kuni kalavarude ja nende elupaikade taastamise projektide algatamise ja rakendamiseni.

Peamised saavutused

- Kalavarude majandamisel rakendatakse teadmispõhist lähenemist, tuginedes otsuste tegemisel kalavarude seisundi hindamisele ja teadussoovitustele.
- Veekogude ökoloogilise kvaliteedi parandamise projekti raames on asunud lahendama siirdekalade rändeteede tõkestatuse probleeme, et avada kalanduse seisukohalt olulistele jõgedele rajatud paisudel kalapääsud kudealadele ja laiendada kalade elupaiku.
- Riiklikku kaitset vajavate ja ohustatud kalaliikide kaitse ja kalavarude taastootmise programmi ning Põlula Kalakasvatusekeskuse arengukava aastateks 2008–2012 (perspektiiviga kuni 2017. aastani) koostamisega on pandud alus kalakasvatusel põhinevale süsteemsele kalavarude taastootmisele. Alates 1997. aastast on Põhja-Eesti Soome lahte suubuvatesse jõgedesse, kus on lõhele sigimiseks sobilikud tingimused ja kus lõhe looduslik populatsioon on nõrk või ebastabiilne, asustatud lõhe noorjärke, mille tulemusena on asustamiseelse perioodiga võrreldes lõhe asustustihedus suurenenud Valgejões, Pirita jões, Selja jões, Loobu jões ja Purtse jões. Asustamise tulemusel on suurenenud lõhepuügi võimalused ka Narva ja Jägala jões, kus lõhe sigimiseks jõgede tõkestatuse tõttu tingimused puuduvad, ning Läänemeres tervikuna.

- Tööle on rakendatud internetipõhine ühtne kalanduse andmekogu, mis on aidanud tõhustada järelevalvet ebaseadusliku kalapüügi ja püütud kala turustamise üle.
- Eestis on rakendatud Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika põhimõtted ja kalapüügi alased õigusaktid on kooskõlla viidud EL õigusaktidega. Riigisiseste õigusaktidega on korrastatud kutselise kaluri ja harrastuskalastaja määratlus ning nende õigused ja kohustused.

Olulisemad probleemid

- Kalavarud on vähenenud, mistõttu kalasaak on vähenenud ja olemasolev püügivõimsus ületab kalavaru. See on osaliselt seotud ka asjaoluga, et vähenenud on kalade kudemiseks sobivate alade ja kalade elupaikade arv, nende alade seisukord on halvenenud või ligipääs elu- ja kudealadele on tõkestatud.
- Kalapüügivõimaluste vähesus ja ülemäärane püügivõimsus tekitab soovi püüda kala ebaseaduslikult, kuid kalandusjärelvalve suutlikkus on ebaseadusliku kalandustegevuse ohjeldamiseks ebapiisav.
- Eri valdkondade tegevuses esineb vastuolusid ja koordineerimatust, mis takistab kalanduse eesmärkide täitmist (toimub veekogude paisutamine ja tõkestamine, maade kuivendamine, halveneb vee kvaliteet jms).
- Kalanduse administreerimine on killustatud, see ei taga valdkonna ühtlast ja järjepidevat arendamist, kvalifitseeritud tööjõust on nappus ja olemasolevad motivatsioonisüsteemid ei soosi administratsiooni kõikides lülides (eeskätt Keskkonnainspeksioonis) motiveeritud ning stabiilse ametkonna väljakujunemist.
- Põlula Kalakasvatuskasutuskeskus on lõpuni välja ehitamata. Puudub hoone Eesti jõgede unikaalsete looduslike lõhilaste populatsioonide geneetilise materjali elusas geenipangas hoidmiseks sugukarjade näol. Samuti puuduvad loodusest toodava elusmaterjali karantiinivõimalused, et vältida kalahaiguste levikut.

Ohud ja riskid

- Eesti jõgede unikaalsete looduslike lõhelaste populatsioonide hävimine ülepüügi ja kudealadele pääsu tõkestatuse tõttu. Kui lõhelaste asurkondade taastamiseks kala noorjärkude asustamisel ei kasutata algupärast geneetilist materjali, väheneb populatsioonide geneetiline mitmekesisus.
- Keskkonnareostuse oht Läänemeresel kui keskkonnatundlikul alal ohustab kalavarusid.
- Kalade looduslike vaenlaste (kalatoiduliste mereimetajate ja -lindude) arvukuse kontrollimatu suurenemine piirab kalade arvukust.
- Õigusaktide eelnõude kooskõlastamise kehtiv süsteem ei võimalda küllalt operatiivselt reageerida ülepüügi ohule.
- EL ühise kalanduspoliitika raames vastuvõetavad otsused ja nende lühikesed täitmistähtajad suurendavad administratiivset koormust ja võib tekkida raskusi EL määrustest tulenevatest tähtaegadest kinnipidamisega.

Võimalused

- Kalavarude kasutamise ja vee-erikasutuse järelvalve tõhustamine ning röövpüügi ohjeldamine.
- Ohustatud kalavarude taastamise ja majandamise pikaajaliste kavade väljatöötamine ning rakendamine. Ohustatud kalaliikide varude taastamine noorkalade kasvatamise ja veekogudesse asustamise teel, arvestades seejuures geneetilise mitmekesisuse nõuetega. Kalade rändeteede ning sigimis- ja elupaikade taastamine.
- Aktiivne osalemine Euroopa Liidu institutsioonide töös ja koostöö kolmandate riikidega rahvusvaheliste kalanduskokkulepete raames, pidades silmas Eesti huve ja eripära.
- Kalandus- ja keskkonnauuringute integreerimine ning uuringute kvaliteedi parandamine.
- Keskkonnateadlikkuse tõstmine kalavaru kasutajate hulgas ja kalavaru pikaajalise säästliku majandamise eeliste selgitamine huvigruppidele, mis võimaldaks parandada ka kalanduse kui tegevusvaldkonna mainet.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: saavutada kalavarude hea seisund ja tagada kalavarude säästlik kasutamine, lähtudes kalavarude majandamisel ökosüsteemist kui tervikust ja säilitades seejuures kalastiku looduslik mitmekesisus. Piirata röövpüüki ja tagada kalade elupaikade tõhus kaitse.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Eesti kaluritele majanduslikult oluliste kalaliikide varudest heas seisus olevate kalavarude osakaal	Baastase 2009= 38% Saavutustase 2011 = 41%	Saavutustase 2014 = 46%
Kaheaastaste lõhe ja meriforelli noorkalade kasvatamine ning veekogudesse asustamine	Baastase 2009 =51 7000 isendit Saavutustase 2011 = 30 000 isendit	Saavutustase 2014 = 90 000 isendit
Lõhelastele olulistel vooluveekogudel ületamatute või raskesti ületatavate paisude arv	Baastase 2009= 136 Saavutustase 2011 = 130	Saavutustase 2014 = 120
Kude- ja elupaikade taastamise projektide arv aastas	Baastase 2009 = 2 Saavutustase 2011 = 3	Saavutustase 2014 = 12

2.3. Meede: kalavarude kaitse ja säästlik kasutamine

2.3.1. Tegevus: optimaalse kalapüügikoormuse tagamine

Peamised tulemused: Kalapüügivõimalused on kehtestatud teadlaste soovitatud tasemel või vastavalt pikaajalistele majandamiskavadele. Kalakogused, mida Eesti kalurid püüavad, ulatuvad normaalse turusituatsiooni juures vähemalt 98 000 tonnini aastas. Heas seisus kalapopulatsioonide arv on kasvanud. Eesti seisukohtadega arvestatakse otsuste vastuvõtmisel EL institutsioonides ja rahvusvahelistes kalandusorganisatsioonides. Kalavarude seisundit ja kasutamist käsitlev informatsioon on operatiivselt kättesaadav ning on täpsem. Läänemere kilu ja räime varude majandamiseks on kinnitatud pikaajaline majandamiskava 2011.a lõpuks. Läänemere lõhe varu kaitseks ja taastamiseks on kinnitatud lõhe pikaajaline taastamiskava 2011. a lõpuks. Kalandusturismi arendavate ettevõtjate arv ja harrastuskalastajate arv on suurenenud. Hiljemalt 2011. aasta algusest saab piirarvudeta kalastuskaardi eest tasuda mobiiltelefonilt tehtud maksega,

mis annab ka püügiõiguse.

2.3.2. Tegevus: kalaliikide loodusliku mitmekesisuse säilitamine ja ohustatud kalaliikide asurkondade taastamine

Peamised tulemused: Põlula Kalakasvatusteskuses on 2014. aastal asutatud vähemalt kahe ohustatud kalaliigi sugukarjad ja loodud kaks asenduskarja (nooremad kalad vanemate sugukalade asendamiseks). Ohustatud kalaliikide looduslik mitmekesisus on säilinud. Ohustatud kalaliikide sugukarjade pidamiseks ja loodusest toodud materjali karantiinis hoidmiseks uue hoone ehitamist Põlula Kalakasvatusteskuses alustatakse soovitatavalt Euroopa Kalandusfondi rahadega hiljemalt 2012. aastal. Kui Euroopa Kalandusfondist selleks raha ei eraldata, alustatakse ehitamist riigieelarve vahenditega 2014. aastal.

2.3.3. Tegevus: kalade elupaikade ja kudealade kaitse ning taastamine

Planeeritud tööd ja toimingud

Peamised tulemused: 2014. aastaks on kalade elupaikade ja kudemisalade taastamiseks rakendatud vähemalt 12 projekti ja kalapääs kudealadele on avatud vähemalt 12%-l lõheliste jõe rajatud paisudest. Kaladele sobivate kudealade ja elupaikade pindala siseveekogudes on suurenenud ning kudealade kvaliteet on paranenud, mistõttu kalade looduslik taastootmine on suurenenud. Meriforelli koelmualade uuringud ja kaardistamine on lõpule viidud 2012. aasta lõpuks. Tegevuskava koelmualade taastamiseks koostatakse 2012. aasta lõpuks. Tähtsamate töõnduskalade koelmualade uuringud on läbiviidud 2014. aastaks.

3. Tegevusvaldkond: teadmistepõhise ja säästva keskkonnapoliitika arendamine ning kvaliteetse keskkonnainfo kättesaadavuse tagamine

Tegevusvaldkonna 3 lühiülevaade

Tegevusvaldkond 3 hõlmab nelja alapeatükki, mis käsitlevad keskkonnateadlikkuse arendamist ja kvaliteetse keskkonnainfo kättesaadavuse tagamist, sealhulgas ilmataateid.

Tegevusvaldkonna 3 üldeesmärk: säästva arengu toetamine teadmistepõhise keskkonnapoliitika info- ja analüüsisüsteemi arendamise, keskkonnahariduse edendamise kaudu.

Tegevusvaldkonnaga seotud struktuuriüksused ja asutused: avalike suhete osakond, Eesti Loodusmuuseum, Keskkonnateabe Keskus, Keskkonnaamet, Riigimetsa Majandamise Keskus ning Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut (EMHI).

3.1. Keskkonnateadlikkuse arendamine

Olukorra analüüs

Inimeste keskkonnateadlikkus ning seda kujundav säästvat arengut toetav haridus (sh loodus- ja keskkonnaharidus) on kõikide keskkonnanäesmärkide saavutamisel oluline toetav tegur.

Keskkonnateadlikkuse suurendamise eesmärk on inimeste väärtushinnangute ja käitumisharjumuste muutmine keskkonnasäästlikuks. Selleks on olulisim rakenda ellu keskkonnateema lõimimine õppeprotsessi (nii nagu see on sätestatud põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekava ning koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas), koos riikliku õppekava toetavate õppeprogrammide läbiviimisega erinevatele institutsioonidele kuuluvates keskkonnahariduskeskustes, sh keskkonnaministeeriumi valitsemisalas toimivates loodusmajades ja -keskustes, looduskaitsealade ja rahvusparkide keskustes jne. Eestis ei edene piisavalt jõudsalt keskkonnahariduse ümberorienteerimine säästvat arengut toetavaks hariduseks, mis käsitleb looduse tundmise kõrval ka majanduslikku, kultuurilist ja sotsiaalpoliitilist aspekti. Säästva arengu haridust kujundavad Haridus- ja Teadusministeerium ja Keskkonnaministeerium, esimene hariduspoliitika kujundajana, teine, koos valitsemisala asutustega suurima ja mõjukaima säästva arengu hariduse elluviijana. Kahe ministeeriumi koostöö pole siiani toimunud süsteemselt ja tulemuslikult. Puudub ülevaade säästva arengu hariduse hetkeolukorrast, mistõttu on raske tegevusi ja ressursse planeerida ning tegevuse tõhusust hinnata.

Peamised saavutused

- Haridus- ja teadusminister ning keskkonnaminister allkirjastasid 2000. a (uuendatud 2005. a) ühise tegevuse memorandumid, mis sätestab muuhulgas keskkonnahariduse arendamise kooskõlas riiklikes õppekavades sätestatud põhimõtetega.
- Keskkonnaametis on keskkonnahariduse osakond, mis tegutseb süsteemselt ja arendab keskkonnaharidust üle Eesti ühtsete põhimõtete järgi.
- RMK loodushoiuosakond arendab looduskeskuste ja -majade tegevust süsteemselt ja üle Eesti ühtsete põhimõtete järgi.
- Keskkonnaministeeriumi valitsemisala asutuste RMK ja Keskkonnaameti keskkonnahariduse osakonna ja Eesti Loodusmuuseumi keskkonnahariduslik tegevus arvestab aina enam säästva arengu hariduse põhimõtetega.

- Rakendunud on EL programmiperioodi 2017 – 2013 elukeskkonna arendamise rakenduskavad meede „Keskkonnahariduse infrastruktuuri arendamine“.
- EL programmiperioodi 2017 – 2013 inimressursi arendamise rakenduskavas sisaldub meede „Keskkonnahariduse arendamine“, mille rakendumisel suurenevad keskkonnahariduse spetsialistide teadmised, oskused ja vilumused.
- On pandud alus süstemaatilisele elanikkonna keskkonnaalaste teadmiste, hoiakute ja käitumise uurimisele. Alates 2008. aastast korraldatakse uuringuid aastase intervalliga.
- Tagatud on Eesti Loodusmuuseumi loodusteaduslike kogude säilitamine ja täiendamine.

Olulisemad probleemid

- Puudub riiklik arengukava, mis kajastab riiklikud prioriteedid säästva arengu hariduse arendamisel ja mis määrab ministriumide vastutusosalad valdkonna edendamisel.
- Loodusmuuseumi ruumipuudus ja ekspositsiooni ning kogude asumine kahel eri aadressil takistab muuseumi arengut, seades piirangud eri sihtgruppidele suunatud loodusharidustöö parandamisele ja ekspositsiooni ning teadusliku tegevuse mitmekesistamisele.

Ohud ja riskid

- Elanikkonna madala keskkonnateadlikkuse tõttu halveneb tänane keskkonnaseisund ning inimeste hoolimatus keskkonna suhtes põhjustab pöördumatuid muutusi keskkonnas.
- Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Keskkonnaministeeriumi vahetõhus koostöö pärsib säästva arengu põhimõtete harmoonilist rakendamist formaalses ja mitteformaalses keskkonnahariduses.
- Mitteformaalse keskkonnahariduse ebaühtlane kättesaadavus riigis pärsib riiklike õppekavu toetava keskkonnahariduse arengut.
- Tänapäeva nõuetele mittevastav loodusmuuseum ei võimalda tõhusat ja elukestvat keskkonnaharidust kõikidele ühiskonna gruppidele.

Võimalused

- Elanikkonna keskkonnateadlikkust mõõtvate uuringute kaudu kaardistatakse üldised tendentsid elanikkonna keskkonnateadlikkuse muutumises, millest lähtudes planeeritakse avalikkusele mõeldud kampaaniaid ja valmistatakse ette teavitusmaterjale ja koolitusi. Uuringuid korraldatakse üheaastase intervalliga ja uuringu aruanne on kasutatav oma tegevuste planeerimisel kõigile säästva arengu haridusega tegelevatele institutsioonidele.
- Keskkonnaministeeriumi valitsemisala säästva arengu haridusega tegelevad asutused rakendavad oma haridustegevuses säästva arengu hariduse põhimõtteid nagu see on sätestatud Kiievis 2003 a mais UNECE keskkonnaministrite viiendal tippkohtumisel vastu võetud avalduses „Säästvat arengut toetav haridus“, milles rõhutatakse, et keskkonnaharidus tuleb ümber orienteerida säästvat arengut toetavaks hariduseks.
- Tänapäeva nõuetele vastava loodusmuuseumi väljaarendamine.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: suurendada elanikkonna keskkonnateadlikkust ja parandada keskkonnahariduse kättesaadavust, toetada säästvat arengut põhjendatud otsuste kaudu.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Elanikkonna üldine keskkonnateadlikkus: mil	Baastase 2008 = 22%	Saavutustase 2014 = 35%

määral kasutatakse keskkonnateadlikult igapäevaelus. (allikas: Elanikkonna keskkonnateadlikkuse uuring)		
EL programmiperioodil 2007–2013 infrastruktuuri arendamiseks toetust kasutanud keskuste arv keskkonnaministeeriumi valitsemisalas	Saavutustase 2010 = 0 Saavutustase 2011 = 5–7	Saavutustase 2012–2015 = 15
EL programmiperioodil 2017 – 2013 täienduskoolitust saanud keskkonnahariduse spetsialistide arv keskkonnaministeeriumi valitsemisalas (160 õppetunnine täienduskoolitus, 6 EAP)	Baastase 2010 = 0	Saavutustase 2013 = 45
Loodusmuuseumis keskkonnahariduskeskuse väljaehitamine	Baastase 2010 = ei ole alustatud Saavutustase 2011 = ehitus pooleli	Saavutustase 2014 = keskus töötab

3.1. Meede: keskkonnateadlikkuse arendamine

3.1.1. Tegevus: säästvat arengut toetava hariduse arendamine

Peamised tulemused: Valminud on keskkonnahariduse riiklik arengukava, mis sätestab sh keskkonnaministeeriumi vastutusala ja tegevused säästva arengu hariduse eesmärkide elluviimisel. Teostatud on kolm keskkonnateadlikkust mõõtvat uuringut. Keskkonnaministeeriumi valitsemisala keskkonnahariduse spetsialistide teadmised, oskused, vilumused on suurenenud.

3.1.2. Tegevus: keskkonnahariduskeskuste võrgustiku infrastruktuuri arendamine ja keskkonnahariduse kättesaadavuse parandamine.

Peamised tulemused: On välja arendatud Keskkonnaministeeriumi asutuste loodus- ja keskkonnahariduskeskuste infrastruktuur. Keskkonnahariduse kättesaadavus on paranenud.

3.1.3. Tegevus: tänapäeva nõuetele vastava Loodusmuuseumi väljaarendamine

Peamised tulemused: Loodusmuuseumi baasil rajatav tänapäevane keskkonnahariduskeskus on planeeritud ja välja ehitatud, tekkinud on uued võimalused ja kasutusel paljud eri meetodikad ja programmid loodushariduse andmiseks. Loodusteaduslikud kogud on heades tingimustes säilitatud ka tulevastele põlvetele. Muuseumi huviorbiiti on haaratud uusi, seni vähese loodushuviga sihtgrupe, paranenud on sihtrühmade keskkonnateadlikkus, mis soodustab loodussõbralike eluviiside kujunemist. Muuseumi üksikkülastajate hulk on kasvanud, on sõlmitud koostöölepingud koolide, lasteaedade ja turismifirmadega haridusprogrammide ja ekskursioonide korraldamiseks.

3.2. Kvaliteetse keskkonnainfo kättesaadavuse tagamine

Olukorra analüüs

Keskkonnainfo kogumine, analüüs ja levitamine on teadmispõhise ning vastutustundliku keskkonnapoliitika rakendamise peamisteks eeldusteks. Keskkonnainfo levitamisel pööratakse suuremat tähelepanu sihtrühmade infovajadusele. Keskkonnainfo andmekogudesse kogumise süsteem on viimastel aastatel välja kujunenud ja järgmisel perioodil nihkub rõhuasetus eri andmekogude ja andmesüsteemide omavahalisele sidumisele, ruumiandmete infrastruktuuri loomisele, keskkonnaaldkonna andmestike täiendamisele, integreeritud analüüsile ning sihtrühmade teavitamisele.

Peamised saavutused

- Kõik olulisemad keskkonnaalddkonnad (õhk, vesi, jäätmed elusloodus jne) on seireinfo kaetud. Keskkonnaandmeid korrastatakse ja varustatakse pidevalt ülevaate ja asukoha kaartidega.
- Suurenenud on andmete operatiivne kättesaadavus ja uute infotehnoloogiavahendite rakendamine nii keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi sisestes kui välistes infosüsteemides kogu andmevahetuse osas.
- Paranenud on riigi keskkonnaseire ja ettevõtte seire andmete võrreldavus, kättesaadavus ja kvaliteet ning suurenenud on andmete kasutamine mitmesuguste mudelite jaoks hinnangute andmiseks kontaktmõõtmiste vahelisel perioodil. Kõik aasta seirearuanded on registreeritud andmebaasis ja aruanded on avalikustatud veebilehel. Korrastatud on olemasolev elektroonilisel kujul laekunud aruandlus alates 1994. aastast, ning see veebilehel kättesaadavaks tehtud. On asutatud riigi keskkonnaseire aruandluse paberil ja digitaalsel kujul arhiveerimise süsteem. Korrastatud riikliku keskkonnaseire andmestik on kättesaadav keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi veebiväljundi kaudu. Kõik riigi keskkonnaseire aruanded registreeritakse andmebaasis ja avalikustatakse kohe veebilehel. 2009 aastal viidi läbi seireveebi integreerimine keskkonnainfo veebilehega, mille tulemusena on loodud päringumootor seireandmete kiireks leidmiseks.
- Eesti on väga hästi täitnud Euroopa Keskkonnaagentuurile andmete esitamise kohustusi, olles riikide edetabelis nt 2009. a 37 riigi arvestuses kuuendal kohal.
- Rahvusvaheliselt esitatavate aruannete pidevalt suurenevas mahus (üle 300 aruande) on Eesti suutnud tagada aruandluse korrektsuse.
- On täiendatud veebilehte (www.keskkonnainfo.ee), mis koondab ja pakub teavet Eesti keskkonnaseisundi kohta, võimaldab alla laadida digitaalseid keskkonnaalaseid väljaandeid ning koondab infosüsteemide avalikke veebiteenuseid.

Olulisemad probleemid

- Keskkonnainfo kättesaadavus sihtgruppidele ja keskkonnaseisundi näitajate süsteemi arendamiseks on ebaühtlane ning keskkonnainfo seos riigi keskkonnajuhtimise ja järelevalve süsteemiga ei ole küllaldane.
- Keskkonnaandmekogude omavaheline ühilduvus vajab arendamist, et võimaldada optimaalset andmete vahetamist, kasutamist ja säilitamist vastavalt Eesti infoühiskonna arengukavale aastani 2013.
- Teave keskkonnaseisundi kohta võib olla lünklikult kajastatud, kuna analüüsitud teabe koostamine ja selle kättesaadavaks tegemine sõltub väljaspool Keskkonnaministeeriumi

haldusala keskkonnandmeid omavate organisatsioonide vastutulelikkusest, mitte kohustusest esitada neid keskkonnaseisundit kajastavatesse koondülevaadetesse või veebilehtedele.

Ohud ja riskid

- Keskkonnainfot ei kasutata otsuste langetamisel piisavalt, isegi kui andmed on olemas.
- Lokaalne ja regionaalne keskkonnaseire ei ole piisaval määral rakendunud.
- Inimeste puudulik keskkonnateadlikkus ei võimalda keskkonnainfot õigesti kasutada.
- Andmete esitajad ei anna andmeid õigeaegselt või on andmed ebakorrektsed, mistõttu viibib andmete lepingupartneritele esitamise kohustuste täitmine.
- Keskkonnaseire pole ühildatud lubade süsteemiga. Seiresüsteem ei taga alati tagasisidet keskkonnalubade täitmise kohta. Seetõttu ei ole võimalik algtada loa muutmist, et vähendada ohtu keskkonnale.

Võimalused

- Keskkonnaseire seotuse suurendamine riigi keskkonnajuhtimise ja järelevalve süsteemiga.
- Keskkonnateadlikkuse suurendamine, sh eri sihtgruppidele nende vajadustele vastava väljundi (trükimaterjal, veebilehed, üritused jms) pakkumine.
- Ajakohase keskkonnainfo kättesaadavuse parandamine, sh keskkonnaandmete ja -info ühest kohast (veebilehelt) kättesaadavaks tegemine.
- Laborite tehnilise varustuse parandamine.
- Keskkonnaministeeriumi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia tegevuskava rakendamine.
- Osaleda Euroopa ühise keskkonnateabesüsteemi SEIS (*Shared Environment Information System*) väljaarendamisel ⁴

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: tagada kogutava keskkonnaalase informatsiooni kõrge kvaliteet, operatiivsus, usaldusväarsus, asjakohane analüüs ja kättesaadavus.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Nõuetekohaste elektrooniliste keskkonna seiresüsteemide tagamine tänapäevaste infotehnoloogiliste lahenduste rakendamisega eluslooduse mitmekesisuse, mulla, pinnavee, põhjavee, rannikumere jt keskkonnaseire valdkondade andmehõives.	Baastase 2009 = 70% Saavutustase 2011 = 95%	Saavutustase 2014 =98%
Veebipõhiselt tehtavate päringute suurenemine ja otsepöördumiste vähendamine	Baastase 2009 = 70% Saavutustase 2011 = 80%	Saavutustase 2014 = 90–95%

⁴ Komisjoni teatis KOM(2008) 46 lõplik.

Keskonnalubade infosüsteemi täiustamine lisanduvate keskkonnalubade ja asjakohaste aruandlusmoodulitega	Baastase 2007 = on vee, jäätmete välisõhu ja maapõue load. Saavutustase 2011 = keskkonnatasude moodul on seotud aruandlusega	Saavutustase 2014 = keskkonnalubade infosüsteemi on integreeritud teised keskkonnaload peale kalanduse ja metsanduse. Keskonnalubade infosüsteem integreerib lubade taotlusi, lubade andmist ja sellega seotud aruandlust terviklikult.
---	---	---

3.2. Meede: kvaliteetse keskkonnainfo kättesaadavuse tagamine

3.2.1. Tegevus: keskkonnainfo ja riikliku keskkonnaseire süsteemi arendamine

Peamised tulemused: Riiklikus keskkonnaseire programmis kavandatud tööd on täidetud ja andmed laekunud täies mahus. Keskkonnaseisundi indikaatorite süsteem annab keskkonnaseisundist hea ülevaate. Keskkonnauuringute tulemuste alusel on täiendatud keskkonnaseire programmi, et tagada vajalike parameetrite seire. Lähtudes keskkonnaprobleemidest ja -poliitilistest eesmärkidest on infovajadus (maht, parameetrid jne) välja selgitatud. Seireandmete hea kvaliteet on tagatud pädevate seirajate, asjakohaste koolituste, seirejaamade ja keskkonnalaborite hea tehnilise varustusega, et tagada EL kvaliteedinõuete täitmine. Pidev teave Eesti keskkonnaseisundi kohta on veebilehe www.keskkonnainfo.ee kaudu kõigile sihtrühmadele kättesaadav. Teabe levitamine mitmesuguste väljaannete kaudu ning üritustel on tõstnud üldsuse keskkonnateadlikkust.

3.2.2. Tegevus: keskkonna andmekogude arendamine

Peamised tulemused: Keskkonnaandmekogud on ajakohastatud, arvestades rahvusvaheliste algatuste (SEIS, GMES) ja kohustuste (INSPIRE) nõudmisi. Probleemtooteregister ja pakendiregister on kasutajasõbralikumad ja nende alusel saab koostada nõuetekohaseid aruandeid. Keskonnalubade infosüsteem võimaldab teha päringuid, integreerida keskkonnalubadega seotud toiminguid ja informatsiooni.

3.2.3. Tegevus: andmevahetuskohustuste täitmine ja keskkonnainfo levitamine

Peamised tulemused: Rahvusvahelised ja riigisisised andmevahetuskohustused on täidetud õigeaegselt. Sihtrühmade uuringu aruanded on avaldatud ja tulemusi rakendatakse keskkonnainfo leviku planeerimisel. Keskkonnainfot edastavad väljundid on mitmekesised ja rahuldavad eri sihtgruppide vajadusi. Keskkonnateabesüsteemi SEIS väljaarendamisel osalemine võimaldab Eestis tõhustada andmevahetuskohustuste täitmist ja keskkonnainfo levitamist. E-PRTR direktiivi järgi nõutud andmed on õigeaegselt esitatud.

3.3. Tõhusa ilmateenistuse tagamine

Olukorra analüüs

Viimastel aastatel on Eesti ilmateenistus saavutanud rahvusvaheliselt arvestatava tehnilise taseme vaatlusvõrgu arendamisel, infotehnoloogilistes lahendustes ja prognoosimudelite kasutamisel. Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut (edaspidi *EMHI*) on ühinenud tööks vajalike rahvusvaheliste organisatsioonidega koopereerunud liikme ajutises staatuses (Euroopa Keskpika Ilmaennustuse Keskusega ECMWF ja satelliitide kasutamise organisatsiooniga EUMETSAT). Samuti oleme Euroopa meteoroloogia võrgustiku EUMETNET, konsortsiumi HIRLAM ja BALTRAD täisliikmed. Vaatlusjaamu on Eestis 98, sademete mõõtekohti tänase seisuga 72, millest aastaringelt toimib 59, neist 53-s mõõdetakse ka temperatuuri. Kasutuses on 2 ilmaradarit. EMHI püsiklientideks on sadamad, lennundus- ja laevandusettevõtted, massimeedia, tootmisettevõtted. Pikaajaliste lepingutega teenindatakse 85 ettevõtet, samuti on Läti Ilmateenistusega koostööleping ning edastame andmeid rahvusvahelisse andmevahetusse. 2009 aastal koostatud lühiajaliste ilmaprognooside õigustuvus oli 91%, pikaajalistel (üle 7 ööpäeva) 70-80%. Iga-aastaselt arvutatakse suveperioodil metsade tuleohtlikkuse tase ja kuvatakse kodulehele. Elanikkonnale on kättesaadavamaks muudetud ka tuulekülma arvutused, mis annab infot tegelikust temperatuurist külma ja tuule koosmõjul inimorganismile. Lennundusmeteoroloogias on saavutatud rahvusvaheliste standardite (soovitustega) kehtestatud meteoroloogilise prognostilise informatsiooni õigeaegsus ja täpsus ning EMHI omab teenindamiseks vajalikku sertifikaati. Tagatud on mõõtevahendite ja mõõtmismetoodikate vastavus Mõõteseadusele. Viimastel aastatel on tähelepanu all olnud andmete koondamine laiemalt kasutatavatesse andmebaasidesse, andmebaaside edendamine ja andmevahetuse parendamine. Üle 99% andmetest laekub andmebaasidesse automaatselt ja reaalajas. Alates 2009. aasta märtsist toimub regulaarne andmeedastus keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi automaatselt. EMHI-s toimib edukalt ECMWF ja HIRLAM mudelitel baseeruv numbriliste prognooside keskkond, mis on kaasaegse ilmaennustuse aluseks. EUMETSAT-lt pärinev satelliitinfo on edukalt juurutatud igapäevasesse operatiivsesse tegevusse. Pikaajaliste lepingutega teenindatakse 85 ettevõtet.

Peamised saavutused

- EL tunnistas EMHI kehtestatud ühtsetele nõuetele vastavaks sertifitseeritud aeronavigatsiooniteenuse osutajaks (sertifikaat kehtib kuni 21.12.2011) ja lennumeteoroloogia osakonna kvaliteedijuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 9001:2000 kehtib aastal 2010.
- Kiire andmeedastus toimib tänapäevaste automaatjaamade baasil, mis annab kiire ja täpse ülevaate hüdrometeoroloogilisest olukorrast Eesti territooriumil. Prognooside ja hoiatuste õigustatavuseks on saavutatud keskmiselt 91%. Suurenenud usaldust EMHI prognooside vastu kinnitab nõutud prognooside arvu kasv ligi 5000 võrra.
- Kasutusel on äikesedetektor Tõraveres, mis koostöös Soome Meteoroloogia Instituudiga annab täpse ülevaate äikese paiknemisest ja tugevusest ning võimaldab Eesti Energiat prognoosida võimalikke elektrikatkestuste asukohti.
- Toimib koostöö TTÜ Meresüsteemide Instituudiga meretaseme mudeli HIROMB arendamiseks ja juurutamiseks EMHI-s.
- Avatud on satelliitinfo kanalid ja satelliitpildid on kohandatud Eesti vajadustega.
- EL veeraamdirektiivi täitmiseks on automatiseeritud 33 hüdromeetriaajaama, 3 rannikujaama mereveetaseme, sademete, tuule ja temperatuuri mõõtmiseks ja andmeid hakkas edastama uus rannikujaam Roomassaares. Automaatmõõtesüsteem tervikuna valmib aastaks 2014.

- Andmete edastamine püsiklientidele toimub automaatselt e-posti teel.
- Operatiivsete andmetöötlussüsteemide töökindlus on kasvanud. Tööle rakendati uus multifunktsionaalne sünoptiku tööjaam.
- Koostatud on EMHI kvaliteedi koondkäsiraamat ja EMHI kliimaalaste uuringute visioon
- Edukalt töötab suure lahutusvõimega ilmaproгноosimudel HIRLAM, mille alusel koostatakse lokaalseid prognoose.
- Kliimaandmebaasi CLIDATA laekub reaajas ja automaatselt üle 99% andmetest.
- IPCC raportis kliimamuutuste kohta on kasutatud Tartu-Tõravere nn BSRN kiirgusbaasjaama andmeid.

Olulisemad probleemid

- Ilmaproгноoside ebatäpne interpreteerimine on aeg-ajalt kaasa toonud meteoroloogiaalase informatsiooni väärtõlgendamise.
- Automaatne andmekontroll on veel vajalikul määral välja arendamata.
- Ajaloolised andmed (enne 1960. aastat) on vajalik digitaliseerida, et neid oleks võimalik kasutada vastavalt tänapäeva vajadustele.
- Välisõhu kaitse seaduses määratud inversioonide progноosimise nõuded on raskesti täidetavad, kuna vajalikke vaatlusi ei ole võimalik teostada.
- EMHI töötajate praegune keskmine brutopalk on kuni 80% riigi keskmisest brutopalgast, mis raskendab kõrge kvalifikatsiooniga erialaspetsialistide rakendamist instituudis.
- Eestis puuduvad piisavad võimalused meteoroloogide ja hüdroloogide kõrgel tasemel väljaõppeks ja täienduskoolituseks, mis muudab eriala spetsialistide värbamise keeruliseks ning olemasolevate töötajate täienduskoolituse korraldamine välisriikides on kallis.

Ohud ja riskid

- Info kogumise ja edastamise katkemine side puudumisel jaamadega.
- Kontrollimata andmete kasutamise tõttu ei ole välistatud vigaste andmete väljastamine.
- Teenuse saaja madal kompetentsus andmete kasutamisel ja puudulik teave oma andmevajadusest.
- Mõõtmisseadmed võivad langeda vandaalide ohvriks.
- Olemasolevad automaatsed sademetemõõtljad ei tööta miinustemperatuuridel, mistõttu vajalikud andmed võivad jääda saamata.
- Kvalifitseeritud erialaspetsialistide nappus.

Võimalused

- Aastaringelt töötavate sademetemõõtlurite soetamine.
- Mõõtemastide soetamine või sidemastide varustamine meteoroloogiliste anduritega

vertikaalse temperatuurijaotuse saamiseks inversioonide prognoosimisel.

- Aeroloogiliste sondeerimismõõtmiste arvu tihendamine.
- Operatiivraadioside ORS kasutamine vaatlusjaamadega side pidamiseks eriolukordades.
- Koostöö süvendamine rahvusvaheliste organisatsioonidega ja kõrgkoolidega.
- Hüdro meteoroloogia info kogumise optimeerimine vastavalt tänapäeva nõuetele.
- Erialaspetsialistide väljaõpetamine kohapeal ning tasuta koolitusvõimaluste maksimaalne ära kasutamine.
- Infotehnoloogia ja tehnika osakonna töökorralduse parendamine operatiivse tegevuse tagamiseks.
- Seoses uute seadmete soetamise ja tarkvara kiire arenguga töötajate kvalifikatsiooni tõstmise soodustamine.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: kindlustada avalikkuse ja ametkondade operatiivne ning järjepidev varustamine vajalike prognooside, ilmahoiatuste ja seireandmetega.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Pikaajaliste (kuni 2 nädalat) ilmaprognooside õigustatus	Baastase 2009 = 70% Saavutustase 2011 = 70%	Saavutustase 2014 = 80%
Lühiajaliste prognooside õigustatus	Baastase 2009 = 90% Saavutustase 2011 = 90%	Saavutustase 2014 = 94%
Hüdroloogiliste ja rannikujaamade automatiseerimine	Baastase 2009 = 75% Saavutustase 2011 = 90%	Saavutustase 2014 = 100%

3.4. Meede: tõhusa ilmasteenistuse tagamine

3.4.1. Tegevus: avalikkuse teenindamine ja teavitamine, hädaolukordadest hoiatamine

Peamised tulemused: Pikaajaliste ilmaprognooside õigustatus tõuseb vähemalt 80%-ni ja lühiajaliste prognooside õigustatus tõuseb vähemalt 94%-ni. Avalikkus ja ametkonnad saavad täpset meteoroloogilist ja hüdroloogilist teavet kiiresti ja täpselt. Kõigile EL kodanikele on tagatud ülevaade võimalikest hädaolukordadest Eesti territooriumil. Infosaadajad mõistavad õigesti prognoosidest tulenevaid teateid ning hoiatusi, et vajalikul viisil tegutseda.

3.4.2. Tegevus: arendustegevus

Peamised tulemused: Lokaalsed ilmaprognoosid on koostatud suure täpsusega. Võimalike merevee taseme muutuste ennustamine on tagatud. Tagatud on instituudi osaluse suurendamine teadusrakenduslikus valdkonnas. Tagatud on avalikkuse, tsiviil- ning jõustruktuuride teavitamiseks vajalik info. On võimalus kaasa rääkida ECMWF ja EUMETSAT tegevuses ja kasutada ECMWF superarvuti võimalusi. Eriala spetsialistide infovahetus toimib operatiivselt.

3.4.3. Tegevus: hüdrometeoroloogilise seire teostamine ja analüüsimine

Peamised tulemused: On tagatud meteoroloogilist seisundit iseloomustavate vajalike andmete esitamine avalikkusele, tsiviil- ning jõustruktuuridele, samuti rahvusvahelisse infovahetusse. Sisevete ja rannikumere hüdrololoogilised andmed on tagatud vastavalt EL vee raamdirektiivis ja mereohutust reguleerivates dokumentides sätestatud nõuetele. Aastaks 2014 on EMHI seirevõrk optimeeritud ning tehniliselt moderniseeritud.

3.4.4. Tegevus: seireandmete kogumine, töötlemine ja säilitamine

Peamised tulemused: Rahvusvahelisest andmevõrgust saadavaid andmeid kasutatakse operatiivselt. Hüdrololoogilised andmed, samuti ajaloolised andmed, on operatiivselt kättesaadavad. Seireandmete jooksev automaatne kontroll tagab andmebaasidesse laekuvate andmete õigsuse.

4. Tegevusvaldkond: riigi maapoliitika elluviimine, maainfo kättesaadavuse tagamine

Tegevusvaldkonna 4 lühiülevaade

Tegevusvaldkond 4 hõlmab kahte alapeatükki, mis käsitlevad maareformi, maareservi ja riigimaade haldamist, maa hindamist, maakatastri, geodeesia, topograafilise kaardistamise ja geoloogia-alase maa- ja topograafiliste andmete infrastruktuuri arendamist ning andmekogude koostöömise tagamise alast tegevust.

Tegevusvaldkonna 4 üldeesmärk: riigimaade haldamise ja korraldamise alase tegevuse koordineerimine, maareservi moodustamine ning maareformi lõpuleviimine. Maainfosüsteemi andmekogude sidususe suurendamine, et varustada avalikkust ajakohaste ruumiandmetega. Rakendada ja arendada tänapäevaseid tehnoloogialahendusi, mis võimaldavad tagada ruumiandmete kokkusobivuse ja kvaliteedi.

Tegevusvaldkonnaga seotud asutus: Maa-amet.

4.1. Maareformi, maareservi ja maa hindamise alase tegevuse korraldamine, Maainfosüsteemi arendamine ning geoinformaatika alase tegevuse koordineerimine

Olukorra analüüs

Prioriteediks on maareformi võimalikult kiire lõpetamine, sealhulgas riigi maareservi moodustamine, et luua eeldused riigi jätkusuutlikuks arenguks. Maa-amet on oma põhiülesannete täitmiseks järjepidevalt tegelenud Maainfosüsteemi arendamise ja geoinformaatika alase tegevuse koordineerimisega, mis on viimastel aastatel kasvanud asutusesisesest tegevusest üleriigiliseks, hõlmates ka teisi ruumiandmeid käsitlevaid riiklikke registreid. Koostöö koordineerimist on vaja jätkata, et vältida ruumiandmete dubleerimist riiklikes registrites ning kindlustada geoinfosüsteemide arenduskulude otstarbekas kasutamine avalikus sektoris. Selleks on muuhulgas vajalik Maainfosüsteemi andmekogude järjepidev pidamine ja kaasajastamine.

Alustatud on maa järgmise korralise hindamise ettevalmistamist. Maa-ameti veebilehel avaldatakse regulaarselt kinnisvaraturu analüüse ja ülevaateid.

Peamised saavutused

- 2009. aasta lõpuks on maareform teostatud 85% ulatuses maismaa territooriumist. Riigi omandisse on vormistatud 101 800 hektarit maad, millest kasutusse on antud 37%, 23% maid on võõrandatud või üle antud teistele asutustele ja ülejäänud 40% on arvatud maareservi. Lisaks on tehtud eeltööd kokku üle 220 000 hektari maa riigi omandisse jätmiseks.
- Maa-ameti hallata olevate arhiivi- ja teabematerjalide hoiustamiseks on loodud nõuetekohased ruumid.
- Statistikaametile on loodud võimalus kasutada kinnisvara ostu-müügitehingute riikliku statistika alusena Maa-ameti tehingute andmebaasi andmeid.

- Valminud on Maa-ameti geoportaal, mille kaudu on informatsioon ruumiandmete, teenuste ja kaartide kohta avalikkusele paremini kättesaadav.
- Eesti ruumiandmete riikliku infrastruktuuri alus on loodud. Aluse moodustavad Eesti topograafiline andmekogu (ETAK), ETAK-i reaalsusmudel, kitsendusi põhjustavate objektide register koos nähtuste klassifikaatoriga ning avatud standarditel põhinev X-GIS tarkvara. Käivitatud on aadressiandmete süsteem.

Olulisemad probleemid

- Reformimata maast riigivara moodustamine, selle haldamine ja planeerimine vajab täiendavaid finantsvahendeid.
- Riigi kui maaomaniku vähene kaasatus riigimaa planeerimisega seotud tegevusse. Riigimaal koostatavate planeeringute finantseerimine eeldab täiendavaid finantsvahendeid.
- Viimati toimus maa korraline hindamine 2001. aastal, seega ei ole maa maksustamise hind paljudes piirkondades praegu enam maa turuväärtusega samas suurusjärgus.
- Teostatud kontrollmõõtmiste põhjal võib järeldada, et ligi 25% katastriüksuste algandmeid (piiriandmeid) ei kajasta tegelikku olukorda looduses või omanike teadmisi piiride kulgemisest.
- Enamus andmekogusid ei ole liitunud aadressiandmete süsteemiga, sest see nõuab mahukaid arendustöid. Ruumiandmete ning aadressiandmete kvaliteet on eri andmekogudes erinev, puudub informatsioon ruumiandmete olemasolu ja kättesaadavuse kohta, mittestandardised rakendused raskendavad andmevahetust.

Ohud ja riskid

- Kinnisvaraturul toimunud hinnalanguse ja nõudluse vähenemise tõttu ei suudeta müüa maad oodatud hinnaga, mis tingib looduskaitse piirangutega maa riigile võõrandamiseks esitatud avalduste rahuldamata jätmise.
- Maa hindamise perioodilisus ei ole kindlaks määratud, mistõttu maa maksustamise hind ei pruugi vastata tegelikule turuolukorrale.
- Kitsendusi omavate objektide omanikud ei anna andmeid kinnisasja kitsenduste kohta, sellest tulenevalt esitatakse nõudeid riigile, omanikule ning kitsendust põhjustav objekt võib saada kahjustatud või koguni hävitatud.
- Kohalikud omavalitsused ei suuda aadressiandmeid korrastada ettenähtud tähtajaks.

Võimalused

- Riigile mittevajalike maade võõrandamise korral jälgida kinnisvaraturul nõudluse suundumist.
- Riigile mittevajalike maade võõrandamine võimaldab rahuldada looduskaitsete piirangutega maade omandamise taotlusi tasaarvestamise kaudu.
- Maa järgmine korraline hindamine ei toimu enne 2012. aastat ja alates hindamisele järgnevast aastast minnakse üle hindamise tulemuste iga-aastasele indekseerimisele.

- Tegelda senisest rohkem kitsendusi põhjustavate objektide omanikele või haldajatele seadusest tulenevate kohustuste selgitamisega ning vajaduse korral rakendada ja karmistada seaduse eiramise eest määratavaid sanktsioone.
- Suurendada ruumiandmete kasutamise efektiivsust ja tõsta andmete kvaliteeti.
- Tõhustada koostööd KOV-dega koha-aadresside kvaliteedi tõstmiseks.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: luua eeldused maareformi lõpetamiseks ning moodustada riigi maareserv riigi jätkusuutliku arengu tagamiseks. Avardada maainfo (sealhulgas geoinfo ja aadressiinfo) kättesaadavuse ja korduvkasutamise võimalusi nii riigi kui ka EL tasandil. Teostada maa järgmine korraline hindamine.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Maa riigi kulul tagastamise lõpetamine	Baastase 2007 = 85% Saavutustase 2011 = 99%	Saavutustase 2013 = maa riigi kulul tagastamine on lõpetatud
Riigivara moodustamine	Baastase 2009 = aasta jooksul vormistati riigi omandisse maareservina 11 875 ha Saavutustase 2011 = aastast vormistatakse riigi omandisse 20 000 ha maad	Saavutustase 2014 = riigi omandisse on vormistatud 220 000 ha maad
Riigile mittevajaliku maa võõrandamine	Baastase 2008 = Võõrandatud on 412 riigile mittevajalikku kinnisasja Saavutustase 2011 = aastast korraldatakse 1500 riigile mittevajalikku kinnisasja võõrandamine	Saavutustase 2014 = korraldatud on 7500 riigile mittevajalikku kinnisasja võõrandamine
Olemasolevate GIS-põhiste ruumiandmeteenuste kättesaadavus ja integreeritus teiste infoteenustega	Baastase 2007 = alustatud on GIS-põhiste ruumiandmeteenuste arendamise ja teiste infoteenustega integreerimisega. Saavutustase 2011 = tagatud on teenuste kättesaadavus vastavalt INSPIRE direktiivile	Saavutustase 2014 = olemasolevad GIS-põhised ruumiandmeteenused on standardsete liidete kaudu kättesaadavad ja integreeritavad teiste infoteenustega
Riigile omandatavate looduskaitse piirangutega kinnisasjade arv	Baastase 2009 = riik omandas 20 kaitstavat loodusobjekti sisaldavat kinnisasja. Saavutustase 2011 = aastast toimub 60 kinnisasja omandamine riigile	Saavutustase 2014 = riigile on omandatud 700 kinnisasja

4.1. Meede: maareformi, maareservi ja maa hindamise alase tegevuse korraldamine, Maainfosüsteemi arendamine ning geoinformaatika alase tegevuse koordineerimine

4.1.1. Tegevus: maareformi elluviimine, maareformialane nõustamine ja järelevalve ning maareservi moodustamine

Peamised tulemused: 2013. aastaks on reformimata maade hulgast välja selgitatud riigile vajalik maareserv. 2011. aasta lõpuks on hüvitatud 99% maa riigi kulul tagastamise kuludest ja 2013. aasta lõpuks on maa riigi kulul tagastamine lõpetatud.

4.1.2. Tegevus: maade riigile omandamine, riigimaade haldamine ja riigi huvide kaitsmine planeeringutes

Peamised tulemused: Riigimaad võõrandatakse ja omandatakse riigieelarve seadusega sätestatud ulatuses. 2014 aasta lõpuks on langetatud omandamise otsus 700 kinnisasja kohta. Riigi huvide

kaitsmine planeeringutes on paranenud. Osaletakse planeeringute koostamise finantseerimisel, planeeringute algatamise ettepanekute tegemisel arvestatakse kohalike omavalitsuste arengu vajadusi.

4.1.3. Tegevus: maa hindamise alase tegevuse koordineerimine ja korraldamine

Peamised tulemused: Maa järgmine korraline hindamine ei toimu enne 2012. aastat. Tagatud on võimalused kasutada korralisele hindamisele järgnevast aastast alates hindamistulemuste indekseerimist. Pärast järgmist maa korralist hindamist teostab omavalitsuste asemel maa maksustamishindade arvutamist Maa-amet, mis teeb võimalikuks Maksu- ja Tolliametile andmete elektroonilise edastamise ühtsest allikast ja ühtse kvaliteediga.

4.1.4. Tegevus: maakatastri pidamine, kinnisomandi kitsenduste registreerimine ja aadressiandmete haldamine

Peamised tulemused: 2013. aastaks on loodud ühtne katastriarhiivi säilikute haldamise süsteem ning on tagatud katastriarhiivimaterjalide kättesaadavus universaalsel digitaalsel kujul. Ühiskond on varustatud aktuaalse ja tõese infoga katastriüksustel ja kinnisomandil kehtivate kitsenduste kohta. 2012. aastaks on 150 katastriüksust varustatud uute korrastatud andmetega .

4.1.5. Tegevus: Maainfosüsteemi ja riigi ruumiandmete teenuspõhise infrastruktuuri arendamine koos asjaomaste andmekogude vahelise koostöövõime suurendamisega nii riigi kui ka Euroopa Liidu tasandil ning geoinformaatika-alase tegevuse koordineerimine

Peamised tulemused: Digitaliseeritud maainfo (sh geoinfo) kättesaadavus ja korduvkasutamise võimalused on avardunud. Riigi ruumiandmete infrastruktuuri (X-GIS) teenusepõhise kasutuse intensiivsus on Maa-ameti monitooringu andmetel suurenenud vähemalt 5% aastas. Riigi infosüsteemi eri osades kasutatavad ruumiandmed on semantiliselt kirjeldatud.

4.2. Geodeetilise, geoloogilise ja topograafilise kaardistamise infrastruktuuri väljaarendamine ja andmestiku haldamine

Olukorra analüüs

Geodeetilise, geoloogilise, topograafilise kaardistamise ja andmestiku haldamise infrastruktuuri arendamine on olnud suuremahuline, pikaajaline ning järjepidev protsess. On vaja oluliselt tõsta geoloogilise ja topograafilise kaardistamise mahtu, mida takistab eelarvevahendite piiratus.

Peamised saavutused

- Uuendatud on riigi geodeetiline põhivõrk, mis katab piisava tihedusega kogu Eesti hajaasustusega territooriumi. Rekonstrueeritud on geopolügoon.
- Tagatud on infrastruktuur Eesti topograafilise andmekogu (ETAK-i) põhiseks kaarditootmiseks ja levitamiseks.

- Lõpule on viidud mere rannajoone kaardistamine.
- Geoloogiliste uuringute aruanded on säilitatud, süstematiseeritud ja avalikkusele kättesaadavaks tehtud ning jätkub riigi omandisse kuuluvate puursüdamike kogu kui geoloogilise informatsiooni algallika korrastamine.
- Koostatud ja kehtestatud on Keila puursüdamike hoidla laiendamise detailplaneering.

Olulisemad probleemid

- On tekkinud mahajäämus rakenduslike geoloogiliste uurimistööde sihtprogrammis 2003–2010 esitatud ajakavast.
- Seniste digitaalsete geoloogiliste kaardistustööde aastamaht ei ole piisav Eesti Keskkonnategevuskavas aastateks 2007–2013 planeeritud eesmärkide saavutamiseks, mille põhjuseks on riigieelarve vahendite piiratus.
- Puursüdamike kogu edasise säilimise tagamine on ruumipuuduse tõttu raskendatud.
- Ehitusgeoloogia andmekogu andmed ei ole viidud digitaalsesse andmebaasi, mistõttu vajalike andmete leidmine on töömahukas ja võimalik ainult Maa-ametis kohapeal.
- Topograafiliste andmete uuendamine ei toimu planeeritud mahus, kuna eelarve vahendid on piiratud.

Ohud ja riskid

- Geodeetiliste märkide hävimine inimtegevuse ja loodusjõudude mõjul.
- Kõrgusvõrkude rekonstrueerimine sõltub vahendite eraldamisest investeringute jaoks.
- Topograafilisel kaardistamisel tekkinud vigade likvideerimise protseduuri keerukus.
- GNSS püsijaamade arendamine sõltub välisabi (Šveitsi abi) vahendite eraldamisest.

Võimalused

- Takistada geodeetiliste märkide rikkumist ja vajaduse korral kavandada täiendavaid meetmeid geodeetiliste märkide taastamiseks.
- Topograafilise andmekogu (ETAK-i) toimimine võimaldab topograafiliste andmete operatiivset ja pidevat uuendamist nii kaardistamise kui ka andmevahetuse teel.
- Andmebaasipõhine ruumiandmete haldamine tõstab andmete kvaliteedi tagamise ja kontrollisüsteemi võimalused uuele tasemele.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: tagada avalikkuse parem varustamine geodeetiliselt alusel põhinevate ajakohaste ja kvaliteetsete digitaalsete andmete ja kaartidega.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
1. klassi kõrgusvõrgu rekonstrueerimise ulatus	Baastase 2007 = 1.klassi kõrgusvõrgu rekonstrueerimist on alustatud.	Saavutustase 2012 = 1.klassi kõrgusvõrgu rekonstrueerimine on

	Saavutustase 2011 = 1. klassi kõrgusvõrgust on rekonstrueeritud 95%	lõpetatud
Kohalike geodeetiliste võrkude rekonstrueerimise ulatus	Baastase 2007 = 40% Saavutustase 2011 = 65%	Saavutustase 2014 = 75%
Valminud geoloogiliste digitaalsete teemakaartide avalikkusele kättesaadavus	Baastase 2007 = osalise või täieliku digitaalse geoloogilise baaskaardiga on kaetud 22% Eesti territooriumist, sh täieliku komplektiga 14%. Olemasolevad digitaalsed teemakaardid on avalikkusele kättesaadavad. Saavutustase 2011 = osalise või täieliku digitaalse geoloogilise baaskaardiga on kaetud 22% Eestist, sh täieliku komplektiga 16%	Saavutustase 2014 = osalise või täieliku digitaalse geoloogilise baaskaardiga on kaetud 30% Eesti territooriumist, sh täieliku komplektiga 20%

4.2. Meede: geodeetilise, geoloogilise ja topograafilise kaardistamise infrastruktuuri väljaarendamine ja andmestiku haldamine

4.2.1. Tegevus: geodeetilise infrastruktuuri väljaarendamine ja andmestiku haldamine

Peamised tulemused: 2012. aastaks lõpetatakse 1. klassi kõrgusvõrgu rekonstrueerimine ja kehtestatud on uus täpsustatud kõrgussüsteem. 2014. aastaks on välja ehitatud GNSS-püsijaamade võrk, mis võimaldab GNSS-vastuvõtjaga määrata avamaastikul reaalses objektis koordinaate täpsusega 1–5 cm. 2011. aastal algavad gravimeetriselise põhivõrgu tihendamise tööd. 2013. aastaks on digitaliseeritud 80% geodeetiliste andmete vanu arhiivitoimikuid.

4.2.2. Tegevus: geoloogiline kaardistamine ja geoloogiliste andmestike pidamine

Peamised tulemused: Digitaalselt olemasolevad geoloogilised teemakaardid tehakse igal aastal kättesaadavaks ka avalikkusele. 2013. aastaks on puursüdamike kogu korrastatud. Keskkonnaandmete integreeritud infosüsteemi maardlate nimistu andmed on ajakohased. Maavaravarude koondbilanss koostatakse igal aastal.

4.2.3. Tegevus: topograafilise kaardistamise infrastruktuuri väljaarendamine ja andmestiku haldamine

Peamised tulemused: 2011. aastaks on saavutatud aeropildistamise 4-aastane ja vajaduse korral tiheasustusaladel 3-aastane periood. Iga aasta ajakohastatakse ruumiandmeid ja kaarte, et tagada nende kvaliteet ja parem kättesaadavus. Suureneb ETAK-põhiste kaarditoodete ja ETAK-ga koostoimivate registrite arv.

5. Tegevusvaldkond: keskkonnajärelevalve tõhustamine

Tegevusvaldkonna 5 lühiülevaade

Tegevusvaldkond 5 hõlmab kontrolli keskkonnakaitse valdkondade üle, õigusrikkumiste ärahoidmist ja menetlemist.

Tegevusvaldkonna 5 üldeesmärk: tõsta keskkonnajärelevalve tõhusust.

Tegevusvaldkonnaga seotud asutus: peamine keskkonnajärelevalvega tegelev asutus on Keskkonnainspeksioon. Lisaks on keskkonnarikkumiste kohtuvälise menetleja õigused Politseiametil, kohalikel omavalitsustel, Maa-ametil, Maksu- ja Tolliametil, Taimetoodangu Inspeksioonil jne.

5.1. Järelevalve süsteemsuse ja tulemuslikkuse tõstmine

Olukorra analüüs

Viimastel aastatel on lisandunud uusi keskkonnajärelevalve ülesandeid ning ühiskonna nõudlus keskkonnajärelevalvega seotud kvaliteetsete avalike teenuste järele on suurenenud. Niinimetatud eluta looduse valdkondades (välisõhu kaitse, jäätmemajanduse, maavarade kasutamise, veekaitse, pakendiringluse jne osas) ei vasta keskkonnajärelevalve ühiskonna ootustele. Nendes valdkondades tuleb järelevalvet teha suuremas mahus ning tõhusamalt. Uued ülesanded nõuavad lisaressursse ja laiahaardelisemat tegevust – operatiivsemat reageerimist õigusrikkumistele, sisukamat koostööd teiste riigiasutustega ning järelevalve kontrollimetoodika uuendamist. Keskkonnajärelevalve tõhususe tõstmise rahastamiseks on kavas taotleda finantsvahendeid Euroopa Liidu struktuurifondidest.

Peamised saavutused

- Õigusrikkumiste arv on vähenenud: 2002. aastal leidis aset 7052 õigusrikkumist, 2006. aastal 4408, 2007. aastal 3825, 2008. aastal 3585 ning 2009. aastal 3776 õigusrikkumist.
- Suure keskkonnakahjuga õigusrikkumiste arv ja õigusrikkumistega keskkonnale tekitatud kahju on vähenenud (peamiselt ebaseaduslike metsaraiete vähenemise arvel): 2002. aastal leidis aset 891 keskkonnakahjuga õigusrikkumist, 2006. aastal 224, 2007. aastal 103, 2008. aastal 105 ning 2009. aastal 91 keskkonnakahjuga õigusrikkumist.
- Õigusrikkumiste statistika peamiste keskkonnajärelevalve valdkondade lõikes on järgmine:

Valdkond	2005	2006	2007	2008	2009
Kalapüük	2 916	2 215	1 894	1 822	2277
Jäätmekäitlusnõuded	558	611	511	485	339
Ranna- ja kaldakaitse	47	128	200	316	261

Veekaitse	350	274	264	185	207
Jahiseaduse nõuded	185	182	184	134	178
Loodusobjekti kaitse	136	185	222	205	167
Metsaõigusnormid	743	504	311	275	160
Välisõhu kaitse	216	169	154	90	76

- Kala esmakokkuostjate ja kalatöötlemisettevõtete kontrollimisel on arendatud koostööd Prokuratuuri, Maksu- ja Tolliameti, Politseiameti ning Veterinaar- ja Toiduametiga, mille tulemusena on märgatavalt vähenenud peamiste sise- ja rannikuvete kalaliikide koha ja ahvena ebaseaduslik püük ning turustamine. Eelnimetatud asutustega on koostöö hästi käivitunud ka CITES-i (ohustatud liikidega kauplemise) alase järelevalve osas.
- Nelja ametkonna – Politsei, Päästeameti, Maanteeameti ja Keskkonnainspeksiooni vahel on sõlmitud koostöölepe ühiseks tegutsemiseks maanteedel õnnetuste tagajärjel tekkivate reostuste korral.
- Alustatud on süsteemset tegevust Keskkonnainspeksiooni (edaspidi *KKI*) kriisilahendamise võimekuse ning teiste ametkondade (Päästeameti, Piirivalveameti, Riikliku Looduskaitsekeskuse ja Veeteede Ameti) vahelise koostöö tõhustamiseks mere- ja maismaareostusega seotud hädaolukordade likvideerimisel.
- Analüüsitud on õigusnorme keskkonnajärelevalve prioriteetide seadmiseks ja sanktsioonide tõhustamiseks. Analüüsi tulemusi kasutati 2009. aasta järelevalve tööplaani koostamisel. Järelevalve tööplaani koostamise aluste täpsustamine on aidanud keskenduda olulisemate valdkondade kontrollile ning tagada piiratud ressursi tingimustes parim tulemus.
- Koostöös Piirivalvega ehitati patrulllaev Valve, mis alustas 2009. a kontrollreide kalajärelevalvel Läänemerel Euroopa Liidu majandusvööndis.
- Eesti inspektorid osalevad aktiivselt rahvusvahelises kalapüügi järelevalves, mis on Eesti laevadele kalapüügivõimaluste kasutamise üheks eeltingimuseks.

Olulisemad probleemid

- Tõhusat keskkonnajärelevalvet takistavad kõige enam ühtsete seisukohtade puudumine õigusnormide rakendamisel ja regulatsioonide tõlgendamisel nii järelevalveasutuste vahel kui nende sees, ebaselgus asutuste vahelises funktsioonide jaotuses, ebapiisav koostöö keskkonnaküsimuste lahendamisel, sanktsioonide vähene mõju ja nende erinev rakendamine sarnaste rikkumiste korral.
- Keskkonnavaldkonna õigusaktide nõuete piirkonniti ja organisatsiooniti erinev tõlgendamine vähendab normide rakendamise tõhusust ning valitsusasutuste usaldusväarsust avalikkuse silmis.
- Järelevalveasutuste (eelkõige kohalike omavalitsuste) ebapiisav valmisolek neile pandud ülesannete täitmiseks ja selgusetus ning dubleerimine ülesannete jaotuses takistavad tulemuslikku järelevalvet.
- Keskkonna õigusrikkumiste korral rakendatavate sanktsioonide läbipaistmatus ja erinevus ei

toeta piisavalt regulatsioonide rakendumist.

- Praegune inspektorite arv ei võimalda teostada ühiskonna ootustele vastavat, samuti Eesti riigile võetud kohustuste täitmiseks vajalikku keskkonnajärelevat.
- Euroopa Liit ei finantseeri alates 2008. aastast patrull-laeva järelevalveotstarbelist kasutamist Loode- Atlandi Kalandusorganisatsiooni veealal.
- Proovivõtuvahendid ja mõõteriistad ei ole ajakohased. Laboritest sündmuspaigale jõudmine tellitava töö korras ei võimalda kõigis olukordades piisavalt operatiivset proovide võtmist ja analüüsimist, mis pärsib kontrolli tõhusust.
- Töötingimused mitmes KKI piirkondlikus osakonnas ei vasta tänapäeva nõuetele, parandamist vajab inspektorite töökeskkond. Renoveerimist vajavad eelkõige kontori- ja abiruumid Paides, Võrus, Mustvees, Tartus ja Kivilõppes.
- Traalpüügi järelevalve Läänemerele ei ole piisav, kontrolli sagedus ei taga ülevaadet Eesti kalalaevade tegevusest tursa, räime ja kilu püügil.
- Väljatöötatud IT-lahendused ei taga tööprotsesside lihtsustamist ning tagasisidestamist.

Ohud ja riskid

- KKI ei suuda täita rahvusvahelisi kohustusi (vähene valmisolek tagada tõhus kontroll EL kohustuslike majandamisnõuete ning põllumajandus- ja keskkonnanõuete täitmise üle). Uute kohustuste lisandumisel ei eraldata lisaressursse.
- KKI ei suuda tagada ühiskonna ootustele vastavat operatiivsust.
- Majanduslanguse tingimustes võib suureneda ebaseaduslik keskkonnakasutus.

Võimalused

- Tihedam koostöö Keskkonnaametiga.
- Keskkonnajärelevalve abiinspektori staatuse taastamine.
- Objekti Kontrollimise Andmekogu Süsteemi (OKAS) rakendamine võimaldaks KKI põhitegevust kiiremini ja kvaliteetsemalt analüüsida.
- EL tõukefondi vahendite otstarbekas kasutamine võimaldab uuendada tehnikat ning parandada töötingimusi.
- Organisatsiooni arendamine, sh juhtimispõhimõtete ja kvaliteedi valdkonnapõhise kontrollisüsteemi juurutamine järelevalve ressursi optimaalsemaks kasutamiseks. Uute inspektorite kiiremaks koolitamiseks ning kompleksse kontrolli tõhustamiseks koostatakse valdkondade kontrollijuhendid. Infosüsteemide arendamise edasiste plaanide koostamiseks ning juhtimisotsuse tegemiseks teostatakse IT süsteemide analüüs. Ühe osana motivatsioonisüsteemist käivitatakse rotatsioonisüsteem.
- KKI-le uurimisasutuse funktsiooni andmine.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: tõsta keskkonnajärelevalve tõhusust.

Indikaator	Aasta saavutustase	Perioodi saavutustase
Rikkumiste arv	Baastase 2009 = 3776 rikkumist Saavutustase 2011 = 3600	Saavutustase 2014 = 3400
Olulise keskkonnakahjuga rikkumiste arv*	Baastase 2009 = 10 Saavutustase 2011 = 14	Saavutustase 2014 = 10
Kontrollitud lossimiste osakaal Eestis lossitavast kalast	Baastase 2009 = 13,0% Saavutustase 2011 = 12%	Saavutustase 2014 = 10%

* Oluline keskkonnakahju – kahju, mis ületab kümnekordselt kehtiva kuupalga alammäära.

5.1. Meede: järelevalve süsteemsuse ja tulemuslikkuse tõstmine

5.1.1. Tegevus: keskkonnajärelevalve tõhusa toimimise tagamine

Peamised tulemused: Iga aasta on kontrollitud käitistele keskkonnalooga kehtestatud nõuete täitmist. On avastatud ebaseaduslikke ja loata keskkonnakasutuse juhtumeid. Plaanipärane ja järjepidev kontroll on taganud jäätmete taaskasutamise sihtarvudest ning saasteainete heitkoguste piirväärtustest kinnipidamise. On tagatud keskkonnaalaste õigusaktide rakendamine ja täitmine. Plaanilise ja järjepideva kontrolli tulemusena on tagatud kalavarude säästlikum kasutamine ja õigusrikkumiste arvu üldine vähenemine. Eesti on täitnud kalandusega seotud rahvusvahelised järelevalvekohustused. Toimib efektiivne koostöö ja infovahetus teiste ametkondade, järelevalveasutuste ja organisatsioonidega, mis võimaldab õigusrikkumisi ära hoida. Kalapüüdjate ja kalakäitlusettevõtete pidev kontrollimine distsiplineerib ettevõtjaid, paneb nad kalandusandmete esitamise nõudeid järgima ja sellega muutuvad loodusressursi kasutamise andmed läbipaistvamaks, võimaldades paremini hinnata kalavarude seisundit ning aidates kaasa püügivõimaluste hindamisele ja määramisele.

Olulisel määral on tagatud, et järgitakse metsakasutuse ja -kaitsega, metsamaterjaliga sooritatavate tehingutega, jahipidamise ja jahiohutusega, CITES-i dokumentidega, looduskasutuse ja looduskaitsega seotud nõudeid. Õigusrikkumiste arv on kahanenud. Kaitstavate liikide ja kaitsealade soodne seisund on tagatud. Keskkonnajärelevalve tõhustamiseks on kasutatud muuhulgas EL tõukevahendeid.

5.1.2. Tegevus: töötingimuste parandamine

Peamised tulemused: Töötingimused on parandatud.

5.1.3. Tegevus: järelevalvetehnikaga varustamine, tehnika uuendamine, sh kasutades EL tõukevahendeid

Peamised tulemused: On tagatud ressursid, mida regulaarselt ei kasutata ning mille kasutuselevõtt on sätestatud eritingimustega. On soetatud järelevalveks vajalikud vahendid ja seadmed ning süsteemide rakendamiseks vajalikud seadmed.

5.1.4. Tegevus: infosüsteemide arendamine

Peamised tulemused: OKAS vastab inspektori töökeskkonna nõuetele ja võimaldab paindlikult tekitada mitmesuguseid kontrolli teostamiseks vajalikke vorme. KKI-l on ülevaade kalalaevade liikumisest.

5.1.5. Tegevus: kalanduslase järelvalve tagamine Atlandi ookeanil

Peamised tulemused: Laeva rendikulud on kaetud ning KKI inspektorid osalevad Põhja-Atlandil kalalaevade inspekteerimisel.

IV ORGANISATSIOONI ARENDAMINE

Peatükk hõlmab keskkonnavaldkonna strateegilistest dokumentidest tulenevate eesmärkide saavutamist toetava organisatsiooni tugevdamist ning juhtimisprotsesside korraldamist ja arendamist, kompetentse ja motiveeritud personali tagamist, strateegilise planeerimise ja teadmispõhise juhtimise arendamist, hädaolukordade ärahoidmise ja lahendamise kavandamist, varade ja finantsressursside tõhusat juhtimist, tänapäevase töö- ja teabekeskonna tagamist, riigisiseste ja rahvusvaheliste partnerlussuhete arendamist, välisvahendite tulemuslikku kasutamist, regulatsioonide tõhususe ja mõjususe ning kvaliteetsete avalike teenuste tagamist.

Peatüki üldeesmärk: tagada organisatsiooni tõhus, tulemuslik ja jätkusuutlik toimimine.

Asjaomased struktuuriüksused ja asutused: juhtkond, analüüsi- ja planeerimisosakond, avalike suhete osakond, Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakond, haldusosakond, personaliosakond, keskkonnakorralduse osakond, rahandusosakond, siseauditi osakond, välisfinantseerimise osakond, õigusosakond ja valitsemisala asutused.

6.1. Strateegilise planeerimise ja teadmispõhise juhtimise arendamine

Olukorra analüüs

Keskkonnaministeeriumis on teadvustatud strateegilise planeerimise olulisust ja vajalikkust kõigil juhtimistasanditel ning samm-sammult liigutakse teadmispõhise juhtimise poole.

Peamised saavutused

- Keskkonnavaldkonna pikaajalised strateegilised dokumendid (Eesti säästva arengu riiklik strateegia Säästev Eesti 21, Keskkonnastrateegia aastani 2030, Eesti Keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013, Elukeskkonna arendamise rakenduskava) on jõustunud ja nende rakendamist on alustatud.
- Keskkonnavaldkonna alamvaldkondade strateegilised dokumendid (Riigi jäätmekava 2008–2013, Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2008–2015, Kiirgusohutuse arengukava 2008–2017) on heaks kiidetud, on uuendamisel (Metsanduse arengukava) või välja töötamisel (Looduskaitse arengukava, Vesikondade veemajanduskavad, Eesti turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise kontseptsioon, Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise arengukava).
- Valdkonna strateegiliste dokumentide, organisatsioonipõhise arengukava, eelarve ja iga-aastase tööplaani planeerimise ja aruandluse vahel on saavutatud parem kooskõla. Selle tulemusel kasutatakse tööplaani infosüsteemi edukalt juhtimisinstrumendina.
- Ministeeriumi valitsemisala riskid on hinnatud ning hindamise tulemusi on töö planeerimisel arvestatud.
- Ministeeriumi valitsemisala siseauditi eeskiri on välja töötatud ja jõustunud.
- Ministeeriumi siseauditi üksus on välise hindaja poolt hinnatud.
- Hädaolukordade riskianalüüs on tehtud ning analüüsitulemusi on iga aasta töö ja eelarve planeerimisel arvestatud.
- Ministeeriumi valitsemisalas vajaminev tegevusvaru on kindlaks määratud ja see võetakse

arvesse iga aasta eelarve koostamisel vastavalt eelarve võimalustele.

Olulisemad probleemid

- Ministeeriumi visioon ja põhiväärtused ei ole piisavalt teadvustatud ja igapäevatoos rakendatud.
- Valitsemisala asutuste strateegiliste eesmärkide, eelarve ja tööde seostatud planeerimise praktika on ebaühtlane.
- Strateegiliste eesmärkide saavutamise (keskkonna- ja haldusvõimekuse indikaatorite) jälgimine on ebaühtlane ja eesmärkide saavutamisele hinnangu andmise võimalused ebapiisavad.
- Teadmispõhiseks ja säästva arengu põhimõtetele vastavaks otsustamiseks ei piisa alati kvaliteetset informatsiooni, sest keskkonna-, sotsiaal- ja majandusinfo kogumise ja analüüsimise süsteem ei ole terviklikult välja arendatud.
- Ministeeriumil puudub oma teadus- ja arendustegevuse kava, mistõttu koostöö teadusasutustega ei ole süsteemne, kuigi paljudes valdkondades on teadusasutustega välja kujunenud head koostöösuhed.
- Strateegiliste eesmärkide efektiivseks ja tulemuslikuks saavutamiseks kõiki vajalikke siseprotsesse ja töökorralduslikke meetmeid ei ole piisavalt süsteemselt analüüsitud ja ajakohastatud.
- Auditi lõpparuannetes esitatud soovitude täitmise kontrollimine vajab edasiarendamist.
- Hädaolukordade lahendamisel on vajalik tagada parem avalikkuse teavitamine.
- Kehtiv hädaolukordadele reageerimise süsteem ei pruugi alati tagada eri liiki hädaolukordade vajalikul tasemel lahendamist ja koostööd mitme ministeeriumi vahel.
- Hädaolukordade riskianalüüsi tulemustes nimetatud maandamismeetmete kavandamine eelarve ja tegevuse planeerimisel ning nende rakendamine nii ministeeriumis kui ka valitsemisalas on ebaühtlane.

Ohud ja riskid

- Prioriteetide määramine, teabe edastamine ja vahetamine, järgimine ja jälgimine vajab olulist ühtlustamist nii ministeeriumis kui valitsemisalas.
- Ministeeriumi juhtkonna ja keskastme juhtide *ad hoc* ülesannete sagedusest tingitud töökoormus ja oluliste horisontaalsete juhtimisprotsesside sattumine ühte perioodi, viitab juhtimis- jm riskide võimalustele ja töö planeerimise süsteemi täiustamise vajadusele.

Võimalused

- Ministeeriumi väärtuste tugineva organisatsioonikultuuri sh sisekommunikatsiooni arendamine.
- Ministeeriumi strateegilise planeerimise põhiprotsesside kaardistamine kvaliteedijuhtimise süsteemis.

- Strateegilise planeerimise juhiste koostamine ning juurutamine.
- Ministeeriumi ja valitsemisala asutuste juhtide koolitamine (vt ka meede 6.2).
- Strateegilise planeerimise ja finantsjuhtimise tugevam seostamine kogu valitsemisalas (vt ka meede 6.3).
- Strateegiliste eesmärkide saavutamise hindamiseks keskkonnavaldkonna strateegiliste dokumentide tulemusindikaatorite süsteemi edasiarendamine ja pidev seire.
- Reaalselt toimivate hädaolukordade lahendamise plaanide koostamine. Õppuste korraldamine ja õppustel osalemine.
- Ministeeriumi tellitud uuringute ja analüüside andmekogu arendamine.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: tagada ministeeriumi strateegilise planeerimise kõrge kvaliteet ning eelduste tekitamine teadmispõhiseks otsustamiseks.

6.1. Meede: strateegilise planeerimise ja teadmispõhise juhtimise arendamine

6.1.1. Tegevus: eestvedamine ja ühtlaselt kõrge juhtimiskvaliteedi tagamine

Peamised tulemused: Rahulolu- ja motivatsiooniuringu tulemused näitavad, et töötajad seostavad säästva arengu keskkonnavaldkonna eesmärgi ning ministeeriumi visiooni ja pühiväärtusi oma igapäevatööga, tajuvad organisatsiooni ühtsust (meeskonnatunnet) ning hindavad kõrgelt juhtide juhtimiskompetentsust.

6.1.2. Tegevus: ministeeriumi ja valitsemisala töö seostatud ning süsteemne planeerimine

Peamised tulemused: Strateegiliste dokumentide süsteem on ajakohastatud ning strateegiliste dokumentide kvaliteedinõuded ja koostamise põhimõtted on kokku lepitud. Vajalikud valdkonna arengukavad on kehtestatud. Toimub strateegiliste eesmärkide täitmise jälgimine, tulemuslikkuse analüüs ja eesmärkide uuendamine eri haldustasanditel ning suunisdokumentide ajakavadele vastav riigisisene ja rahvusvaheline aruandlus. Valitsemisala riigiasutuste arengukavad on kehtestatud. Ministeeriumi ja valitsemisala asutuste strateegilised dokumendid, eelarve ja iga-aastased tööplaanid on sidusad ja võimaldavad seatud eesmärkide täitmist. Teistes riigiasutustes välja töötatud valdkondlikes ja kohalike omavalitsuste strateegilistes dokumentides on seosed keskkonnavaldkonnaga kajastatud asja- ja ajakohaselt. Säästva arengu keskkonnavaldkonna riigisisese eesmärgid ning rahvusvahelised kohustused on täidetud ja aruandlus toimub tähtaegselt.

6.1.3. Tegevus: töökorralduse ja töökoormuse optimeerimine

Peamised tulemused: Teenused osutatakse ja tööülesanded täidetakse tähtaegselt, kvaliteetselt ja ressursisäästlikult. Töötajatele on nende õigused ja kohustused tööprotsessides selged.

6.1.4. Tegevus: sisehindamissüsteemi (st enesehindamise ja sisekontrolli) tõhustamine

Peamised tulemused: Riskide hindamise tulemused näitavad riskide vähenemist ja riskiastme alanemist. Auditi lõpparuannetes esitatud soovitude täitmine on tulemuslik.

6.1.5. Tegevus: auditite kõrge kvaliteedi tagamine ning juhtkonnale kindlustunde ja tagasiside andmine

Peamised tulemused: Hea kvaliteediga siseaudit.

6.1.6. Tegevus: hädaolukordade ärahoidmise ja lahendamise planeerimine ning koordineerimine

Peamised tulemused: Riskianalüüs ja hädaolukordade lahendamise plaanid on ajakohased. Hädaolukordade lahendamise plaanide tõhus rakendamine hädaolukorras on tagatud. Keskkonnaõnnetuste ja hädaolukordadega seotud valdkonnas on Saksa ekspertide esitanud parandusettepanekud võimaluste piires ellu rakendatud. Hädaolukorra lahendamise kavade testimised on toimunud või ministeeriumi töötajad on osalenud nende testimisel.

6.2. Ministeeriumile ja valitsemisala asutustele kompetentse ja motiveeritud personali kindlustamine

Peamised saavutused

- Ministeeriumis ja valitsemisala asutustes töötavad haritud ja nii riigi kui enesearengule orienteeritud inimesed.
- Ministeeriumis on kokku lepitud ja rakendatud personalipoliitika põhimõtted ja juhised, kuidas käituda personalitöös ette tulevates olukordades.
- Keskastme juhtide personalijuhtimise alast kompetentsust on sihipäraselt arendatud.
- Uute töötajate värbamine on muudetud süsteemseks protsessiks, laiendatud on värbamise kanaleid ning uute professionaalsete töötajate leidmiseks on rakendatud mitmesuguseid tänapäevase värbamissüsteemi meetodeid.
- Palgasüsteemi kujundamise vahendina on hakatud kasutama ametikohtade hindamist ja tööperedesse klassifitseerimist, millega on rakendatud tänapäevane palgasüsteem.
- Ministeeriumi motivatsioonisüsteemi on rikastatud mitmete uute komponentidega, eesmärgiga hoida ja motiveerida olemasolevaid töötajaid.
- Koolituste planeerimisel ja korraldamisel on hakatud süsteemsemalt arvesse võtma ministeeriumi ja töötajate arengu eesmärgi.
- Personalitöö juhendmaterjalid on välja töötatud ja siseveebi kaudu kõigile töötajatele kättesaadavaks tehtud.
- Ministeeriumi personali voolavuse indeks on alanenud.
- Valitsemisala personalijuhtide koostöövõrk on tööle rakendatud.
- Eesmärgiga laiendada värbamise kanaleid, muuta Keskkonnaministeerium atraktiivsemaks tööandjaks ning muuta praktikantide praktiseerimine ministeeriumi jaoks tulemuslikumaks, on välja töötatud Keskkonnaministeeriumi praktika kord, mida sihipäraselt rakendatakse.

- Eesmärgiga liita uusi töötajaid kiiremini ning tulemuslikumalt Keskkonnaministeeriumi kollektiiviga, on välja töötatud uue töötaja sisseelamisprogramm ning asutud ette valmistama mentorlussüsteemi.

Olulisemad probleemid

- Tööjõuturul ei ole piisavalt ministeeriumi ja valitsemisala asutuste nõudmistele vastava ettevalmistuse ja kogemusega spetsialiste.
- Ministeeriumi valitsemisala asutuste personalijuhtimine on ebaühtlase tasemega ja vajab süsteemset arendamist.
- Mõnes valitsemisala asutuses (nt Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituudis, Põlula Kalakasvatusteskuses, Maa-ametis) on palgad tööjõuturu üldolukorraga võrreldes oluliselt maha jäänud.
- Ministeeriumi ja valitsemisala asutuste tase on asutustesiseste karjääriplaneerimise põhimõtete formuleerimisel ja töötajatele teadvustamisel ebaühtlane ning ministeeriumi ja valitsemisala asutuste vahelised karjääri planeerimise põhimõtted on välja töötamata. Puudused karjääriteede formuleerimisel ja töötajatele teadvustamisel võivad olla töötajate töölt lahkumise põhjuseks.
- Koolituse ja arendustegevuse tulemusi ei hinnata alati süsteemselt.
- Uute töötajate sisseelamine ministeeriumi kollektiivi on sisseelamisprogrammi abil muutunud oluliselt hõlpsamaks ja lihtsamaks, kuid vajalik on rakendada ka mentorlust, et see protsess oleks veelgi tulemuslikum.
- Uute töötajate värbamise süsteem ei ole veel kogu asutuses piisavalt efektiivne ja ühtlane.

Ohud ja riskid

- Uute töötajatega ebapiisav tegelemine võib suurendada personalivoolavust ning uute töötajate tehtavate vigade arvu.
- Liiga kitsaste värbamiskanalite kasutamise tõttu ei jõuta õigete sihtgruppideni.
- Palgasüsteemi viimine analüütilisele tasandile ei pruugi tähendada automaatselt palgatõusu – tekib küll võimalus võrrelda palkasid, kuid ilma palgafondi reaalse suurenemiseta jääb see vaid tõdemuseks (nii ministeeriumis kui ka valitsemisala asutustest).

Võimalused

- Tänapäevaste meetodikate rakendamiseks on ressursid (raha, inimesed) õigesti ja vajalikul määral planeeritud.
- Koostöö valitsemisalaga teadmiste ja praktiliste kogemuste vahetamisel.
- Vahetute juhtide rolli pidev toetamine, juhtide arendamine vähendab personalivoolavust.
- Uute töötajatega tegelemine aitab vähendada nii sisseelamisest tulenevaid vigu kui ka personalivoolavust.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: saavutada olukord, kus Keskkonnaministeerium ja tema valitsemisala asutused on atraktiivsed tööandjad ning ministeeriumis ja tema valitsemisalas töötavad kompetentsed, pühendunud ja enesearengule orienteeritud inimesed.

6.2. Meede: ministeeriumile ja valitsemisala asutustele kompetentse ja motiveeritud personali kindlustamine

6.2.1. Tegevus: personalijuhtimise taseme tõstmine

Peamised tulemused: Rahulolu- ja motivatsiooniuringu (nimetatud ka meetmetes 6.1 ja 6.6) tulemused näitavad, et töötajad hindavad juhtide personalijuhtimisalast kompetentsust kõrgelt. Toimuvad valitsemisalaüleised personalijuhtimise projektid (ühised koolitused, roteerumine valitsemisala töötajate vahel, juhtide arendamine).

6.2.2. Tegevus: uute töötajate oskuslik värbamine ja valik

Peamised tulemused: Kompetentsete uute töötajate värbamine toimub kiiremini ja tulemuslikumalt.

6.2.3. Tegevus: uute töötajate lõimimine organisatsiooni

Peamised tulemused: Rahulolu- ja motivatsiooniuringu (nimetatud ka meetmetes 6.1 ja 6.6) tulemused näitavad, et uued töötajad tunnevad end osana organisatsioonist ning arenguvestluste tulemused näitavad, et uutele töötajatele on nende õigused, võimalused ja kohustused selged.

6.2.4. Tegevus: motivatsioonisüsteemi, sh palgasüsteemi arendamine

Peamised tulemused: Rahulolu- ja motivatsiooniuringu (nimetatud ka meetmetes 6.1 ja 6.6) tulemused näitavad, et töötajad hindavad ministeeriumi motivatsioonisüsteemi heaks. Personali voolavuse indeks on stabiilselt madal.

6.2.5. Tegevus: professionaalse arengu toetamine ja vajaliku kompetentsuse arendamine

Peamised tulemused: Töötajate kompetentsus on paranenud ning toetab ministeeriumi eesmärkide saavutamist. Ministeeriumi strateegiliste eesmärkide saavutamist toetavad koolitused toimuvad regulaarselt.

6.3. Tõhus varade ja finantsressursside juhtimine ning tänapäevase turvalise töökeskkonna ja töövahendite tagamine

Olukorra analüüs

Keskkonnaministeeriumi töötajatele on tagatud tänapäeva nõuetele vastavad töövõimalused. Riigihangete menetlemise planeerimine on viidud tööplaani infosüsteemi, mis annab parema ülevaate aastaks planeeritud riigihangetest ja nende toimumise ajast.

Peamised saavutused

- Ministeeriumi valitsemisel olevate maade haldamise süsteem on väljatöötatud ja rakendamisel.
- Kulude kokkuhoiu tagamiseks on optimeeritud hoonete haldamiskulusid, alustatud maakondades paiknevate ministeeriumi ja valitsemisala asutuste struktuuriüksuste koondamist ühistesse hoonetesse (nn keskkonnajamajadesse) ja hanke korras ostetud sisse hooldustöid.
- Ministeerium on süstemaatiliselt tegelnud ministeeriumi ülesannete täitmiseks mittevajaliku vara võõrandamisega.
- Riigihangete süsteem toimib ning ministeeriumis on alustatud keskkonnahoidlike ja jätkusuutlike riigihangete põhimõtete rakendamist.
- Tööplaanide infosüsteemi (TPIS) on võimalik eraldi märkida tööd, mida tehakse riigihanke korras ja kõikidest ministeeriumis planeeritavatest riigihangetest moodustub ministeeriumi riigihangete ajakava.
- Võrgu topoloogia ja ülesehitus vastab põhiosas turvalisuse nõuetele ja tagatud on viirusetõrje nii serverites kui töökohaarvutites ning rämpsposti tõrje. Valmisolek küberrünnakute tõrjumiseks on kasvanud.
- Tagatud on kaugtööks vajalikud infotehnoloogilised võimalused, mille tulemusena on töövõimalused muutunud oluliselt paindlikumaks ja töökeskkond on tänapäeva nõuete kohane.
- Alustatud on registrite arendustööde sisulist koordineerimist.
- Side tagamine ministeeriumi iga aasta töö planeerimise infosüsteemi ja raamatupidamisprogrammi vahel aitab korraldada tööplaanikohaste tööülesannete ja eelarve seostatud koostamise ja jälgimise.
- Ministeeriumi turvariskide vähendamiseks on kinnitatud ministeeriumi turvapoliitika.
- Ministeeriumi riigisaladuste ja salastatud välisteabe käitlemine toimib vastavalt kinnitatud juhendmaterjalile ja seaduses sätestatule.
- Keskkonnaministeeriumi valitsemisala eelarvestamise juhend on kinnitatud.
- Alates 2008. a on Keskkonnaministeeriumi, Kiirguskeskuse, Eesti Loodusmuuseumi ja Põlula Kalakasvatusteskuse raamatupidamistoimingute tegemine korraldatud ühises andmebaasis – raamatupidamisarvestuses kasutatava raamatupidamistarkvara ja serveri baasil.
- RMK kasutuses oleva ja ministeeriumi bilansis kajastatava metsa väärtuse hindamiseks on välja töötatud ja kinnitatud kord, mis võimaldab objektiivsemalt kirjeldada riigimetsa väärtust.
- Täpsustatud ja ajakohastatud on Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) vahelist halduslepingut, mis aitab suurendada EL struktuurivahendite kasutamismahtude planeerimist.

Olulisemad probleemid

- Ministeeriumi valitsemisala riigivara arvestussüsteemid vajavad moderniseerimist, et saada operatiivselt infot riigivara kasutamise kohta ning tugevdada asutustevahelist koostööd riigivara tõhusama kasutamise osas.
- Ministeeriumi valitsemisalas asutatud andmekogude omavaheline ühilduvus ja andmete kasutamine on ebaühtlane.
- Kohtvõrgukaabeldused on ebaühtlase ja sageli mitterahuldava kvaliteediga.
- Töötajate oskuste tase kontoritarkvara, eritarkvara ja andmekogude kasutamise osas on ebaühtlane, mis võib kohati takistada elektrooniliste lahenduste tulemuslikumat rakendamist.
- Valitsemisala asutuste eelarve ettevalmistamise tase on ebaühtlane ning vajab arendamist eesmärgiga koostada keskpikki eelarveplaane kvaliteetselt.
- Valitsemisala asutuste raamatupidamise tase on ebaühtlane ning vajab edasist korrastamist eesmärgiga tagada adekvaatne ja objektiivne info majandustehingutest ja varadest.

Ohud ja riskid

- Ministeeriumi serverid, võrguseadmed, arvutitöökohad (sh mobiilsed arvutitöökohad) ja sidevahendid vajavad tehnoloogia uuendamise tõttu pidevat moderniseerimist.
- Toetavad infosüsteemid vajavad süstemaatilist hooldust ja töö tagamiseks ka arendustegevust vastavalt tekkinud uutele vajadustele.
- Keskkonnaministeeriumil puudub info valitsemisel olevate varade tegeliku seisu kohta.
- Eelarve finantsvahendite vähenemine ei pruugi võimaldada kõikide riiklikult oluliste küsimuste lahendamist.
- Raamatupidamise korraldus valitsemisalas ei pruugi anda ühtlaselt heal tasemel informatsiooni asutuste majandustegevusest ja varalisest seisust.

Võimalused

- Eelarvevahendite kavandamine riistvara, tarkvara ja infosüsteemide hoolduse ja arenduse kuludeks.
- Kohtvõrkude uuendamine ja kehtivate standarditega vastavusse viimine.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: tagada tõhus varahaldus ja -hooldus, kvaliteetne finantsjuhtimine, tänapäeva nõuetele vastav ja turvaline töökeskkond ning sellealased arendustööd.

6.3. Meede: tõhus varade ja finantsressursside juhtimine ning tänapäevase turvalise töökeskkonna ja töövahendite tagamine

6.3.1. Tegevus: valitsemisala andmekogude omavahelise ühilduvuse ja andmete kasutamise parandamine

Peamised tulemused: Valitsemisala andmekogud ja infosüsteemid on omavahel kokkulepitud mahus ühilduvad ning võimaldavad tööülesannete täitmiseks vajalikku andmetöötlust.

6.3.2. Tegevus: tänapäevase ja turvalise töökeskkonna tagamine

Peamised tulemused: Töökeskkond vastab tänapäeva nõuetele ja töökeskkonnaga seotud riskid on maandatud. Ministeeriumi töötajatele on tagatud turvaline töökeskkond, vajalikud juhendid on teatavaks tehtud, kättesaadavad ja ajakohased, plaanide rakendamine kriisiolukorras on tagatud. Hooned vastavad turvapoliitikas kindlaksmääratule. Riigisaladust ja salastatud välisteavet käsitlevad juhendmaterjalid on teatavaks tehtud, kättesaadavad ja ajakohased. Vajalikud juurdepääsuload on taotletud. Riigisaladust ja salastatud välisteabe töötlemist käsitlev koolitus on toimunud. Piiratud tasemega teabekandjate töötlemine elektroonilises formaadis on tagatud.

6.3.3. Tegevus: töökohtade hooldamine ja uuendamine ning kasutajatoe korraldamine

Peamised tulemused: Ministeeriumis on tänapäeva nõuetele vastav infotehnoloogiline töökeskkond ja on tagatud ligipääs töövahenditele kokkulepitud ulatuses minimaalsete katkestustega töö ajal (teenuse, seadme või infosüsteemi käideldavus ja jätkuvus tööajal või väljaspool seda on tagatud vastavalt juhtkonnas aktsepteeritud tasemele). Töötajate oskuste tase kontoritarkvara, eritarkvara ja andmekogude kasutamise osas on ühtlane ja võimaldab infotehnoloogiliste lahenduste tulemuslikku kasutamist. Töötajad saavad kvalifitseeritud infotehnoloogia-alast abi.

6.3.4. Tegevus: ministeeriumi varahalduse süsteemi tõhustamine

Peamised tulemused: Ministeeriumi valitsemisel on üksnes ministeeriumi ülesannete täitmiseks vajalik riigivara. Riigivara kasutatakse säästlikult ja efektiivselt.

6.3.5. Tegevus: riigihangete korraldamise süsteemi arendamine

Peamised tulemused: Riigihangete õiguspärane korraldamine. Raha ja muude ressursside säästlik kasutamine riigihangete korraldamise kaudu. Riigihangete korraldamisel on võimaluse korral võetud arvesse keskkonnaaspektid.

6.3.6. Tegevus: juhtimisotsuseid toetava eelarvestamise süsteemi arendamine ja juurutamine

Peamised tulemused: Eelarve koostamisel kasutatavad protseduurid ja tegevus moodustavad süsteemi, millega organisatsiooni piiratud rahalised ressursid suunatakse strateegilistele eesmärkidele kõige paremini vastava tegevuse või programmide arendamiseks. Tehakse ettevalmistused Keskkonnaministeeriumi valitsemisala finantsjuhtimissüsteemi arendamiseks ja vajalikeks ümberkorraldusteks.

6.3.7. Tegevus: finantsressursside kavandamine strateegiate elluviimiseks

Peamised tulemused: Eelarvevahendid, sh Euroopa Liidu ja muud välistoetused ning sihtfinantseerimised on efektiivselt kasutatud kavandatud eesmärkide saavutamiseks. Koolitus on toimunud. Finantsplaneerimine on strateegiliste eesmärkidega hästi seostatud.

6.3.8. Tegevus: valitsemisala raamatupidamisarvestuse optimeerimine ja kvaliteetsete

majandusaruannete koostamine

Peamised tulemused: Keskkonnaministeeriumi valitsemisala raamatupidamisarvestuse usaldusväärsus ja täpsus on kasvanud ning riskid on maandatud. Keskkonnaministeeriumi majandusaasta konsolideeritud aruannetes esitatud info on kõikehõlmav, kvaliteetne ja usaldusväärne.

6.4. Partnerite ja huvirühmade tulemuslik kaasamine ning riigisiseste ja rahvusvaheliste partnerlussuhete arendamine

Olukorra analüüs

Avalikkuse ning huvitatud osaliste tulemuslikust kaasamisest keskkonnavaldkonna poliitikate kujundamise ja elluviimise protsessi sõltub suurel määral keskkonnapoliitika eesmärkide mõistmine ühiskonnas, samuti tugevate avaliku, era- ja kolmanda sektori koostöövõrgustike tekkimine, mis on peamine arengukavade ning seaduste jätkusuutliku ellurakendamise eeldus. Keskkonnapoliitika tulemuslikkus ning mõjususe sõltub nii kohaliku, riigi kui ka rahvusvahelise tasandi koostööst, mistõttu on neid käesolevas meetme raames koos käsitletud.

Eestis tegutseb üle 300 mittetulundusühenduse ja sihtasutuse, kes nimetavad keskkonda üheks oma põhiteemaks ja kelle mitmel viisil teavitamine ning kaasamine on Keskkonnaministeeriumis prioriteetne ülesanne uute EL keskkonnavaldkonna Eestiga seotud poliitikate väljatöötamisel. Keskkonnaministeeriumis toimub regulaarselt ümarlaud suuremaid keskkonnaorganisatsioone ühendavate Eesti Keskkonnaühenduste Koja, Eesti Looduskaitse Seltsi ja teiste oluliste ühendustega. Ümarlauas arutatakse kõiki keskkonnavaldkonna teemasid ja vastatakse üksteise küsimustele. Ministeeriumi eesmärk on anda kaasamisprotsessi kaudu võimalus keskkonnateemaliste õigus- või strateegiadokumentide koostamisel kaasa rääkida.

Peamised saavutused

- Riigisisese partnerite ja huvirühmade kaasamise korralduse ning partnerluse edendamiseks on koostatud Kaasamise hea tava ja Avalikkuse ning huvirühmade kaasamiskava koostamise juhise ja alustatud nende juurutamist ministeeriumi igapäevasesse tööpraktikasse.
- Ministeeriumil on positiivsed kogemused partnerite kaasamisel arengukavade, seaduste eelnõude jms koostamisse (sh foorumid, avalikud arutelud, ümarlauad).
- Mõnede strateegiliste partneritega on kujunenud süsteemne infovahetus ja head koostöösuhted.
- Ministeerium on sõlminud partnerlus- ja vaba tahte lepinguid ettevõtetega (AS Kunda Nordic Tsement, Eesti Keemiatööstuse Liiduga, OÜ Eesti Pandipakend) ja haridusasutustega (Tallinna Ülikooli, Tartu Ülikooli Türi Kolledžiga).
- Toimuvad ministeeriumi ja suuremate keskkonnaorganisatsioonide esindajate regulaarsed kohtumised.
- Rahvusvaheliste partnerlussuhete tugevdamiseks on Eesti ühinenud olulisemate globaalsete ja regionaalsete konventsioonide ning muude mitmepoolsete rahvusvaheliste lepingutega.
- Ministeerium on teiste riikide organisatsioonidele usaldusväärne partner, kuna täidab

rahvusvahelistest lepingutest tulenevaid kohustusi (liikmemaksude ja aruandluse osas).

- Ministeerium on edukalt lülitunud Euroopa Liidu institutsioonide töösse.
- Euroopa Liidu keskkonnapoliitika kujundamisel on edukalt rakendatud Eesti seisukohtade koostamise ja kaitsmise süsteemi.
- Ministeerium on alustanud arengukoostööd keskkonnavaldkonnas.
- 2008. aastast alates koostatakse ministeeriumis õigusloome- ja strategiadokumentide valmimisprotsessidesse üldsuse kaasamise plaani.

Olulisemad probleemid

- Koostöö viis ja intensiivsus koostöövõrgustikku kuuluvate partneritega on ebaühtlane – seni on regulaarselt toimunud ministeeriumi ja suuremate keskkonnaühenduste kohtumised, kuid vajadus on ka laiemas süsteemse koostöö järele näiteks eri ettevõtjatega.
- Arengukavade ning õigusaktide väljatöötamise tihe ajagraafik sageli ei võimalda tulemuslikku huvirühmade või partnerite kaasamist, seda eriti uute Euroopa Liidu õigusega seotud eelnõude juures (kohati on raske järgida kaasamise hea tava juhises märgitud 30-päevase kaasa töötamise aja andmise soovitusi).
- Huvigruppide ettepanekud ei ole alati konstruktiivsed, sest kaasatavate partnerite kohustused ja kaasvastutus ei ole alati piisavalt teadvustatud.
- Keskkonnaeesmärkide elluviimisel jääb partnerite potentsiaal osaliselt rakendamata.
- Ministeeriumi ebaühtlane kaasamispraktika on tekitanud mõnes valitsemisala valdkonnas riigisiseseid kommunikatsiooniprobleeme ning konflikte.
- Euroopa Liidu institutsioonides Eesti seisukohti kaitsvate ametnike kompetentsuse tase on ebaühtlane.
- Kahepoolse koostöö aktiivsus on langenud, kuna kõik naaberriigid (v.a Venemaa) on Euroopa Liidu liikmesriigid.
- Ministeerium on hea partner rahvusvahelistest lepingutest tulenevate kohustuste täitmisel, ent väheaktiivne partner rahvusvahelisel tasandil toimuvatel läbirääkimistel.

Ohud ja riskid

- Kui mõju hindamise ja huvirühmade kaasamise planeerimine ja teostamine ei ole vajalikul tasemel, siis võib kaasamise käigus tekkida kommunikatsiooni ja juhtimisriske, mille kõrvaldamine võib nõuda täiendavat aja ja eelarve kulu, kuid ei tarvitse korvata avalikkuse ja huvirühmade kaotatud usaldust.
- Huvigrupid võivad avaliku arvamuse kaudu avaldada survet endale meelepäraste tulemuste saavutamiseks. Kaasamisprotsess võib dokumendi valmimisaega oluliselt pikendada ning seda ei ole võimalik ajakava koostamisel arvestada.
- Koostöös rahvusvahelisel tasandil ei ole me alati võimelised Eesti huvisid korrektselt ja sisuliselt võõrkeeles sõnastama ning selle tõttu neid ka Euroopa Liidu institutsioonides kaitsma.
- Ei ole tehtud piisavalt taustauuringuid ja analüüse, millele Eesti huvide kaitsmisel võiks

tugineda.

- Selgitustöö tase Euroopa Liidu institutsioonides ei ole piisavalt tõhus.
- Keskkonnateemad on Eesti üldisesse välispoliitikasse nõrgalt integreeritud.

Võimalused

- Ministeeriumi väljatöötatud arengukavade, õigusaktide eelnõude ja avalike teenuste mõju hindamise ja üldsuse nende väljatöötamisse kaasamise süsteemi parendamine, mis aitab kaasa majandus-, keskkonna- ja juhtimisriskide vältimisele.
- Töö varajases staadiumis annab huvigruppide kaasamine kõikidele asjaomastele isikutele võimaluse dokumendi eelnõu osas ettepanekuid teha ning saada nende arvestamise või arvestamata jätmise asjus põhjendatud tagasisidet.
- Huvigruppide varane kaasamine vähendab oluliselt hilisemate konfliktide tekkimise riski. Kui huvigruppide kaasamine dokumendi eelnõu koostamisse on olnud tulemuslik, kõik soovijad on saanud ettepanekuid teha ning saanud ka adekvaatset tagasisidet, on valmis dokumendi tutvustamine avalikkusele edukam. Kaasatud on pigem liitlased, kes aitavad oma ringkonnas dokumendi olemust selgitada.
- Kõikidel huvigruppidel on võimalus avaldada arvamust koostatavate dokumentide kohta osalusveebis.
- Huvigruppide kaasamine loob head koostöösuhted.
- Vajalik on meie spetsialistide pidev koolitamine ning personali järelkasvu kasvatamine, sh EL otsustusprotsesside, selgitustöö jmt jaoks.
- Koostöö mitmesuguste teadusasutustega ja ülikoolidega tuleb rajada eesmärgipärasele alusele.
- On vaja käivitada regulaarsed poliitika planeerimise koosolekud Välisministeeriumiga.
- On vajalik riigisisese koordinaatsiooni parandamine seisukohtade kujundamisel ja seisukohtade kvaliteedi tõstmisel.
- Ministeeriumisisese EL asjade menetlemiskorra analüüs ja uuendamine.

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: tõhustada huvigruppide kaasamist ministeeriumi dokumentide koostamisel, muuta kaasamispõhimõtete ja -meetodite alased oskused ministeeriumi ametnike kvalifikatsiooni osaks ning luua eeldused tulemuslikuks koostööks riigisisel ja rahvusvahelisel tasandil, sealhulgas edukaks osalemiseks Euroopa Liidu keskkonnapoliitika kujundamises.

6.4. Meede: partnerite ja huvirühmade tulemuslik kaasamine ning riigisiseste ja rahvusvaheliste partnerlussuhete arendamine

6.4.1. Tegevus: strateegiliste partnerite võrgustiku arendamine

Peamised tulemused: Keskkonnavaldkonna edukas teistesse valdkondadesse integreerimine. Head koostöösuhted strateegiliste partneritega (sh infovahetus ja teadlikkus üksteise tegevustest).

6.4.2. Tegevus: koostööpartnerite kaasamine otsustusprotsessi

Peamised tulemused: Asjatundjate ja huvirühmade kaasamine tagab ministeeriumis koostatud õigusaktide ja strateegiliste dokumentide kvaliteedi ja rakendatavuse paranemise. Kasvab väljatöötatavate dokumentide sihtrühmade informeeritus, rahulolu ja valmisolek aidata kaasa arengukavade ning õigusaktide väljatöötamisele ja rakendamisele.

6.4.3. Tegevus: Eesti tulemuslik osalemine rahvusvahelises keskkonnaalases koostöös

Peamised tulemused: Keskkonnakaitse on globaalsel ja regiooni tasandil tulemuslikum. Suurenenud on sünergia erinevate poliitikavaldkondade vahel. Teised riigid peavad Eestit usaldusväärseks ja aktiivseks partneriks.

6.4.4. Tegevus: Eesti seisukohtade kvaliteedi tõstmine ja nende tõhusam kaitsmine Euroopa Liidu keskkonnapoliitika väljatöötamisel

Peamised tulemused: Eesti hästi põhjendatud seisukohtade arvu ja nende kaitsmise tõhususe kasv. Eesti seisukohtade senisest olulisemal määral arvesse võtmine Euroopa Liidu keskkonnapoliitika väljatöötamise juures. Algatatud rikkumiste vähenemine ja algatatud rikkumiste lõpetamine võimalikult varases etapis.

6.4.5. Tegevus: arengukoostöö edendamine

Peamised tulemused: Eesti annab aktiivselt edasi oma kogemusi ja on oodatud ning nõutud koostööpartner arenguabi sihtriikides. Eesti maine ja usaldusväärsus rahvusvahelisel tasandil on tõusnud.

6.5. Keskkonnakaitse regulatsioonide tõhususe ja mõjususe tõstmine

Olukorra analüüs

Regulatsioonide mõju hindamise, dokumentide menetlemise lihtsustamise, halduskoormuse vähendamise, õigusaktide rakendamisega seotud avalike teenuste kvaliteedi teemad on olnud Euroopa Liidu tasandil aktuaalsed alates Amsterdami lepingu sõlmimisest. Eesti ühinemine Euroopa Liiduga sundis esmalt keskenduma õigusnormide formaalsele kooskõlastamisele. Viimastel aastatel on ministeerium hakanud süsteemsemalt tegelema ka eelnõude mõju hindamise ja avalike teenuste parema kvaliteedi eelduste kujundamisega (sh meetodilised juhised, koolitused, töö planeerimise parendamine jm).

Peamised saavutused

- Ministeeriumis on kasutusele võetud regulatsioonide mõju hindamise ja asjaosaliste kaasamise soovituslikud juhised, mille rakendamise protsess jätkub.
- Ministeeriumi õigustloovate aktide eelnõude koostamise ja menetlemise korda uuendatakse ning sellesse lõimitakse õigusaktide mõju hindamise põhimõtted.
- Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas väljatöötatud seaduseelnõude seletuskirjades

sotsiaal-, majandus- ja keskkonnamõju alase teabe kvaliteet paraneb.

- Justiitsministeeriumi juhtimisel on asutud keskkonnaõigust kodifitseerima, mille üks eesmärk on keskkonnaõiguse rakendamise lihtsustamine ja arusaadavuse parandamine. Esimene samm on keskkonnaõiguse üldosa seaduse eelnõu väljatöötamine.
- Ministeeriumis tegeldakse aktiivselt avalike teenuste taotlus- ja loavormide ning lubade menetlusprotsesside ühtlustamisega.

Olulisemad probleemid

- Euroopa Liidu keskkonnaõigus on alatises muutmises, mistõttu on pidevalt vaja muuta ja täiendada Eesti keskkonnaõigust.
- Keskkonnaministeeriumis ei ole piisavalt hinnatud õigusaktide sotsiaal-, majandus-, keskkonna- ja haldusmõju lõimumist.
- Keskkonnavalased seadused ning nende rakendusaktid ei ole ühtse regulatsiooniga, mis võib mõnes valdkonnas kaasa tuua põhjendamatult suure halduskoormuse ja ebahühtlase rakendamise.
- Õiguse rakendamiseks pädevad asutused ei tee omavahel piisavalt koostööd, mistõttu norme ei rakendata alati ühtmoodi.
- Õigusaktidest tulenevate kulude ja tulude analüüsimiseks ja õigusaktide järelmõju hindamiseks ei jätku piisavalt inim-, aja- jm ressursse.
- Uuringute koostamise ja tagasiside kogumise praktika ministeeriumis ja valitsemisala asutustes osutatavate teenustega rahulolu kohta on ebahühtlane, mistõttu ministeeriumil puudub süsteemne ja tõene informatsioon seaduste rakendamise tulemuste ja avalike teenuste kvaliteedi hindamiseks.
- Kõik teenuseosutajad ei mõista täielikult avaliku teenuse olemust ja olulisust ning oma rolli teenusesaajate teenindamisel.

Ohud ja riskid

- Strateegiadokumentide ja õigusaktide (seaduste, määruste) eelnõude majandus-, sotsiaal-, keskkonna- ja haldusmõju hindamine on ebapiisav, mistõttu otsuste rakendamiseks vajalikud tingimused ja otsuste tagajärjed või mõju ei ole alati teadvustatud. Olukorras, kus mõju hindamine ei ole piisav, planeeritakse vahendeid ebapiisavalt ning probleemide ilmnedes tekib vajadus õigusaktide muutmiseks.
- Õigusaktide väljatöötamise protsess on tihti aeglane ja komplitseeritud, mis tuleneb tööde planeerimise oskusest, menetlusreeglitest ja huvide lahkevuse korral sageli ka teiste institutsioonide vastuseisust keskkonnakaitse meetmete le.
- Ministeerium ei suuda alati õigeaegselt sekkuda EL tasandi õigusaktide väljatöötamise protsessi, analüüsida nende mõju ja teavitada EL tasandi institutsioone Eesti seisukohast Eestit puudutava mõju asjus.
- EL õiguse ülereguleeritus suurendab halduskoormust, samas on mitmes valdkonnas riski allikaks piisavate regulatsioonide puudumine (nt mullastiku kaitse osas).

- Riigi poliitika rahvusvaheliste lepingute sõlmimisel on ebaselge.
- Spetsiifiliste õigusaktide koostamisel ja ka rakendamisel on takistuseks kompetentse personali vähesus.
- Teatud valdkondades annab tunda regulatsioonide puudumine. Kui valdkond on uus, tuleb tihti küsimuste ühtse lahendamise regulatsioon välja töötada alles koos probleemi lahendamisega.

Võimalused

- Keskkonnavaldkonda reguleerivate õigusaktide rakendamise tõhususe analüüs ja täpsustamist ning muutmist vajavate regulatsioonide kindlaks tegemine.
- Õigusaktide mõju hindamine peab olema realistlik. Mõju hindamisega seotud töö planeerimine algab õigusaktide väljatöötamise algfaasis. Regulatsioonide vajadust analüüsitakse õigusakti eelnõu mõju (majandus-, haldus- ja eelarvemõju) hindamise käigus enne juriidilisi valikuid ja õigusakti eelnõu juhtkonnale esitamist.
- Seaduste rakendamispraktika ühtlustamisele suunatud koolituse ja ümarlaudade korraldamine ning ringkirjade koostamine õigusaktide rakendamise tõhustamiseks. (Selleks tuleb koostada keskkonnaõiguse rakendajatele õiguslaste teadmiste tõstmiseks koolitusprogramm, vajaduse korral kaasates koolitajaid väljastpoolt).
- Õigusaktide eel- ja järelanalüüsi süsteemi arendamine. (Koostöö suurendamine ministeeriumi ja valitsemisala asutuste vahel, et saada rohkem tagasisidet õigusaktide muutmise vajaduste kohta. Arendusosakonna kaasamine eelnõude kavandamise faasis, et hinnata mõju hindamise vajadust, ulatust jm).
- Õigusloome protsessi analüüs ja õigusaktide menetlemise korra lihtsustamine. (Huvigruppide ja valdkonna juristi kaasamine juba õigusakti väljatöötamisele asumisel. Töö parem planeerimine, koostöö soodustamine ja asjaosaliste kaasamine võimalikult varases eelnõu koostamise staadiumis).
- Suuremat tähelepanu tuleb osutada EL õigusloomes huvirühmade tulemuslikumale osalemisele, vajadusel moodustades tööühmi planeeritavate regulatsioonide sotsiaal-, majandus-, keskkonna- ja eelarve mõju hindamiseks, et vältida aegsasti Eestile kahjulikke otsuseid.
- Rahvusvahelisel suhtlemisel on tähtis riigi prioriteetide ning tegevuskavade määramine. Igale EL õigusakti Eesti õigusesse ülevõtmisele või välislepinguga ühinemisele peab eelnema analüüs, mis toob esile tegevuse taotletava mõju ja riskid, sh Keskkonnaministeeriumi juhtimisriskid välislepingute ja õigusaktide rakendamisel ja aruandluses.
- Valitsemisalas ühtsete teeninduspõhimõtete juurutamine koolituse ja arenguestluste kaudu.
- Avalike teenuste sihtrühmade ja klientide kaasamine teenuste arendamisse. Tagasiside- ja rahulolu-uuringute korraldamine (sihtrühmades, Keskkonnaameti ametnike seas).

Eesmärk ja tegevus

Strateegiline eesmärk: täiustada õigusaktide ning avalike teenuste väljatöötamise ja rakendamise

kvaliteeti.

6.5. Meede: keskkonnakaitse regulatsioonide tõhususe ja mõjususe ning avalike teenuste kvaliteedi tõstmine

6.5.1. Tegevus: kõrgetasemelise õiguslasase teenindamise tagamine

Peamised tulemused: Õigusaktide eelnõud ja seletuskirjad vastavad õigustloovate aktide normitehnika eeskirjale. Keskkonna-alased õigusaktid on selged ja praktikas hästi rakendatavad. Õiguse rakendamine toimub ühtsete reeglite kohaselt ning on kooskõlas avaliku õiguse ja halduse heade põhimõtetega.

6.5.2. Tegevus: õigusaktide ja strateegiliste dokumentide mõju hindamise süsteemi arendamine

Peamised tulemused: Eelnõude koostajad hindavad õigusaktide ja strateegiliste dokumentide mõju vastavalt olemasolevatele juhenditele.

6.5.3. Tegevus: õigusaktide parem rakendamine ja halduskoormuse vähendamine

Peamised tulemused: Keskkonnaõiguse suurem süsteemsus ja sisemine ühtsus. Ettevõtete ja avaliku sektori asutuste väiksem halduskoormus. Ministeeriumi haldussuutlikkuse kasv seaduste rakendamisel. Õigustloovate aktide põhjendatuse, arusaadavuse ja rakendamise paranemine.

6.5.4. Tegevus: teiste ministeeriumide tegevusvaldkondade regulatsioonides keskkonnaaspekti suuremale arvestamisele kaasaaitamine

Peamised tulemused: Ministeeriumide teadlikkus keskkonnavaldkonna regulatsioonidest on tõusnud. Keskkonnavaldkonna ja sellega seotud valdkondade omavaheline lõimumine on tihedam, teiste valdkondade uute regulatsioonide loomisel on keskkonnaaspekte arvestatud võimalikult suures ulatuses. On uuendatud õigusaktide mõju analüüsisüsteemi (sh juhendmaterjale) ning on töötatud välja keskkonnamõju hindamise kontrollküsimustik.

6.6. Ministeeriumi eesmäärke toetava teabekeskonna arendamine

Olukorra analüüs

Keskkonnaministeeriumi teabekeskond jaguneb neljaks: sisemine ehk organisatsioonikultuur, sisekommunikatsioon, dokumendihaldus ja avalik suhtlemine. Teabetegevuse ühine eesmärk on toetada Keskkonnaministeeriumi põhitegevust info tõhusama liikumise ja kasutamise kaudu. Viimaste aastate kogemus näitab, et keskkonnateema muutub ühiskonnas aina aktuaalsemaks – keskkonnale pühendatakse järjest enam tähelepanu nii ajakirjanduses kui igapäevasele ligipääsetavas sotsiaalmeedias. Järk-järgult muutuvad rangemaks keskkonnanõuded (nt prügi sortimise, saastetasude, vee infrastruktuuri jne osas), mis vajab tõhusamat teavitustööd.

Peamised saavutused

- Läbi on viidud Keskkonnaministeeriumi sise- ja väliskommunikatsiooniaudit.

- Organisatsiooni ühtsustunde suurendamiseks on korraldatakse regulaarselt ühisüritusi.
- Siseveeb on usaldusväärne, stabiilne ja suure kasutajaskonnaga siseinfo levitamise kanal.
- Elektrooniline dokumendihaldussüsteem toimib stabiilselt. Vajaliku toimimistaseme saavutamiseks tehakse pidevalt arendustööd.
- Digitaalseks allkirjastamiseks vajalikud digitaalsed dokumendiplangid on välja töötatud, järk-järgult on suurendatud mitmesuguste dokumendiliikide elektroonilist menetlust. Kasutusele on võetud digitaalallkirjastamisega menetlusprotsesse.
- Ministeeriumi veebileht on arendatud informatiivseks ja atraktiivseks ning viidud kooskõlla õiguslike ja tehniliste nõuetega.
- Toimuvad keskkonnaalased Kõrgemad Keskkonnakursused, mille eesmärk on harida arvamusiidreid ning tõsta nende teadmisi keskkonnast ja selle seostest teiste eluvaldkondadega.
- Igal aastal toimub üleriigiline konkurss „Aasta keskkonnategu“, mille raames tunnustatakse aasta parimaid keskkonna heaks tehtud tegusid ja tegijaid ning mis propageerib keskkonnasõbralikku mõtlemist ja tegutsemist.
- Ministeeriumi meediasuhtlus on muutunud süsteemsemaks, planeeritumaks ja aktiivsemaks.
- Valitsuse kommunikatsioonibüroo tellitud meediauuringu põhjal on ministeeriumi meediasuhtlus ajakirjanike arvates paranenud.
- Koostatud Elukeskkonna arendamise rakenduskava kommunikatsiooniplaan ja Euroopa Komisjoni on selle 31.03.2008 heaks kiitnud. Kommunikatsiooniplaanis on perioodiks 2007–2013 määratud tõukevahendite alase teavitamise kindlad eesmärgid ning eesmärkide täitmise plaan.

Olulisemad probleemid

- Muutuvas olukorras ei ole alati võimalik tagada töötajate tööga rahulolu.
- Keskkonnaministeeriumi eesmärgid ja väärtused ei ole piisavalt hästi teadvustatud.
- Töötajate kaasamine otsuste tegemisse pole alati piisav, info liikumine on sageli ebaefektiivne.
- Elektroonilise dokumendihaldussüsteemi arendustegevus ei ole tarkvaraarendajast olenevalt alati piisavalt kiire ja mõjus.
- Elektroonilise dokumendihaldussüsteemi laienemisega kaasneb süsteemi ja selle haldamise keerukus.
- Veebilehe keskkonna kaasajastamine ja arendamine, sh teatud programmidega (nt personaliarvestuse programmiga) ühitamine takerdub aeg-ajalt tehnilise koostööpartneri viivitamise taha.
- Keskkonnaministeeriumil puudub kommunikatsioonistrateegia ja kommunikatsiooni arenguplaan.
- Sisuosakondade töötajate vähene huvi avalikkusega suhtlemise vastu toob kaasa selle, et avalikkusele huvipakkuvate teemade püstitamine ja ministeeriumi õigeaegne seisukohtade selgitamine meedias on ebapiisav.

Ohud ja riskid

- Nn igäühe-meedia (nt blogid ja muu sotsiaalmeedia) suurendab infomüra ja levitab, vahel meedia poolt algatatud, väärarusaamu.
- Avaliku teenistuse madal maine vähendab ametnike sõnumite usaldusväarsust.
- Meedia orienteeritus kommertslikkusele ei võimalda vajalikul määral olulisi keskkonnateemasid kajastada.
- Ebapiisav koostöö eri ministeeriumide ja teiste ametiasutuste vahel võib (eriti kriisiolukorras) kaasa tuua vastandlikke sõnumeid, mis eksitavad avalikkust ja õõnestavad ametkondade usaldusväarsust.
- Valitsemisala asutuste võimekus korraldada vajalikku kommunikatsioonialast tegevust on kohati ebapiisav.

Võimalused

- Oma töötajad on keskkonnaministeeriumi eesmärkide ja tulemuste väljapoole kommuniqueerimisel väga mõjus kanal, mistõttu on oluline, et töötajad oleksid ministeeriumi eesmärkidest ja arengusuundadest teadlikud.
- Kommunikatsioonistrateegia koostamine aitab kaardistada ja teadvustada kommunikatsiooni kitsaskohti, seada eesmarke ning töötada välja plaan eesmärkide saavutamiseks.
- Sisesuhtluse hea tava, siseveebi haldamise ja kasutamise juhendi ja sisekommunikatsiooni plaani koostamine ja rakendamine loob võimaluse sisekommunikatsiooni organiseeritumaks ja süsteemsemaks toimimiseks.
- Ajakirjanduse üha suurenev huvi keskkonnateemade vastu võimaldab keskkonna valdkonnast rohkem rääkida ja kirjutada ning seeläbi elanikkonna keskkonnateadlikkust suurendada.
- Sotsiaalkampaaniate korraldamine aitab tõsta elanikkonna keskkonnateadlikkust.
- Ajakirjanike keskkonnaalane koolitus teeb keskkonnateemade käsitlemise meie ajakirjanduses asjatundlikumaks.
- Kommunikatsioonialane ühtne planeerimine ja hindamise KKM haldusalas aitab parandada ministeeriumi ja tema allasutuste vahelist koostööd

Eesmärgid ja tegevus

Strateegilised eesmärgid

- Arendada ministeeriumi töötajaid motiveeriv töö- ja teabekeskond, tagada töötajate võrdne informeeritus ning otsustamisse kaasamine, et töötajad tunnetaksid oma kuuluvust organisatsiooni, nende töö oleks tulemuslik, nad toetaksid ministeeriumi põhiväärtusi ning esindaksid vääriliselt oma organisatsiooni.
- Tagada toimiv, efektiivne dokumendihaldussüsteem, koostatavate dokumentide kõrge kvaliteet, hea kättesaadavus ja nõuetekohane säilitamine.

- Edendada avalikkuse teavitamist ministeeriumi tegevusest, kasvatades kvaliteetse avaliku teabe levitamiseks ministeeriumi sotsiaalset kapitali ja mainet.

6.6. Meede: ministeeriumi eesmärgede toetava teabekeskonna arendamine

6.6.1. Tegevus: organisatsioonikultuuri edendamine

Peamised tulemused: Töötajad mõistavad, et igaüks meist on nii töökollektiivis kui väljaspool ministeeriumi oma organisatsiooni esindaja. Töötajad austavad üksteise aega – koosolekuid ja nõupidamisi korraldatakse piisava etteteatamisajaga ning algus- ja lõppajast peetakse kinni. E-kirjadele reageeritakse hiljemalt järgmisel tööpäeval jne. Töötajate tööga rahulolu ja motivatsioon on kasvanud. Töötajate rahulolu töökeskkonnaga on tänu organisatsioonisisese ja -ülese info levikule tõusnud.

6.6.2. Tegevus: sisekommunikatsiooni tõhustamine

Peamised tulemused: Tänu süsteemsemale lähenemisele sisekommunikatsiooni korraldamisel on infovahetus paranenud ja töötajate rahulolu tõusnud.

6.6.3. Tegevus: dokumendihalduse arendamine

Peamised tulemused: Töötajate rahulolu dokumendihaldussüsteemi toimimisega, tõrgete ja vigade puudumine. Paberil dokumentide järk-järguline vähenemine ning seeläbi keskkonnasäästliku käitumise propageerimine. Elektrooniliste dokumentide käitlemisel, hoidmisel ja säilitamisel on tagatud piisav turvalisus.

6.6.4. Tegevus: avaliku suhtlemise tõhustamine

Peamised tulemused: Avalikkuse teadlikkus ministeeriumi tegevusest ja otsustest on tänu usaldusväärse teabe levitamisele tõusnud ja ministeeriumi maine on paranenud.

6.7. Välisvahendite tulemuslik rakendamine

Olukorra analüüs

Alapeatükk hõlmab Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist aastatel 2004–2006 keskkonnavaldkonnale eraldatud finantsvahendite kasutamise korraldamist; aastateks 2007–2013 keskkonnavaldkonnale eraldatud vahendite ning muude keskkonnavaldkonna arendamisele suunatud välisvahendite, EL keskkonnanahastamisvahendi LIFE+ programmi, Norra ja EMP finantsmehhanismi, Šveitsi-Eesti koostööprogrammi ning muude asjakohaste koostööprojektide) kasutamise ettevalmistamist, korraldamist, seiret ja järelevalvet vahendite andmise ning kasutamise üle.

Peamised saavutused

- Aastatel 2004–2006 Ühtekuuluvusfondist Eestile keskkonnavaldkonna jaoks eraldatud finantsvahendid olid 2007. aasta alguseks täies ulatuses rahastamisotsustega kaetud, osa

projekte on lõpetatud, 6 projekti rakendatakse kuni 2010. aasta lõpuni.

- Aastatel 2004–2006 RAKi meetmele 4.2 “Keskkonna-infrastruktuuri arendamine” eraldatud finantsvahendite jaotamiseks on 2009. aasta alguseks toimunud 5 taotlusvoor. Finantsvahendid on täies ulatuses rahastamisotsustega kaetud. Projektide viidi ellu kuni 30. juunini 2009 (Euroopa Komisjon pikendas abikõlblikkuse perioodi kuni 30.06.2009). Projektide elluviimise järelevalvet teostatakse kuni 2014. aastani. 2009. aastal tehti ettevalmistusi meetme lõpetamiseks ning koostati meetme 4.2 sulgemisaruanne.
- Perioodide 2004–2006 ja 2007–2013 struktuuritoetuse seaduste, Ühtekuuluvusfondi 2004–2006 määruse alusel Keskkonnaministeeriumile struktuuritoetuse rakendamise korraldamiseks pandud ülesannete täitmiseks vajalike organisatsioonide struktuur on toimiv.
- 2007. aasta oktoobris kiitis Euroopa Komisjon heaks Keskkonnaministeeriumi koordineerimisel koostatud ning Vabariigi Valitsuses heaks kiidetud Elukeskkonna arendamise rakenduskava aastateks 2007–2013, mis on aluseks EL struktuuritoetuste rakendamiseks nimetatud perioodil. Kava elluviimise korraldamiseks on käivitatud juhtimis- ja kontrollsüsteemid .
- Keskkonnaministeerium on määratud rakendusasutuseks Elukeskkonna arendamise rakenduskava prioriteetsete suundade “Veemajanduse ja jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamine”, “Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine” ja “Energiamajanduse arendamine” ning Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna “Elukestev õpe” osas. 2009. aasta lõpuks on 18 meetmest avatud 15, meetmete ja projektide elluviimine on alanud. EL PHARE programmi raames finantseeritavate valdkondade Euroopa Liiduga liitumise järgne toetamine jätkus ajutise finantsabi (EL Üleminekutoetus) vahenditest. EL Üleminekutoetuse vahenditest rahastatavad programmid ja projektid on kõik 2009. aasta lõpuks ellu viidud.
- 20. detsembril 2007 allkirjastati Eesti Vabariigi ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheline raamkokkulepe, mille raames Eestile antakse aastatel 2007–2012 u 360–370 miljonit krooni. Keskkonnasektorisse suunatakse u 85 miljonit krooni, millega toetatakse keskkonnaseire ja keskkonnainfo süsteemi arendamist (2009. aastal loobus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium 5 miljonist kroonist Šveitsi-Eesti koostööprogrammi vahenditest, mis liideti keskkonnaseire arendamise programmile). Keskkonnaministeerium täidab välisabi taotleja ülesandeid Eesti-Šveitsi raamkokkuleppe mõistes. 2009. aasta septembris kiitsid doonorid heaks keskkonnaseire arendamise programmi eeltaotluse.
- EL-i keskkonna rahastamisvahendi LIFE+ osas toimus 2009. aastal kolmas taotlusvoor.
- Norra ja EMP finantsmehhanismide raames on tehtud 9 projekti rahastamisotsused. Norra ja EMP finantsmehhanismide elluviimisel täidab Keskkonnaministeerium vastutava ministeeriumi ülesandeid Vabariigi Valitsuse määruse nr 137 “Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi ja Norra finantsmehhanismi vahendite taotlemise, kasutamise, järelevalve ja tulemuste hindamise tingimused ja kord” mõistes.

Olulisemad probleemid

- Välisvahendite taotlejatel on raskusi projektide oma- finantseeringute kindlustamisega.
- Taotlejate ebauhtlane haldussuutlikkus toetuse taotlemisel, projekti juhtimisel ja lõpetamisel.
- Valdkondade arengukavade puudumine või ebatäielikkus.

- Rakendussüsteemi keerukusest põhjustatud liigne ajakadu.

Ohud ja riskid

- Projektide elluviimise tähtaegadest ei peeta kinni, mis toob kaasa Eestile eraldatud finantsvahendite kaotsimineku.
- Toetusesaajate ja projekti partnerite kohati vähene vastutus ja võimekus.
- Tagasimaksed seoses mitteabikõlblike kulude rahastamise, projekti teostuse venimise ning eesmärkide saavutamata jätmisega.
- Puudulik järelevalve toetuse kasutamise üle.
- Struktuuritoetuse kasutamine on aeglane. Eesti võib kaotada talle rakenduskavaga määratud vahendid ning jätab täitmata talle seatud eesmärgid.
- Euroopa Komisjoni regulatsioonide erinev tõlgendamine teeb küsitavaks mõne tegevuse abikõlblikkuse.

Võimalused

- Muuta toetuste taotlemise protseduure ja menetlemise korda välisvahendite efektiivsemaks kasutamiseks sh lihtsustada ja ühtlustada struktuurivahendite rakendussüsteeme ja perioode.
- Parandada sihtgruppidele suunatud teavitustööd.
- Korrastada välisvahendite finantsplaneerimist.
- Muuta tulemuslikumaks koostöö Keskkonnaministeeriumi osakondade vahel EL struktuurivahendite ja välisabi kasutamisel.
- Suhelda aktiivsemalt koostööpartneritega, õppida tundma nende probleeme ning aidata kaasa lahenduste leidmisele.
- Koolitada partnereid projektide elluviimiseks ja järelevalve teostamiseks.

Eesmärgid ja tegevus

Strateegilised eesmärgid: Keskkonnaministeeriumile välisvahendite kasutamise korraldamiseks pandud funktsioonide tulemuslik täitmine on tagatud. Välisabi tagasimaksed ei ületa 5% väljamaksete mahust.

6.7. Meede: välisvahendite tulemuslik rakendamine

6.7.1. Tegevus: Euroopa Liidu programmiperioodi 2007–2013 keskkonnavaldkonna välisvahendite kasutamise korraldamine

Peamised tulemused: Aastate 2007–2013 Elukeskkonna arendamise rakenduskava struktuuritoetuste meetmed on käivitunud.

6.7.2. Tegevus: Euroopa Liidu programmiperioodi 2014 - 2020 keskkonnavaldkonna välisvahendite kasutamise planeerimine

Peamised tulemused: EL programmiperioodi 2014-2020 rahastatavad keskkonnavaldkonnad on

välja selgitatud ja kokku lepitud.

6.7.3. Tegevus: muude Euroopa Liidu ning riikidevahelise kahepoolse koostöö finantsvahendite kasutamise korraldamine

Peamised tulemused: Euroopa Liidu ja riikidevahelise koostöö käigus eraldatud finantsvahendeid on kasutatud sihipäraselt, tulemuslikult ja nõuetekohaselt.

LISA 1

Olulised alusdokumendid

- 21. sajandi Eesti Muuseumid. Arengu põhisuunad 2006–2015
- Agenda 21 ja Johannesburgi tegevuskava
- Arhiiviseadus
- Århusi konventsioon
- Asjaõigusseadus ja selle rakendusaktid
- Asulareovee puhastamise direktiiv 91/271/EMÜ
- Avaliku teabe seadus
- Avaliku teenistuse seadus
- Berni konventsioon Euroopa flora ja fauna ning nende elupaikade kaitse kohta (1979)
- Biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007–2013
- Bonni konventsioon ja sellega seotud lepped (*EUROBATS – nahkhiirte kaitse, ASCOBANS – väikevaalade kaitse, AEWA – ränd-veelindude kaitse kohta*)
- Eesti angerjavarude majandamiskava
- Eesti elektrimajanduse arengukava 2008–2018
- Eesti erametsanduse arengukava
- Eesti infoühiskonna arengukava aastani 2013
- Eesti kalanduse strateegia 2007–2013
- Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030
- Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013
- Eesti kodanikeühiskonna arengu kontseptsioon
- Eesti looduskaitse arengukava aastani 2020 (eelnõu)
- Eesti maaelu arengukava 2007–2013
- Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituudi põhimäärus
- Eesti metsapoliitika
- Eesti metsaseemnemajanduse arengukava
- Eesti paiksetest ja liikuvatest saasteallikatest välisõhku eralduvate saasteainete summaarsete heitkoguste vähendamise riiklik programm aastateks 2007–2015
- Eesti Punane Raamat
- Eesti riiklik turismi arengukava aastateks 2007–2013
- Eesti säästva arengu riiklik strateegia Säästev Eesti 21
- Eesti Vabariigi Valitsuse ja šveitsi Liidunõukogu vahel 20.12.2007 sõlmitud raamkokkulepe šveitsi koostööprogrammi elluviimiseks

- Elukeskkonna arendamise rakenduskava kommunikatsiooniplaan
- Eluslooduse seire programm
- ENA-FLEG illegaalse puidukaubanduse ja ebaseadusliku metsaraie tõkestamise Peterburi deklaratsioon
- Energiamaajanduse riiklik arengukava aastani 2020
- Energiasäästu sihtprogramm 2007–2013
- Euroopa ja Vahemeremaade Taimekaitseorganisatsiooni asutamise konventsioon
- E-PRTR direktiiv
- Eriolukorra seadus
- EUREF 2000. aasta Tromsø sümposiumi resolutsioon nr 5: Euroopa kõrgussüsteemi rajamise põhimõtted
- Euroopa Kalandusfondi rakenduskava 2007–2013
- Euroopa Komisjoni metsanduse tegevuskava 2006
- Euroopa Komisjoni mõju hindamise juhised
- Euroopa Komisjoni roheline raamat “Turupõhised vahendid keskkonnapoliitikas ja sellega seotud valdkondades”
- Euroopa Komisjoni valge raamat valitsemise kohta
- Euroopa Liidu direktiiv 2000/60/EC “Euroopa vee raamdirektiiv”
- Euroopa Liidu energia ja kliimapakett
- Euroopa Liidu integreeritud merenduspoliitika
- Euroopa Liidu keskkonnatehnoloogiate tegevuskava
- Euroopa Liidu metsandusstrateegia 1998
- Euroopa Liidu riigiabialased regulatsioonid
- Euroopa Liidu säästva arengu strateegia
- Euroopa Liidu õhusaastet käsitlev temaatiline strateegia
- Euroopa Nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (*linnudirektiiv*).
- Euroopa Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (*loodusdirektiiv*)
- Euroopa Nõukogu määrus nr 199/2008, Komisjoni määrus nr 665/2008 ja Komisjoni otsus nr 949/2008
- Euroopa Nõukogu määrus nr 2371/2002
- Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu määrus 1980/2000 ühenduse muudetud ökomärgise andmise süsteemi kohta
- Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu määrus 761/2001 organisatsioonide vabatahtliku osaluse võimaldamise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja keskkonnanõuandmis-süsteemis EMAS

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/98/EÜ avaliku sektori informatsiooni taaskasutuse kohta
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/21/EÜ kaevandustööstuse jäätmete käitlemise ja direktiivi 2004/35/EÜ muutmise kohta
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumiandmete infrastruktuur (INSPIRE)
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/87/EC kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise skeemi loomiseks ning nõukogu direktiivi 96/61/EC (IPPC) parandamiseks.
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus 280/2004/EÜ, 11. veebruar 2004, ühenduse kasvuhoonegaaside heitmete järelevalve ja Kyoto protokolliga rakendamise süsteemi kohta.
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/101/EÜ, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega loodi ühenduse kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguste ühikutega kauplemise süsteem, võttes arvesse Kyoto protokolliga projektipõhiseid mehhanisme.
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/101/EÜ, 19. november 2008, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, et lisada lennutegevus ühenduse kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute kauplemise süsteemi
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/29/EÜ, 23. aprill 2009, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, et täiustada ja laiendada ühenduse kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemi.
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 406/2009/EÜ, 23. aprill 2009, milles käsitletakse liikmesriikide jõupingutusi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, et täita ühenduse kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid aastaks 2020.
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/31/EÜ, 23. aprill 2009, milles käsitletakse süsinikdioksiidi geoloogilist säilitamist ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 85/337/EMÜ ja direktiive 2000/60/EÜ, 2001/80/EÜ, 2004/35/EÜ, 2006/12/EÜ, 2008/1/EÜ ning määrust (EÜ) nr 1013/2006.
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) 1080/2006
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) 1081/2006
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) 614/2007
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 550/2004 ja Komisjoni määrus (EÜ) nr 2069/2005
- Euroopa Ühenduse ja Eesti Vabariigi kokkulepe Eesti Vabariigi osalemise kohta Euroopa Keskkonnaagentuuris ning Euroopa keskkonnainfo- ja keskkonnavaatlusvõrgus ratifitseerimise seadus
- Euroopa Ühenduste Komisjoni teatis 01. veebruarist 2008: Ühise keskkonnateabesüsteemi (SEIS) väljakujundamine
- Euroopa Ühenduste Komisjoni teatis 12. novembrist 2008: keskkonna ja turvalisusriskide kaugseire (GMES)
- Genfi piiriülese õhusaaste kauglevi konventsioon ja selle protokollid
- Haldusmenetluse seadustik

- Haridusstrateegia „Õpi- Eesti“
- Harrastuspüügi arengukava 2009-2013
- HELCOM Läänemere tegevuskava ja Eestis vastu võetud Läänemere tegevuskava rakendamise plaan aastateks 2008–2011
- Helsinki Läänemere keskkonna kaitse konventsioon 1992
- Hädaolukorra seadus (eelnõu)
- Hädaolukorraks valmisoleku seadus
- Inimressursi arendamise rakenduskava
- INSPIRE direktiiv
- Isiku andmekaitse seadus
- Jahinduse arengukava aastateks 2008–2013
- Jahiseadus
- Joogivee direktiiv 1998/83/EÜ
- Jäätmeseadus
- Kaasamise hea tava
- Kaevandamisseadus
- Kalapüügiseadus
- Karistusseadustik
- Kasutatud tuumakütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemise ühendkonventsioon
- Kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise riiklik programm aastateks 2003–2012
- Keskkonnaandmekogude pidamist reguleerivad õigusaktid
- Keskkonnahariduse arengukava (eelnõu)
- Keskkonnajärelevalve seadus
- Keskkonnakaitse valdkondi reguleerivad eriseadused
- Keskkonnaministeeriumi kaasamise aastaplaan
- Keskkonnaministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi Ühise tegevuse kava (12.04.2000), uuendatud kujul Ühise tegevuse memorandum (10.03.2005)
- Keskkonnaministeeriumi palgajuhend
- Keskkonnaministeeriumi põhimäärus
- Keskkonnaministeeriumi riiklik rakenduslike geoloogiliste uurimistööde sihtprogramm aastateks 2003–2010
- Keskkonnaministeeriumi sisekorraeeskiri
- Keskkonnaministeeriumi õigusloome kord
- Keskkonnaministri määrus „Geodeetilise süsteemi kehtestamine“
- Keskkonnaministri määrus “Riiklike keskkonnaseirejaamade ja alade määramine”

- Keskkonnaministri määrus “Riikliku keskkonnaseire allprogrammide teostamise kord”
- Keskkonnaministri määrus Meetme “Keskkonnajärelevalve arendamine” tingimused
- Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus
- Keskkonnaseire seadus
- Keskkonnastandardite direktiiv veepoliitika valdkonnas 2008/105/EÜ
- Keskkonnatasude seadus
- Keskkonnastutuse seadus
- Kiirgusohutuse riiklik arengukava aastateks 2008–2017
- Kiirgusseadus
- Kinnistusraamatuseadus ja selle rakendusaktid
- Komisjoni määrus (EÜ) 1828/2006
- Konkurentsiseadus
- Konkursi ja atesteerimiskomisjoni põhimäärus
- Kontseptsioon täidesaatva riigivõimu asutuste siseauditi arendamiseks
- Konventsioon Rahvusvahelisest Mereuurimise Nõukogust
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava
- Kütuse- ja energiamajanduse pikaajaline riiklik arengukava aastani 2015
- Lennundusseadus
- Looduskaitse seadus ja selle alusel kehtestatud õigusaktid
- Looduskaitse seadus
- Loomakaitse seadus
- Läänemere Agenda 21
- Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon
- Maa hindamise seadus ja selle rakendusaktid
- Maakatastriseadus ja selle rakendusaktid
- Maakorraldusseadus
- Maapõueseadus.
- Maareformi seadus ja selle rakendusaktid
- Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava
- Merestrategia raamdirektiiv 2008/56/EÜ
- Meresõiduohutuse seadus
- Metsa mitmekülgse kasutamise tegevuskava
- Metsanduse arengukava aastani 2010
- Metsanduse arengukava aastani 2020 (eelnõu)

- Metsanduse kommunikatsioonistrateegia
- Metsaseadus
- Metsasektori kommunikatsioonistrateegia aastateks 2006–2008
- Montreali protokoll koos parandustega
- Mullakaitse raamdirektiivi eelnõu
- Mõõteseadus
- Nitraadidirektiiv 91/676/EÜ
- Nõukogu määrus (EÜ) 1083/2006
- Nõukogu määrus (EÜ) 1084/2006
- Osoonikihi kaitsmise Viini konventsioon
- Paiksetest saasteallikates eralduvate kasvuhoonegaaside summaarne lubatud heitkogus ja selle jaotuskava aastateks 2008–2012
- Pakendiaktsiisi seadus
- Pakendiseadus
- Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala tegevuskava aastateks 2009–2011
- Pan-Euroopa metsade kaitse protsessi resolutsioonid
- Perioodi 2004–2006 struktuuritoetuse seadus
- Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seadus ning selle alusel kehtestatud õigusaktid
- Piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsioon ning selle alusel sõlmitud Eesti-Läti ning Eesti-Soome vaheline piiriülese keskkonnamõju hindamise alane kokkulepe
- Planeerimisseadus
- Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava
- Põhjavee direktiiv 2006/118/EÜ
- Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2008–2015
- Põlula Kalakasvatuse keskuse arengukava 2008–2012 (perspektiiviga kuni 2017. aastani)
- Raamatupidamise seadus
- Rahvusvahelise Tsiviillennunduse konventsioon
- Rahvusvahelised konventsioonid ja lepingud
- Ramsari konventsioon (1971) rahvusvaheliste märgalade kohta
- Riigi finantsjuhtimise kontseptsioon (eelnõu)
- Riigi IT arhitektuuri ja koosvõime raamistik
- Riigi IT semantiline koosvõime strateegia
- Riigi jäätmekava 2008–2013
- Riigi raamatupidamise üldeeskiri

- Riigieelarve seadus
- Riigieelarve strateegia
- Riigihangete seadus
- Riigikogu otsus „Eesti Vabariigi julgeolekupoliitika alused (2004)“
- Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus
- Riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seadus
- Riigiteenistujate töötasustamise määrus
- Riigivara seadus
- Riigivaraseadus ja selle alusel kehtestatud õigusaktid
- Riiklik merereostustõrje plaan
- Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013
- Riiklikku kaitset vajavate ja ohustatud kalaliikide kaitse ja kalavarude taastootmise programm
- Rio de Janeiro bioloogilise mitmekesisuse konventsioon (1992), sh Cartagena protokoll (bioloogiline ohutus)
- Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus
- SOLAS konventsiooni ja NAVTEX nõuded
- Suplusvee direktiiv 2006/7/EÜ
- Säästva arengu seadus
- Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus
- Transpordi arengukava aastateks 2006–2013
- Tuumaavarii või kiirgusavariiolukorras abi andmise konventsioon
- Tuumaavariist operatiivse teatamise konventsioon
- Tuumamaterjali füüsilise kaitse konventsioon
- Tuumaohutuse konventsioon
- Tuumarelvade leviku tõkestamise leping ja Eesti Vabariigi Valitsuse ja Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri vaheline kokkulepe kaitsemeetmete rakendamise kohta seoses tuumarelvade leviku tõkestamise lepinguga
- Täiskasvanute koolituse seadus
- Töölepingu seadus
- UNECE keskkonnaministrite avaldus “Säästvat arengut toetav haridus” (Kiiev 2003)
- UNESCO Ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon (*MAB* programm – Inimene ja loodus, biosfääri kaitse)
- Vabariigi Valitsuse 24. juuli 2008. a korraldus nr 338 „Eesti-Šveitsi koostööprogrammi toetuse taotlejate määramine“

- Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu õigustloovate aktide normitehnika eeskiri
- Vabariigi Valitsuse korraldus „Riiklik hädaolukordade riskianalüüs“.
- Vabariigi Valitsuse korraldus „Riiklik kriisireguleerimisplaan“
- Vabariigi Valitsuse määrus “Hädaolukorrast teavitamise kord ja nõuded edastatavale teabele”
- Vabariigi Valitsuse määrus “Strateegiliste arengukavade liigid, nende koostamise, täiendamise, elluviimise ja selle hindamise ning aruandluse kord”
- Vabariigi Valitsuse määrus “Täidesaatva riigivõimu asutuste siseauditi üldeeskiri, siseaudiitorile teenistusse võtmisel esitatavad täiendavad nõuded ning struktuuritoetuse andmise ja kasutamise auditeerimise tingimused ja kord ning toetuse kasutamise lõpetamise deklaratsiooni koostamise ja esitamise kord”
- Vabariigi Valitsuse määrus „Aadressiandmete süsteem”
- Vabariigi Valitsuse määrus „Geodeetiliste ja kartograafiliste tööde tegemise ning geodeetiliste ja kartograafiliste andmete kasutamise kord”
- Vabariigi Valitsuse määrus „Riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse kord“
- Vabariigi Valitsuse määrus nr 137 “Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi ja Norra finantsmehhanismi vahendite taotlemise, kasutamise, järelevalve ja tulemuste hindamise tingimused ja kord”
- Vabariigi Valitsuse määrus nr 140 “Euroopa Liidu toetuse ja välisabi taotlemise ning kasutamise tingimused ja kord”
- Vabariigi Valitsuse määrus nr 278 “Toetuse tagasinõudmise ja tagasimaksmise ning toetuse andmisel ja kasutamisel toimunud rikkumisest teabe edastamise tingimused ja kord”
- Vabariigi Valitsuse reglement
- Vabariigi Valitsuse seadus
- Veepoliitika raamdirektiiv 2000/60EÜ
- Veeseadus
- Vesikondade ja alamvesikondade veemajanduskavad
- Vette suunatavate fenooliheidete vähendamise riiklik programm aastateks 2004–2014
- WMO avaliku ilmteenistuse sätted
- Välissuhtlemisseadus
- Välisõhu kaitse seadus
- Väärteomenetluse seadustik.
- Ökoloogilise maksureformi lähtealused (Valitsuskabineti otsus 2005)
- Ühenduse strateegilised suunised
- Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus
- Ülemaailmse Meteoroloogiaorganisatsiooni konventsioon
- Üleujutuste direktiiv 2007/60/EÜ

- ÜRO 1982. aasta 10. detsembri mereõiguse konventsiooni ja selle XI osa rakenduskokkulepe
- ÜRO 1992. aasta Rio de Janeiro metsadeklaratsioon
- ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UNECE) säästvat arengut toetava hariduse strateegia
- ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon ja selle Kyoto protokoll
- ÜRO Säästvat arengut toetava hariduse dekaad 2005–2014